This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

HunL 755.1.2

HARVARD
COLLEGE
LIBRARY

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Mary Lowell Putnam.

Digitized by Google

JÓSIKA MIKLÓS'

REGÉNYEI.

15

TIZENÖTÖDIK KÖTET.

ÉLET ÉS TÜNDÉRHON.

HARMADIK RÉSZ.

MÁSODIK KIADÁS.

PESTEN.
HECKENAST GUSZTÁV' TULAJDONA.

MDCCCXLIII.

Digitized by Google

ÉLET és TÜNDÉRHON.

KISEBB REGÉNYEK.

IRTA

JÓSIKA MIKLÓS.

HARMADIK RÉSZ.

A' BEDUIN' LEÁNYA.
A' HŰTLEN HÍV.
A' SZUTTIN.

MÁSODIK KIADÁS.

PESTEN.
HECKENAST GUSZTÁV' TULAJDONA.

MDCCCXLIII.

Digitized by Google

Hun L 755.1.2

~~UAL 755.1.2~~

Digitized by Google

A'

BEDUIN' LEÁNYA.

AFRIKAI VÁZLAT.

Digitized by Google

Harvard College Library
July 1, 1914.
Bequest of
Georgina Lowell Putnam
Hun L 755.1.2

Digitized by Google

I.

„Latour!“ mond, egy athletai tekintetü rőt szakállú tiszt, lát-csővét elemelve szemeiről. „ki az ott ama' vadász-tömeg' szögleténél? — háromszor csapott az álgyúteke közelébe, hogy a' felporló föld fellegbe burkolta, 's mégis olly hidegen áll, mintha a' Caffé aux mille colonnes előtt szivná cigarróját.“

„Az pajtás, Barberoux, kapitány az aegyptomi vadász ezredben“ — felelt egy kisded kövér tisztecske, jól fölemelve szemét, hogy pajtására nézhessen.

Digitized by Google

„Barberoux? — mintha e' nevet hallottam volna."

„Könnyen megtörténhetik;" felelt a' másik: „róla most sokat beszélnek."

E' pillanatban egy álgyúteke zúgott a' tömegbe szorúlt osztály fölött, mellynek kapitányát 's hadnagyát hallgattuk ki. — A' két ifjú kissé meghajtá fejét; — azután Latour a' legnagyobb egykedvüséggel folytatá: — „Barberoux regényhős, barátom, még pedig egészen eredeti regényé, melly itt Afrikában szövődött."

„Regényhős? ah ez érdekes! igen, most emlékezem: — Beduin hölgy neje, kit különös körülmények közt jegyzett el; de a' történet' részleteit nem tudom — — Corblen! a' bey dühösen védi ez

ördög-tanyát!" — Ujra néhány álgyúteke zurrant a' beszélők fölött.

„Szorúljatok!" — kiáltott Favernois — „nézd Latour! a' sergent majort ütötte le az álgyú: — hátra hátra vele! — Ah csak a' lábát vitte el! — hátra a' sebészekhez."

A' tömeg azonnal összeszorúlt.— „Marche! — kiáltott a' roppant százados — itt szemügyre vettek, nagyon ide szoktak a' labdacsok." — A' tömeg azon hideg bátorsággal haladott néhány lépést előre, melly a' franczia katonának olly ismert tulajdona.

Az öreg sergent major hátra maradt: négyen azonnal fegyvereikre fektették őt. Favernois hozzá sietett: „Viardaut! így szólt mondhatlan szivességgel: — emlékezel-e hogy végnapjai-

Digitized by Google

dat nekem igérted? Chaumontban elvárlak öreg pajtás!" — folytatá, bal kezét az ősz bátor vállára nyugtatva: — „ha lábad nő!"

„Kapitány!" mond a' sergent major: „mozditsa a' tömeget kissé balra, a' tekék mind jobbra sujtanak. — Viszontlátásig fa-lábon! — ha e' hóhérok oda hátra, halálra nem kinoznak."

„Viszontlátásig derék öreg!" felelt Favernois, vissza-sietvén a' tömeghez, melly néhány percz mulva csendesen vonúlt balra.

„No 's Latour! szeretnék még valamit a' beduin leányról hallani," kezdé Favernois cigarrója' végét törvén le.

„Azon részletes csatákban, mellyek olly mindennapiak itt köztünk, 's az arabok közt, Barberoux az egyik tör-

Digitized by Google

zsök' Sheikjének leányát a' podgyász-szekerekkel elfogta; 's leírhatlan szépségétől elbájolva, úrból szolga lön, 's a' rabnő' lábainál esdeklett szerelemért. Sokáig védte magát a' hölgy, végre azon ajánlatnak, hogy nejül veszi, a' maga is szerelemben égő szűz, ellent nem állhatott; azóta minden kalandjaiban 's csatáiban kiséri őt; 's Barberoux a' férjek' legboldogabbika. — Ah! de erről őt kell hallani."

* * *

Hol egy léghajó! — vagy Condor, kinek dereka emeljen magosra, hogy a' szárazon, 's lankasztón perzselő ég' üréből mélyedhessen a' tekintet Constantinéba, 's az azt vívó seregre.— Ki kutatta e' helyet ki? nem emberi lak ez! — e' mély szikla-árkot nem csákány

Digitized by Google

szabadítá, nem lőpor labdázta szét ezen ürnek koczkáit. Ez a' Leviathan' míve! itt a' pokol' aknái raktak kéntüzet, 's hasitottak völgyet e' kőhalomban.

Csak mecsetjei, a' karcsú minarettek, 's ama' gömbölyű födelek árulják el, hogy túl ez árkon, ama' gránit bölcsőben oroszlánok tanyáznak, kik most tüzelőiket védik a' kétségbe-esés' dühével.

„Latour!" — kiált fel Favernois: „mort de ma vie! oda nézz! a' Barberoux' osztályának tömege szétbontakozik. Halld a' dobot! ott ostromra riadtak. Az árok telve fa-hasábokkal, 's vessző-kötetekkel, — előttünk minden üres még!"

Hadi segéd száguldott e' perczben a' két beszélő eleibe: — „Urak!" kiál-

Digitized by Google

tott: „vonúljanak csapatonkint jobbra, kövessenek! az ostrom kezdődik.“

„Vive le roi!“ — ordított a' tömeg, mellyet a' Favernois' ércz-teljes parancsa, csapatokba hasított. — „Vive le roi!“ hangzott minden oldalról, a' szúronyok leereszkedtek, 's az aegyptomi vadászok kék forma-ruháikban, könnyű veres csákóikkal, a' széles, természetes szikla-árok' telt gyomrán keresztűl gázoltak Constantine' kapujáig, hol már Barberoux vívott századjával.

„Tirez au Sheik!“ — kiáltott Barberoux, a' gyönyörű karcsu barna ifjú, egy deli muzulmánra mutatva, kinek fejét veres fesz födé, míg kezében villámló kardot emelt.

„Egy italt capitain!“ szólt csengő ezüst hang a' fegyver-zápor közt, meg-

Digitized by Google

lepő szépségű hölgytől ejtve, ki keletien barna arczát az ifjú századoshoz fordítá, míg félig födött gömbölyű karjai, zöld bádoggal borított üveg-serleget nyújtottak elő.

„Zulejka! te itt? — minő vakmerőség!“

„Allah nagy!“ felelt a' hölgy: „igyál capitain, ma heves nap van, 's ez ital jó!“

„Honnan kerítetted e' vizet?“

„Tudod-e hogy az antilop, ha társa szomjas, a' puszta' arany fövenyét nyargalja fel, míg forrást lel.“

Barberoux egy tekintettel, mellyet nehéz leírni, vette el a' serleget és ivott. „Most — mond parancsoló hangon, — távozz'! — — előre, előre!“ — kiáltott az ifjú!

Digitized by Google

A' kapu előtt dühös csata volt, f.istbe fúlva eltüntek a' vivók ollykor, míg szellőcsapás nyomta a' szürke felleget félre. A' túlsó oldalról szakadatlanúl bömböltek a' nehéz álgyúk.

Az órák haladtak, a 'nap elfordítá arczát a' szomju homok-dombokról; a' zaj szűnt, mint a' haldokló' nyögése, csak néha riadt fel mint ébredő vész, 's bosszú-nyögése Constantine' falairól viszhangzott. A' fegyver-zörejt, 's a' csata' ama' kétes moraját egyes mély döngésű álgyúszók szaggaták félbe, mellyeket pillanatnyi halálcsend követett.

Az ormokon zászlók lobogtak. Több ezredek' zenekarai hallaták a' vidító trombiták' repedezését, 's a' dob az utczákon kerepelt fel 's alá. — Constantine franczia kézben volt.

Digitized by Google

II.

Elnémultak-e a' nappali riadás' hangjai? — nem: csak elvonúltak: — élénk mozgás volt e' rendetlen falhalmozatok közt. — A' Bey' háremének ajtait nyiták fel az avatlan frankok' kezei: a' felrettent hölgyeknek párisi udvariséggal nyilatkoztatták ki a' csapatok' parancsnokai: hogy egy kincs nek birtokába jutottak, mellyet eddig nem ismertek. Hogy a' kényelmes párnázott termek helyett, mellyek rózsaolajat, töméntt, 's ámbrát illatoztak, puszta sátraikba az utczára, vagy kunyhóikba térhetnek vissza: hol enni inn ha nem is találnak semmit, megleliki azt, mi mind ezeknél többet ér, a' szabadságot.

Digitized by Google

Ott az éj' kárpitjai alatt, ledér katona bujkált, 's az ijedt lakótól pénzt, 's drága szöveteket, fűzeres dohányt, 's nedvtelt török szilvát csikart.

Távolabb a' keskeny szenytelt utczácskákban, pihegő zsidók podgyászaikat rendezék: vagy fürge martalóczok, a' remegő menekvőt, nyájas illedelemmel szabadíták meg terhétől: vagy elugratott háremek' hölgyeinek kinálák vezető karjaikat.

Néha az éles „qui vive!" hallatszott a' falakon, 's lovag őrségnek dűbörgése alant.— Itt ott vidor zene hangzott, 's a' letiport Beduinok' ősz falai közt, párisi daljátékok' kedvelt hangjai fuvaltak. — Karcsú tisztek' árnyai vonúltak a' falakon el, a' túlsó rések' világától futólag oda rajzolva: — egy

Digitized by Google

egy töltésétől szabadított fegyvernek csattanása, szakasztá a' tompa morajt keresztül.

Csak egy szoba, a' vár' nyugoti utczácskájában, virágos, alacsony kerevetektől körözve, 's két gyertyától világítva, volt csendesebb: — halk susogás ömlött ott, 's a' hosszú párnák' egyikén, két lény hevert: Barberoux és Zulejka. — Ah minő szép volt e' barna huri! mint az örök ifjúság: ama' sötét életárasztó szemgyémántokból, túlvilági fény áradott! — Miként merülnek gyöngéd kezei Barberoux' barna fürteibe, miként vonja a' szép, nemes tekintetű ifjú' arczát dobogó keblére: — ajkai fűszert párolgnak, minden idege reszket, szemei könybe csillognak. — Mennyi ittasság, mennyi önfeledés! — minő

Digitized by Google

őrült szenvedély, 's pazar szerelem!— néma boldogság, ébredni irtózó!—kéj! mellyre szó nincsen: üdvözítő kábultság, olvadás, 's halál, hol élet kezdődik!

Mi ez? mi lelte e' hölgyet? ni! szép karja az ifjút távul taszítja magától! most felugrik, a' lágy szőnyegre borúl arczczal, és sír. — „Allah!" ordítja, keblén a' havas patyolatot tépi szét és átkozódik.—Maga ellen dühöng e' némber! — lám ő nem hall, nem lát, lelke elragadtatásban e' szobán, a' sárga sivatagon, az ősz gránit-bérczeken túl száguld, — a' honni sátrokat futja fel, a' nyerítő nemes ének előtt repül, ott ama' tág lomb korona alatt ülő Beduinok előtt szédeleg, 's most ujra a' halmokra tekint, mellyekről nyil-sebességgel lerohanó fehér alakok' tömege

Digitized by Google

tűnik elő, mint felleg barna arczokkal, nyerítő méneken, villogó karddal!

„Hová hová keleť leánya? megállj! — vissza ama' dagadó kerevetre, amaz ittas karok közé, a' lángoló szerelem' tengerébe, vissza — vissza — vissza!" — — mind hiába: — ott áll Barberoux előtte, 's magasztalt izzó tekintete e' kecseket iszsza fel, bámul, reszket, végre szól: — „Zulejka! éltem' üdve, keleť kincse! jer-jer!" — A' hölgy felkél, iszonyú síkoltással veti magát az ifjú' karjai közé, mint a' halni akaró, a' fölvert hullámok' árjaiba.

„Barberoux!" sohajt fel: „menynyem, reményem, üdvem szólj! — tudsz-e áldozatot tenni? — Ah! férjem szükséges e' nékem. — Te mindent adsz a' tenger' halának, csak vizet

Digitized by Google

nem. Te az ég' szárnyasát kebleden melengeted, 's a' levegőt zárod el tőle. Te a' tűz-gyik' pikkelyeit balzsamba fűreszted, 's a' tűzet elkagadod tőle. — Prófétám, lelkem' mása, szólj, tudsz-e áldozatot tenni értem?"

„Éltemet kivánd Zulejka! a' tied minden."

„Térj hitemre oh ifjú! egy Allah 's prófétája egy! — a' hölgy sátrainak alatt szolgálód; kinek üdv az engedelmesség, ki ha vered, kezeidet csókolja, ha szidod, ölelő karjait terjeszti utánad, ha meghalsz, sirodon veri a' tőrt önkeblébe. — Ha megölöd, láhaidhoz csúszva 's áldva kezedet, pihegi lelkét ki. — Nem kell szabadság neki, nem osztozik jogaidban, nincs kivánata. — Mindene te vagy, élte átfoly a' tiédbe; megszűnik

Digitized by Google

gondolni, akarni, vágyni, mert neki férje van! — nem félt, nem irigyel, nem óhajt kiváltságot, szerelme nem kirekesztő; százzal megosztozik, ha akarod. — Ő egy tekinteteddel megelégszik, 's mégis szenvedélye tenger, melly ki nem apad soha!"

„Kivánj o Zulejka mindent, ez egyet nem. — A' keresztény hű és nemes. Adott szava már szentség, esküje örök igazság, rendíthetlen: hite mély és tiszta, mint az ég' azurja, szerelme, szíve, egyé csak! — Parancsnokom becsül, királyom' fegyverét viselem, 's keresztjét szívemen, pajtásaim örömmel nevezнek annak: 's mind ezek helyett: ön magam, 's mások' megvetése legyen-e választásom? — szeretsz-e te, hogy ezt kivánhatod?!"

Digitized by Google

„Hát nőd' szerelme, azon égő őrült szénvedély, semmi? nem kárpótlás?— e' tüdő a' lehelletet kéri tőled, e' sziv vérét, hogy doboghasson, lelkem eszméletét: — O Barberoux! Allah' nevében térj hitemre.“ — Zulejka összetett kezekkel csúszott az ifjú' lábaihoz: — „látd, folytatá, atyám gazdag: parancsa alatt ezrek teszik keresztbe kezeiket mellökön: hatalmas csapatok adózói, pusztáin ezer mén nyerít, sátra előtt ezer szolga vár intésére, 's ő szeret engemet. — Megbocsát, mint fiát fogadand. — Ah minő szép leszesz! ha majd a' nap barnára festi arczodat; hófehér ménen, melly hevültekor pirosló mint hajnal: sörénye lágy mint bogár' selyme, 's szemei fénylők mint a' gazellé — hogy' fog a' fehér leplezet len-

Digitized by Google

geni karcsú tagjaidon, 's ragyogni ama' hajlásában markolatát csókoló aczél,— mikor a' rohanó beduin csapat' elején robogsz lovadon's ajkaidról Allah' neve száll fel! — midőn gazdag zsákmánynyal térsz meg, háremed nyilik fel éjfélkor, angyalok terjesztik szárnyaikat utánad: 's azok közt, kik szerelmekben őrültek, első; kik követelnek: utólsó — Zulejka!"

„Mindent, csak ezt nem!" kiált fel az ifju átölelve nejét, 's csókkal fojtva el áradó, 's mindent magával ragadó ékesen szólását.

„Nem!" sikolt fel a' leány: „nem?" ismétlé, elhaló hangon: — „ah ha tudnád keresztény, minő szót mondott ki ajkad, minő itéletet! — mit beszélek? — ne hallgass rám! nézd ott ama' safián

Digitized by Google

födte könyvet, az a' korán: én olvasok néked belőle. — Egyet még! — Azt igérted, hogy mindent kész vagy érettem tenni egyen kivül."

„Mindent!" szakasztá félbe Barberoux.

„Mindent? — úgy igérd meg, hogy atyámhoz követsz; — törzsöke úgy is most a' ti részeteken van."

„Zulejka!" kiáltott fel az ifjú meglepetve: — „de jó! — kerüljen éltembe bár, szavamat adtam, követlek!"

III.

A' sirocco zúg! — Ismerítek ama' lég-rohamot, melly a' puszta' homok dombjait mint könnyü labdát, veti az égnek? Egy pont a' távolban: repülő

Digitized by Google

sasnak vélnéd, de haladtában gomolylyá terjed, felhő, — halom, hegy dagad belőle. — A' nap elsötétül, pirosan mint vér, bujdosik fakó leplek alatt. A' karaván megáll, a' málha-terhelt dromedár földbe túrja fejét, 's a' puszta' fiai arczra borúlnak', míg a' fövény-vihar átsöpör rajtok, 's a' hosszú állat- 's ember-sort forró homok-réteggel födi be. — Túl a' sivatagon szárnyal, a' felhajházott athomok' árja: minden sátor, minden mecset, minden lak megtelik lehelletével: az élő' torka kiszárad, szeme fényét veszti, hangja elhal. A' lenge antilopok források' közelében összebújnak; jöjön oroszlán bár, a' remegő vad tűzszemeit nem szegzi rá: de az arany sörényü állat-király nem jő, mert a' mi ott a' pusztán átzajong, — az a' sirocco!

Digitized by Google

És ti nyereg-lakó Beduinok, fehér lepleitekben, csak ketten, amaz égő fövényen, távol a' hűsítő oázoktól, mellyek mint zöld csillagok virúlnak fel e' vész' honában, — mit kerestek ti? — Látjátok a' pontot, melly a' perczek' iramtában roppant tekévé hólyagzik. — Távol a' forrás, melly szomjatokat oltaná, távol a' fűszert lehelő zöld sziget, melly mézével, 's kokosz' tejével itatna, melly török szilvát, fügét nyujtana táplálatúl.

„Barberoux! — a' sirocco jő, megállj, le a' lóról!" mond az egyik beduin: ifjú, karcsú, 's keletien nemes arczú.

Barberoux megállítá lovát, mindketten leszálltak, 's arczczal omlottak a' földre. — A' két mén, Berber pusztá-

Digitized by Google

kon nevelve, a' vész' lehelletét ismerte már, 's leheveredve, fejét ásta a' homokba szuszszanás nélkűl.

Zúg a' sirocco, zúg! — a' behúnyt szemek körűl éj van, a' nyitott nem látna soha. Sárga homokfal rohan elő, tikkasztó hőség zsibbasztja e' tagokat, egy tengere a' fövénytelt légnek rombol el a' két pihegő beduin fölött, mert öltözetök azoknak láttatja őket. — A' vész haldokol, a' lég' oszlopai hirtelen áthűlnek, az idegek' görcsei oszlanak, a' tüdő tágul, a' lehellet szabadúl, — a' halottak támadnak.

„Zulejka! messze vagyunk-e még?" kérdé Barberoux fölkelve, 's a' homokburkot lerázva öltönyéről.

„Két óra alatt a' törzsök' sátraimál leszünk:" felelt Zulejka.

Digitized by Google

A' nap ekkor hanyatlott le, 's a' holdtalan éj, a' forró égalj' helyzeténél fogva, hirtelen körül-sötétedett. — A' csillagok tüntek elő egyenkint. — Ah minő szépek voltak azok! — mint angyalok' szemei, a' sötét, mélyen sötét légboltokon. — A' két beduin haladott.

„Zulejka, éltem' élte!" mond Barberoux: „hová vezetsz te? — Félek, félek, e' kaland végsője leend éltemnek. — A' maurok nem kedvelnek bennünket, hiheted-e, hogy e' büszke nép franknak ölében tűrné a' legszebb beduin leányt, mellyre ég mosolygott?"

„Férfiú!" felelt Zulejka büszkén, 's lovát közelebb nógatá férjéhez, jobb karját füzé nyaka körül, 's mintha lelke szállna ajkaira, 's a' szerelem' egész

Digitized by Google

mennyországa dicsőűlne arcza' ábránd kifejezésén, monda: „Én szeretlek!“

„Te szeretsz Zulejka, — hitemre! — te tudsz szeretni! — de e' látogatás mire vezethet, mit remélsz?“

„Vendég leszesz, gyémántja szivemnek! — sátorában arabnak mitől félsz, keresztény? Nem tudod-e, hogy béke-hon a' vendég' laka törzsökeinknél, legyen bár ki? — Esküszöm! ama' hüs gazdag oázban, mellynek fűszerét éles szaglásom iszsza már, szabad vagy! — Szakállod' egy szőre sem görbűl meg. De én — de én!!“

„Mit mondál!?“ — riadt fel Barberoux hirtelen megállítva lovát, melly mintegy előérezve a' pihenés' révét, vigan hangoztatá nyerítését: — „talán te vagy veszélyben?“

Digitized by Google

„Térj hitemre át, o Barberoux! — nézd ama' fekete felleget a' távolban, nem föld' párázatiból gyűlt az; ott atyám' tanyája van. — Csitt! hallod a' nyerítő méneket, mellyek lovainknak felelnek? — tekints elő, az éj' kormából tűzbálványok törnek elő, éji máglyák azok.“

„Amott egy beduin áll!“ suttogta egyszerre Barberoux.

„Az első őrszem,“ felelt Zulejka: „mindjárt hon leszünk. — Férfiú ne félj! veled a' Sheik' leánya van!“

„Félni?“ szólt Barberoux büszkén: „Constantine' sánczain láttál, némber!“

E' nevet ne említsd itt!“ susogá a' hölgy: — „pirító az jelenben minden beduin előtt, legyen barát, vagy ellenség.“

„Selim alikum!“ — üdvezlé Zulejka, gyönyörü édteljes hangján a' be-

Digitized by Google

duin őrt, ki elejőkbe ugratott emelt pisztolylyal, de a' hangot hallván, szelidülve felelt: „Selim alikum!“

„Ébren-e a' Sheik?“ kérdé a' nő.

„Gondolom, igen;“ felelt kurtán a' puszták' fia, egyet fordítva barnáján, 's őrhelyére térvén vissza: — „Most ébren van, 's kell lennie, minden beduinnak!“ — ezt mondá 's hallgatott.

Ah! birnék a' költés' ihletével, lenne tollam ecset, mellyet tűzbe márthatnék, hogy elővarázsoljam amaz elnémító képet ezer változataival, melly itt az éjfél' kebléből lépett ki.

Mintha az ég kedvezne, emelkedik a' sikság' párkányaiból az est' csillaga, a' szelíd hold elő, tisztán, ragyogón, királyian! — A' puszta' homokja eltünt, nedvittas bársony-fű leng a' lovak' lábai

Digitized by Google

alatt, fűszer árad a' levéldús lombokból, 's a' tágas tarka sátrok között óriás növény-koronák emelkednek, ingatva szárnyaikat az éji lebelben. — Magas tűzmáglyák pattognak, 's rubin-fényt öntenek magok körül. Előttök fehéren leplezett alakok állanak, vagy ülnek dohányozva hosszu szárakból, keresztbe vetett lábakkal, tág karikában, vagy egyenkint, vagy nőktől körözve a' sátrok' nyilásában. — Itt egy hosszú vonal, magos, púpos tevékből, mellyek a' hullámzó füvet szaggatják fel; mellettök roppant koczkákban szövet, 's élelemmálhák hevernek. A' tűztől kisértetien világítva, a' nemes keleti ének, veresen végződő farkokkal, számtalan sokaságban hevernek, állnak, szaladnak nyerítve. — 'S ezen elő-szemlétől, a'

Digitized by Google

tekintet mérhetlen távolba fullad, a' sötétülő látkörig; melly a' tárgyakat mindig kisebbedve, 's nagy árnyfoltokkal átszegve olvasztja végre az éjjel össze. — Az egész kép' elején, kétes, föld és mennyei sugárvegyíték szövődik át, melly a' szemet pillanatlan hagyja.

„Férjemet hoztam atyám!" rebegte Zulejka.

„Abdul Sheik! vendéged vagyok," szólt Barberoux, arab nyelven, mellynek szavait, a' szerelem oltotta emlékezetébe: „a' sors, az isten, Allah adta őt nekem, — folytatá: helyben hagyásodat jövök kérni!"

„Béke veled vendég!" felelt a' Sheik hidegen: „béke veled!" ismételte rebegve, a' szeretet' egész gazdaságá-

Digitized by Google

val, leányát szívéhez szorítva: — „pihenjetek!“

IV.

A' Sheik erőteljes, tiszteletet előidéző alak volt, félszázadot túl élt, szakálla még fekete mint a' szén; utánozhatlan festői öltözete, nem engedé őt egy tekintetre hagyni. De a' szabályszerü keleti vonásokon, valami neme a' hideg komolyságnak mutatkozott; melly a' közlőbb, szívesebb európai előtt, mindig visszatasztó marad. Barberouxnak annál nyomóbb volt e' feszesség, mennyivel inkább változott színezetében 's árnyéklataiban, mihelyt a' beduin' tekintete az övéről, leánya' arczára szállt.— Zulejkának arczkifejezése elfogulást 's szánakozást mu-

Digitized by Google

tatott. Úgy tetszett mintha azon ünnepélyes apróskodás, mellyel a' Sheik Barberouxval vendégbecsülését érezteté, valami kimért, 's hatásra számított egészt képezne. — Ugyan ez feltünt az eszes francziának is, 's őt vigyázóvá tette. — Lelke' éberségét felszólította az ifjú hős, 's minden a' sátorban, 's az előtt megjelenő arcznak kifejezését látszott fejtegetni magában. — Tekintete ollykor azon szenvedélyességgel, melly a' francziák' tulajdona, nyugodott nején, kinek menny-teljes szemei, a' nehezen rejthető aggodalmat perczenkint olvashatóbbá tevék. Ő is vizsgálta a' jövőket 's menőket, néha összeszorított ajkai, untató békétlenségre mutattak: de a' beduinok' száma nem akart apadni.

Digitized by Google

A' Sheik ritkán intézte szavait Barberouxhoz, Constantine' ostroma szóba sem jött; a' francziákkali viszonyról egy hang sem hallatszott — 's mi az ifjat inkább meglepte, mint akármi egyéb: a' Sheik, Abdel Kadert sem említette. — Lovairól, tevéiről, az apadó legelőkről folyt a' beszéd: végre néhány éneklő szűz vonott bús dallal rekeszté be a' társalkodást. — Mindenki hallgatott; valami saját volt az egész jeleneten, különböző mind attól, mit a' mivelt franczia valaha látott.— A' puszták' fiai, kiket ő csak méneik' hátán dsidával kezekben, a' csata' téren látott; itt, tüzelőik' körében, minden vadságot levetkeztek: 's a' beduin szelid volt, 's bús: kivévén a' Sheiket, kinek márvány-hideg vonásain jég ült, és csend,

Digitized by Google

Késön ürült ki a' sátor, még égett a' tűz, éjelenként a' forró égalj' ellenére, igen is türhető. — A' Sheik folyvást hallgatott: e' némaság fárasztó volt; Zulejka, atyja' ajkairól leste a' szót. — Végre Abdul, vendégéhez intézte szavait: „Capitain!" monda: „a' szomszéd sátor elfogadásodra kész; nőd, ma némbereim közt marad; béke veled!"

Leánya' segedelmével felkölt az arab, darabig állott, várva Barberoux' távozását. — Az ifjú kétkedő tekintetet vetett nejére, ki nem merte szemeit rá emelni, — végre távozott. Zulejka egyedűl maradott atyjával.

Keblét pillanatra könnyebbedni érzé, ajkait mozditá, mint ki régen magában fojtott kérdést vagy nyilatkozást

Digitized by Google

akar koczkáztatni. — De megfoghatlan tartózkodás', 's félelem' neme zárta le ajkait.

„Béke veled Zulejka!“ mond a' Sheik, könnyü csókot nyomván gyermekének homlokára, — azután eltávozott.

* * *

Ébredj, ébredj! sugár koszorús nap, bájos, isteni! akár az éjszak' jégszikláin törik meg fényed, akár a' dél' narancs-fáit szinezik első láng-hullámid; keleten, nyúgoton kedves, éltető ifjító, — kelj! homok-halmok fölé, 's az oáz' bársonyán hintsd el biborodat. — Látd, ott a' néma sátrokból, egyes férfiak lépnek ki, hó-redőzet nem födi tagjaikat, könnyü veres ujjasokban, nem hátráltatva a' görbe kardtól, a' fő-

Digitized by Google

hasitó handsártól, szélednek a' lovak közt el, mellyek gyöpágyaikról ugrosnak fel, karcsú tagjaikat hosszura nyujtják, ezüst sörényöket rázzák, 's tág, pirosló orr-öbleiket emelik szaglálva föl. — A' dromedár térdre emelkedik, újra leereszkedvén a' gyöpre, nehézkesen hengeredik azon, majd orrával segítve támaszkodván a' földhöz, felállt, 's megrázkódik.

A' sátorok előtt tüzek szíttatnak, fejökre emelt magos sárga edényekkel sietnek rabnők a' közel kutakhoz. Mindenütt élet ujul, dobogás hangzik, ébredő szó zeng. — Fel hajnal, fel! — ah te futsz! te kengyelfutó vagy, kalauz csillag, — utánad a' király jő vérpalástban szivárvány-övvel, 's feje eget szór.

Digitized by Google

A' Sheik' sátora eleibe, a' törzsök' fejei összegyültek: Zulejka annak mélyében ült: Barberouxnak deli tagjairól, le volt öltve a' fehér arab lepel, könynyü házi öltönyében a' puszták' fiainak, állt ott: karcsúbb, fehérebb mindegyiknél, és büszkébb.

Voltatok-e a' Kaukaz alatt? — láttatok-e Cserkesz vagy Mingreli urat, gazdag szomszédot fogadni, vagy várva Chánja' látogatását: ha nem láttatok illyet, midőn gazdagságát tárja vendége eleibe, 's nemével a' kicsinylésnek, olvassa arczáról bámultát 's meglepetését: — ide jöjjetek! Abdul Sheik három törzsök' féje, kincse mérhetlen, intése mindenható! e' Sheiknek vendége van, egy franczia, egy idegen, kit a' barát arab is gyülöl, megvet, kit

Digitized by Google

megszégyeníteni diadala; — ide nézzetek most!

Gazdagon fénylő szolgák vezeték rendre a' toporzékoló méneket elő, a' beduin főnök, homlokaikat veregeté meg, 's mindegyiket nevén szólítá, 's kezéből eteté. — Ezek után terhelt tevék jönnek, kiket távolabb tanyába parancsol vezettetni: magas podgyász ül hátaikon, élénk szinü takarókkal födve, fejeiket toll ékesíti, 's nyakukon csengő beszél ezüst szavakban.

Számtalan nép foglalja a' tanya előtti tért körül: hol tegnap lovak hevertek, 's máglyák lobogtak, ott most sik terül, mellyen ifjú beduinok játszi lovakon, űzik hadi gyakorlataikat.— A' patkót lövik le méneik' lábairól, magosra vetett narancsot hasítnak kardjaikkal

Digitized by Google

ketté, dsidáikkal a' szeg' fejét találják, 's iszonyú száguldtokban a' pénzt szedik fel a' földről lehajolva nyergeikből.

A' nap' haladtában szőnyegek lepik a' földet, teltükben kifogyhatlanok mint tündér terítő. — Barberoux örök kábultságban van; szeme, izlete, lelke el van foglalva: ittas, elragadtatott! — mintha mondaná: ah minő élet ez! — minő férfias! minő erő előtüntető! — 's alig ha nem a' megszégyenülés' pirja az, melly vonásain fut végig.

Zulejkának elszórtságát 's remegését, öntudat, 's nemzeti nemes büszkeség váltják fel: tartása fönséges, szemei a' bájló tárgyakról, 's a' nemes játékról, férjének magasztalt vonásaihoz térnek vissza, 's megint amazokhoz röpülnek. — Arcza néma kérdéssé

Digitized by Google

alakúl, 's annak egész kifejezése mondja: ,ember! mit mondasz erre?'

Nincs szünet, dalt zene, ezt dal követi: ujra lovaglás, lövés, vivás, mig a' nap végső tekintettel búcsúzó súgárt ereszt a' festői tanyára, 's elhal.

Barberouxnak kebléből egy ,ah!' emelkedik, maga sem tudja miként sátorában áll: Zulejka van mellette, karjait terjeszti utána, 's a' huszonnégy órát átéhező szerelem' forróságával veti magát az ifjú' keblére. — „Barberoux" kiált fel: „úgy-e te közöttünk maradsz."

Az ifjúnak arcza halavány lett, forró keblén át jég zsibbadott: úgy tetszett mintha álomból ébredne, mintha az igéző varázs' kapcsai alól szabadúl-

Digitized by Google

na. — Egy tekintetet vetett nejére, mellytől ennek fogai verődtek össze.

„Zulejka!“ rebegte a' tiszt: „el, el innen! el e' tündérhonból! nőm, halld esküméet: az élő Istenre esküszöm én Alexander Barberoux, hogy honomhoz hitemhez, királyomhoz, 's hozzád hű maradok utólsó lehelletemig!“

„Végső szavad-e ez ember?“ kérdé Zulejka térdeit átölelve: „ó mondd! — — igen — igen, rebegte: én ismerlek, e' végső szavad volt.“ — Ezzel a' nő felkölt, 's mint őrült ingadozott férje' sátrából ki, 's ment atyjához, ki még ébren volt.

Abdul Sheik a' szőnyegen ült, félig kiégett hosszú szárú pipájából a' tüzet vas lapra fordította, csendesen töl-

Digitized by Google

tötte meg azt ujra, és szólt: „Zulejka tedd a' tüzet pipámra."

Zulejka kalán-szerü eszközzel fölvette a' még füstölgő égő dohányt, 's az ujan töltött pipára fordította, azután aranytól csillogó erszényből, kis ujjaival rőt barna dohányt vett ki, 's a' tüzet domborún behintette azzal.

Atyja kérdé most: „Leányom, mikor térsz vissza férjeddel?"

„Soha!" rebegte a' nő.

A' beduin hallgatott, néhány füstöt eresztett pipájából, 's kérdé tovább:

„Mit esküdtél nekem Zulejka! mikor először indultam csatára Abdel Kader mellett, 's hire volt, hogy a' frankok irtó háborút folytatnak Mohamed 's Afrika ellen?"

„Hogy ha elfognak — — —"

Digitized by Google

„Mondd el esküdet Zulejka!"

'S a' nő szólott: „Esküszöm Allahra, a' koránra, és Mahomedre, — mert egy az Isten 's egy prófétája."

„Tovább!"

Zulejka folytatá: „Ha engemet ez irtó had' viszonyai közben, a' frankok elfognak, azt, ki elfogott megölöm, vagy ha elcsábított, a' próféta' hitére térítem, ha pedig ellenkezik — — —"

„Tovább!"

„Ellenkezik — — ah atyám! ez őrült eskü volt, ne kiváná ismétlését."

„Tovább!" mond a' Sheik jéghidegen.

„Megölöm őt!" sikoltott Zulejka, 's atyja' lábaihoz rogyott.

„Holnap reggel haza kisérd férjedet." Szólt a' beduin.

Digitized by Google

„Haza?!“ kérdé Zulejka, kétkedő tekintetet vetve atyjára.

„Holnap igen;“ ismétlé a' Sheik: „emlékezz' esküdre!“

„Könyörület!“ rebegte a' nő: „ölj meg engem atyám, ez felment iszonyú eskümtől!“

„Allah nagy!“ szólt a' beduin: — „béke veled!“

V.

‚Béke veled!‘ rebegte a' puszták' leánya: de béke nem volt vele!—iszonyú belső küzdelem, vallási buzgóság 's lángoló szerelem köztt, dúlt ifjú keblében. — Mint egy zultán arab regékből, mint Isten állott Barberoux előtte: minden mozdulatán valami nemesb, kiválóbb, fönteb tűnt fel, mint ama' pusz-

Digitized by Google

ták' fiain, kiknek eddig körükben lakott — illy lelkületű férfiút, elveitől elszakasztani nem remélheté! — Esküje, azon irtózatos eskü, a' koránra mondva, 's midőn először kelt ajkairól, átokkal terhelve magára 's atyjára, — mondva azon elhatározással akkor, hogy teljesítendi is: — mert haj a' szerelem' tündér hona, még nem virúlt volt fel szüz kedélyében, — másolhatlan volt!

A' hölgy egy sikoltással omlott a' földre, 's kiáltotta: „Allah Allah, világítsd elmémet!" — — Láttuk hogy a' csata' zajában kereste a' szerető hölgy a' halált, melly esküjét oldja fel; de az kerülte, mint boldogság a' reméllőt. — „Megölni őt? — nem, rebegte: ez irtózatos! — De ha hitemre térne mégis? — Ő azt nem teszi soha! — Szerelmem'

Digitized by Google

egész tárházát felnyitottam, az élvezet' minden fokozatin át vezettem, indulatom' lángjával körülfogtam őt mint a' máglyát! — és ő állott mint kőszál, mint amaz ezredek' tanúi, atyáink' pyramisai! — — ah! mint becsülöm én e' férfiú nagyságot! 's mégis, életemet adnám, hogy őt kisebbnek lássam."

Zulejka kerevetre vetette magát: átküzdött végre lelkének, 's a' nap' éjelén. — A' hajnal atyja' legszebb ménén látá őt, 's mellette Barberouxt távul a' hüs oáztól. — Női, nem férfiú öltözet volt már tagjain, lova a' gazdag Sheik' kegyencz leányát hordá hátán.

„Megállj!" kiáltott Zulejka.

Férje kérdő tekintettel rántotta meg kantárát, a' ló állott, 's zabláiról tajték havazott.

Digitized by Google

„Látod ott a' halmon, ama' kőromot, mellyet valaha Oziris lakott?"

„Látom."

„Itt fele az útnak, ez az elválasztó vonal, még egy — utósó szavam van hozzád!"

„Utósó!? Zulejka! minő kegyetlen szellem űz tégedet, mondd, mit kivánsz tőlem?"

„Éltemet, 's a' tiédet ó Barberoux! a' remény elhervadt keblemben, mint a' vízi liliom a' sirocco' leheletétől, mint csillag' fénye hajnalkor. — Nem remény többé, csak annak elmosódott szín- és hangtalan árnya rebegi még egyszer, — egyszer és utójára! — térj vissza! férjem, életem! térj vissza! légy ura e' pusztáknak, 's e' szívnek, melly nélküled üres mint e' sivatag!"

Digitized by Google

„Zulejka! elég — az égre elég! — egy gondolat birkózik fel érzésem' örvényéből — hölgy te nem szeretsz!“

„Kegyetlen! eskü lánczol engemet, lelkem' húrjain hever, mint az oroszlán martalékján. — — Én a' koránra esküdtem! — néked meg kell halnod!“

„Őrült!“ felelt Barberoux szánakozva, 's lovát haladásra nógatá.

„Frank! Allahra mondom, neked meg kell halnod!“

Barberoux szótlan haladott.

A' nő még mindig időzött lovával: pisztolyát vonta elő, 's férjére szegezte: — Barberoux a' puszta' némaságában, a' felvonúló sárkány' perczegését hallá, 's megállott. Hidegen, 's nyúgodtan szegzé szemeit nejére, kinek karja reszketett.

Digitized by Google

„Ölj meg te! Allah' nevére! kiáltott Zulejka, — Barberoux! ez utósó kérésem. Ölj meg! ó, csak ez egyet tedd meg!“

„Nőm!“ kiáltott fel a' francia tiszt, közelébe ugrat..: „feledd esküdet éltem' üdve! jer honomba! az Isten maga a' szeretet, ne rettegj, gonosz eskü' teljesítését nem kivánja soha — —“

„Barberoux!“ szólt a' nő a' pisztolyt még mindig férje' mellére szegezve: „késő! a' választás' órája jelen — szerelem közt, minő még nem volt, 's halál közt — válaszsz!!“

„Nő te őrült vagy! — én nem félek tőled, te meg nem ölsz engemet!“ felelt Barberoux. Ezzel az arab széles kengyel' élét éreztette lovával, 's ment.

Digitized by Google

Egy lövés csattant el.— — Barberoux össze-rázkódott — 's hátra tekintett — — Zulejka hanyatlott le lováról, szíve táján ment a' lövés át. — Barberoux e' szavakat hallá:

„Igazad volt, én nem tudtalak megölni!“ — ezzel elnémult.

Lova a' földön látván asszonyát, néhány ugrást tett, 's iszonyú sebességgel rohant a' tanya felé vissza.

Barberoux?— Ő?— ő egyedül maradt a' széles világon, 's közelében, rom és halál!

Digitized by Google

A'

HŰTLEN HÍV.

Digitized by Google

Digitized by Google

I.

Ki nem ismerné a' bártfai fürdőt örök-zöld fenyveivel, éltet hosszító kedves izű vizével, gyönyörű lengyelnéivel's még szebb magyar hölgyeivel?

Egy szép juliusi napon, kevés évvel ez előtt, dél felé a' vidám társaság a' kút' közelében sétálgatott. Két férfiú közeledett a' hólyagzó forráshoz, különböző oldalról. Az egyik, kinézéséből ítélve, tehetős falusi ur, a' boldog emlékezetű czoppos ivadéknak példánya: a' másik, kisikamlott fiatal dandy honunk' valamellyik kisebb városából.

Digitized by Google

„Ecce:“ kiált fel az öreg: „domine Bögrei! jó, hogy önt találom.“

„Isten hozta közénkbe, domine spectabilis!“ mond az ifjabb; „mikor tetszett érkezni?“

„Alig fél órával ez előtt. De mindenek előtt, mondja meg nekem, látta-e ma a' fiamat, 's hol mulat a' jó madár?“

„Ő tegnap késő́n érkezett 's alkalmasint még kényelmesen heverészi ki a' hosszu útnak unalmait, 's a' Kassán készült stájerszekér' döczögtetéseit. Tegnap találkoztunk a' makaónál pillanatra: nekem azt mondá, hogy valami Kovácsi nevű idegent keres, meg is mutattam szállását, lehet, hogy már ott van, vagy talán a' billiárd-teremben: ha tetszik parancsolni, ezennel fölkeresem.“

Digitized by Google

„Kovácsi?“ — mond az öreg: „ki az a' Kovácsi? Ez csak kifogás; maradjon csak, amice, majd megtaláljuk. Hm! billiárd, makao és Várhelyiné, érti amice Bögrei; Várhelyiné, hic lapis lydius! teringettét! a' fiú egészen neki szelesedett, mint egy szilaj csikó, de majd segítünk a' dolgon, helyre igazítom én a' fejét!“

„Ej! tekintetes fő táblabiró ur! hiszen eléggé helyén van az, 's a' fiatalságnak is illő, valamit keresztülnézni ujjainkon.“

„Illő, illő, domine Bögrei! de engedelmes legyen ám a' fiú! most neki a' tisztválasztáson kellene lenni, hol már mindent elkészítettem. Ő itt kalandozik, 's újra kiszalasztja kezéből a' szolgabiróságot; pedig négy hordó bor,

Digitized by Google

a' legjobb érmelléki, van tanyámon 's egy hízott ökör! — mit?"

„De ha szeretni kérdezni," mond Bögrei: „megvannak-e a' készületek az ifjú urnak fejében is?"

„Készületek?" kiált fel kissé haragosan az öreg ur: „prücskök vannak a' ficzkónak fejében, nem készületek; pedig a' fejére is, vagy respective a' torkára sokat számítottam, mert ha neki kurjantja magát, a' szomszéd faluba elhallik."

„A' mi igaz, igaz; famóz hangja van Gejza barátomnak 's a' kurjantások' tekintetében ő valóban nagy! de ha nincsen kedve szolgálni — —?"

„De legyen ám, ha én akarom! Esze van a' fiúnak, 's ezt tőlem örökölte; aztán mész' hijával sincsen; —

Digitized by Google

szolgáljon, ha én akarom, igen, domine Bögrei! azt véli uraságod, hogy úgy neveltem őt, mint a' mostani új divatú atyák, kik per te és tu vannak gyermekeikkel! He he! respect! nekem fiam uram nem ül a' fejemre. Gyermekkorában piszenni sem mert előttem; most sem tanácsolnám, hogy leüljön előttem kinálás nélkül, vagy pipára gyujtson, ha csak én nem mondom."— Ezen utóbbi szavakat bizonyos hangnyomattal ejté ki az öreg, mert Bögrei épen pipára készült gyujtani. „Jókor kivertem én a' fumót ő kelmének a' — fejéből; meg tudná a' nyirjes mondani kertem alatt."

„Ej, ej! drága kedves fő-fő táblabiró ur! a' 19-dik században vesszővel nevelni nemes ifjat!"

Digitized by Google

„Most sem találtak annál jobbat ki,“ mond daczosan az öreg. „Látja uraságod, én azokat az angolokat ki nem állhatom! mindenbe belé vágják az orrukat, aztán okosabbak akarnak lenni az egész világnál, — de egy pár okos ember még is volt közöttük. Szegény boldogult atyámtól hallottam még, isten nyugtassa! hogy egykor kérdeztetvén egy angol: mellyiket tartja legjobb nevelő-intézetnek? a' kérdőt egy nyirjesbe vezette, 's megmutatván neki a' szép hajlongó barna vesszőket: „Ezek“ mond, „azon egyedüli eszközök, mellyek által embert lehet a' gyermekből csinálni.“

„Vagy inkább kiverni,“ mond Bögrei nevetve; „rég elszenderedhetett az urban azon derék angol ember!“

Digitized by Google

„Régen vagy nem régen! de több esze volt mint annak, ki a' gőzhajót feltalálta. Hallott ember ollyat? gőzzel hajókázni 's kerekekkel evezni! Minő bolond gondolat ez!—álmodtak-e illyesmiről apáink! — mit?“

Bögrei mosolygott, 's ezt még nehányan követték, kik az öregnek élénk nyilatkozásaira figyelmesek lőnek.

„Hiában nevet ön! engemet meg nem térít; én sem gőzhajón nem járok, hogy valami puszta zátonyra vettessem mint Robinson, vagy üstje által a' légbe lövettessem mint egy bomba; — sem gőzkocsira nem ülök, ha Puszta-Csántól Babilonig mind vasút lesz is! erről esküt tettem. Nem!“ — folytatá mérgesen: „készebb leszek térdig érő sárban gyalogolni mellette, mint vámot

Digitized by Google

fizetni! — Én fizessek! én, nemes nemzetes és a' 9-diki insurrectionál mint alhadnagy vitézlett, nagykevi és tótkalanthai Nándori Malachiás? kinek hetedik szép apja sem fizetètt! . . . . aztán . . mind bohóság az! meglátja domine Bögrei, hogy az egész vállalatból semmi sem lesz! vigyázzon reá, amice, én mondottam, én Nándori Malachiás, hogy azzal az egyetlenegy gőzhajóval maradunk, a' melly van! — több egy sem fog épülni — na! videbit, egy sem! ebbe is belé buknak."

„Én kész vagyok a' tekintetes urral," mond Bögrei kissé hegykén, „100 aranyban fogadni 50 ellen, hogy tíz év mulva öt is fog úszni Dunánkon."

„Csak tessék önnek álmodozni, én bizony nem fogadok! csak azért sem,

Digitized by Google

mivel angol szokás. De, kérem, hagyjuk el most az effféléket. Mondja meg nekem, amice, de igazán ám, nem poetice! — ki nem állhatom a' poetákat és a' tudósokat; egy tudós ispányom volt, mindig Kleliát 's Karthigámot olvasta, az is egyszeri szántásba vettetett; — igazán tehát, minő teremtménye az istennek az a' Várhelyiné? Én csak egyszer láttam futólag: credat mihi, az egész asszony nem sokat ér, ollyan sugár mint egy szöcske, 's olly nagy szemei vannak, mint egy füles bagolynak."

„Az a' Várhelyiné," mond Bögrei; „domine perillustris! egy azok közül, kiket az isten jó kedvében teremtett; mondhatom, magnifique fiatal asszonyka! úgy tánczol mint Cybele!"

Digitized by Google

„Ki a' tatár?“

„Valamellyik istenasszony a' jobb tánczosnék közül; délicieux toiletteket csinál — szóval! charmante!“

„Megálljon csak ön egy kissé! teringettét! ön is megtanulta már azon kilencz szót, melly mint a' mandula a' pozsonyi kétszersültet, úgy veszi körül a' mi szemüveges, nyavalyás uracsainknak beszédét! Szóljon ön magyarul, vagy ha akar, francziául: tudok én úgy is, ha meg kell lenni; az igaz, hogy vagy húsz év óta nem beszéltem — comment?“

„Ez divatnyelv, tekintetes ur! ezt meg kell szokni, mennél tarkább, annál szebb.“

„Charmant, délicieux! teringettét! mit ér az én fiam ezzel? van-e pénze!

Digitized by Google

hé, mit? az az igazi delicia és charmanteria!"

„Ugy hiszem," felel Bögrei: „domine spectabilis, lenni kell! Igen comfortable él, csínosan öltözködik, jó goutékat ad . . . . . és —"

„És? mit és? kánforral él, tehát beteges, vagy az is valami franczia szó! nem emlékezem reá! azt akarja ön mondani, hogy jól eszik! hiszen minden ember eszik, 's a' kinek legkevesebbje van, az legjobban, azaz, legtöbb étvágygyal. Még nem hallottam, hogy valaki éhen halt volna meg e' dicséretes 19-dik században, mellyben nagy része az embereknek gőzből és szélből él, hahaha! Tudja-e ön, kinek tartom én azon Amalazundát: Egy semmirekellő, egy ka-

Digitized by Google

landorné ő, 's aligha fiamat meg nem igézte!"

„Hahaha! — bizony még utoljára boszorkány lesz belőle! Ugyan, ugyan, domine spectabilis! hogyan jut efféle eszébe? hihihi!"

„Csak nevessen ön kedve szerint. Egy görög bölcs mondotta, hogy sok van a' hold és föld alatt, miről a' mi companiánk semmit sem álmodozik!"

„Az ég és föld között, a' mi compendiumunk, hiszen azt Shakespeare, egy angol költő, mondotta!"

„Görög volt nem angol! mindig vitatkozik ön! azt nekem jobban kell tudnom... aztán költő.. a' fiam költő. Minden hónapra 200 pengő forintja jár; a' péteri portiót birja; 's a' bátyja, ha távul is van, mindig duggatja, mint a'

Digitized by Google

ludakat szokták, még sincsen soha pénze. — Kinek néz ön engemet? — Én sem hiszem, hogy valamit beadott volna neki; de van egy pár nagy szeme, melylyekkel talán sötétben is lát, 's vannak sireni kacsintásai 's mézes szavai; aztán bolondulásig szerelmes a' fiamba! Teringettét! ezt nem is csudálom; a' ficzkó gyönyörű! egészen ollyan, mint én voltam fiatal koromban!"

„Most is, most is! tekintetes főfő táblabiró ur! hiszen úgy néz ki mint Bacchus!"

„Ne tréfáljon ön mindig, amice, a' dolog fontos és komoly. Az az özvegy, vagy nem özvegy, vagy a' tatár tudja, ki, szegény; az a' kis részecske, melylyet Péteriben bír, alig hoz évenként négy — ötszáz pengő forintot. A' fiam

Digitized by Google

tehetős ember lesz idővel; én neki különbet ohajtanék; de vén is már!"

„Huszonöt, huszonhat évű legfelebb."

„Ha is, a' fiam alig huszonnégy, és így fiatalabb; öreg Hecuba lesz akkor, mikor a' fiam embernyi ember; 's elvégre elég az hozzá, hogy én nem akarom.— Hej, drága Bögrei ur; volna nekem egy tervecském (az öreg hatalmasan csörgetett zsebében.) Uraságod mint régi ismerőm . . . . hé, mit? . . . ha eszköz lenne kivitelében: úgy segéljen! nem lenne kárára."

„Ha megfér becsületemmel:" mond Bögrei, szembetünőleg figyelmezve a' pénzcsörgésre.

„Ecce!" kiált fel Nándori; „becsületével? — Kinek néz engem urasá-

Digitized by Google

god? Én csak atyai hatalmamat akarom gyakorolni az én szeleburdi fiamnak hasznára. Látja ön, amice Bögrei, ön ügyes fiú és leleményes eszű; a' fiam távul a' tűztől nem fog úgy sustorogni szerelmében, érti-e — mit? tehát neki innen el kell menni, akár van kedve, akár nincs."

„De ha nem akar?"

„Épen itt a' dolog' bibéje: 's épen ezért szólok uraságoddal:" mond az öreg, hatalmasan csörgetve zsebében,

„Bene, optime, domine spectabilis! de mi Gejzával nagy barátságban vagyunk, 's aztán hogyan lesz, ha — —"

„Ej! ez mind csak kifogás; uraságod lángész, 's majd úgy intézendi el a' dolgot, hogy a' káposzta is megmaradjon, a' kecske se haljon meg éhen."

Digitized by Google

„Könnyű ezt mondani; de miként lehet őt erővel elragadni? a' dolog nyaktőrő, nem tréfa, domine spectabilis. Ha valamellyik fél meg talál neheztelni?"

A' mint látjuk, Bögrei ellenvetések által igyekezett a' dolgot fontossá tenni, mint némelly orvos a' betegséget, hogy a' siker kétszeres méltánylást nyerjen.

„Mindent magamra vállalok," mond az öreg Nándori kissé békétlen hangon: „mindent! érti-e, domine Bögrei? de annak még ma meg kell történni."

Bögrei gondolkozott. „A' dolog" mond pathossal: „nagy fontosságú, valóságos coup de main, nyakamba kerülhet! de tudom, hogy a' tekintetes főfő táblabiró ur nagylelkű férfiú! párját keresi! fél Magyarország ismeri,

Digitized by Google

szóval valódi gavallér! meg vagyok győződve, hogy nem kivánja káromat.“— Itt újra gondolkozott egy kissé.— „Igen, igen,“ mond: „hm! talán így megtörténhetik; helyes! — à propos, mi van ma!“

„Azt sem tudja? . . . Vasárnap.“

„Igaz, vasárnap; ma tánczmulatság lesz! majd mikor onnét haza felé megy Gejza barátom! . . . ismerek itt egy tenyeres talpas nyugpénzes katonát, valóságos goliáthot . . . majd ezzel is szólok . . . “

„Tehát még ma?“

„Próbálunk valamit, domine perillustris! de igy nincsen veszteni időt, sietek, majd tudósitom a' tekintetes urat mindenről.“

„Várjon csak kissé! tudja-e, hogy

Digitized by Google

lovaim fáradtak, 's magam is holnap hajnalban utána eredek a' ficzkónak?"

„Lovakon ne aggódjék a' tekintetes ur! az a' legkisebb, lelek én itt eleget; de meddig vigyük, vagy vitessem az ifjú urat?"

„Majd erről későbben, most lásson ön a' dolog után."

„Tekintetes ur!" mond Bögrei, kissé félre vezetve az öreg Nándorit: nekem egy kis kérésecském lenne: csekélység, ma foi, bagatelle! A' pénzemet minden órán várom, de most kissé szükiben vagyok, ha szives lenne a' tekintetes fő táblabiró ur nekem csak két órára vagy húsz pengő forintocskát kölcsönözni, nagyon obligálna."

Az öreg ur kissé savanyú képpel nyult újheggyel egy hatalmas avult tár-

Digitized by Google

czába, 's két újdon új banknotát kivévén, általadá Bögreinek. „Ha urasságod," mond, „ügyesen nyakára hág a dolognak, többel is szolgálok, érti ön! többel is."

„Csak kölcsön, tekintetes ur! csak kölcsön. De most sietek, pár óra mulva leszen szerencsém referálni."

II.

Míg Bögrei ur a' reá bízott nyaktörő tervnek kivitelére czimborát vagy czimborákat indult keresni, addig az öreg Nándori a' billiárd-terem felé vevé útját; ott, ezt gondolá, talán fijára találand, 's a' történetesség' színe alatt atyai méltósága semmit sem vesztend. Őt szállásán fölkeresni, ezt illetlennek vélte, sőt azt kivánta öregünk, hogy

Digitized by Google

fija Gejza bizonyos előérzet' következésében találja ki, hogy az öreg ur megérkezett, 's ne legyen sürgetőbb dolga, mint őt felkeresni. Egy részt nem roszul okoskodott 's fiját igen jól ismerte; mert ez őt bizonyosan haladék nélkül felkeresné, ha tudná, vagy csak gyaníthatná is, hogy megérkezett. De mivel ezt nem tudta, ő épen most kelt ki ágyából, felöltözött; bajszának ada a' tűkör előtt egy merész állást 's nagy karamú kalapját bizonyos kedvteléssel igazítá jobb fülére; végre hatalmas tajtékpipát vön kezébe, 's egyenesen Kovácsinak szállása felé ballagott.

Kovácsi, egy érdekes férfiú, ki az egész bártfai nőszemélyzetet, hogy úgy szóljak, lélekzetben tartá, ép erőteljes kinézésű volt, az élet' delében;

Digitized by Google

arcza egy volt azok közül, mellyek kedves meglepetést idéznek elő 's ezer közt figyelmet gerjesztenek. A' fürdőben róla nem sokat tudtak, 's ez okozá részint, hogy igen szerettek volna többet tudni. — Bögreiben az olvasó kétségen kivül reá ismert egyre azon megfoghatlanok közül, kik a' világon igen kényelmesen úsznak keresztül; jól, bár kissé különösen öltözködnek, pénzök mindig van 's e' felett jó kedvök is; honnan kerültek, miből élnek, ezt senki sem kérdi, elég az, hogy ők megvannak, szóval, a' chevalier d'industriet. Egyik tulajdona volt a' mi Bögreinknek az is, hogy mindenkit ismert, vagy legalább mindenkiről annyit tudott, hogy a' kérdezősködőnek felelettel adós nem maradott. Így tud-

Digitized by Google

juk tőle, hogy Kovácsinak választékos vadásza, Brandtmajer kocsija, 's pénze van bőviben, mindent aranyokkal fizet; hogy a' mult telet Londonban, a' tavaszt Bécsben töltötte 's még ez idén Egyiptomba szándékozik.

Kovácsi, bár jókor szokott felkelni, a' reggeli óráknak nagy részét otthon töltötte, irással 's olvasással elfoglalva. Most is otthon van, szemei az ablakra szegezve, 's ő gondolkozni látszik.

„Minő szép!" így szól magában; „minő bájjal 's könnyűséggel teljes minden mozdulata! minő választékos termetének emelt szabása! — 's mind ez 's még ezer ennyi, csak külső máz! — vagy nem az-e? ki tudná azt! Vall jon nem csábított el elméjének valódi

Digitized by Google

női kedvességű fordulata? nem vettem-e a' vidámságot elmésségnek, a' tetszelkedést szeretetre-méltóságnak? — Elmés, minden keserűségtől ment észrevételei meglepő itélő-tehetségre mutatnak, 's így eszén aligha kétkednem lehet. Azon engedékenység, mellyel ezen angyal az egész világnak ügyvéde, a' legjobb kedélyre mutat; 's így szivét is jónak kell hinnem! Szépség, ész, szivjóság egyesülnek tehát benne, 's mégis, nem csalatkoztam-e már életemben ott, hol mind ezt feltaláltnak hittem? Oh nők, nők! hát ha mind ez egy kiszámított finomabb 's gyöngédebb a' szokottnál, de mégis csak tetszelkedés volna?"

„Erre tekint! minő kedves arcz! úgy áll előttem, mint álomkép, mint

Digitized by Google

ismeretes szelaph szeszélyennek menynyéből; láttam-e már, vagy képzeltem, nem tudom; de képét nézni, vele szólani . . . egy érzet, mellyben otthon találja a' lélek magát."

„Még mind ott áll! oh hiuság! férfihiuság! lám, mint egy tanulócska azt kezdem hinni, hogy ez érettem történik! 's én nem vagyok-e levarázsolva ide? nem dobog-e e' szív, melly olly sokáig illetetlen maradt, forróbban 's élénkebben, ha vele szólok, ha őt látom, ha csak reá gondolok? Pih, férfiú! ez érzelgés, vagy épen rajoskodás! . . . . nem! ez szerelem!"

Mind ezt Kovácsi nem hangosan szavalta el, mint Hamlet magánbeszédét; nem hadonázott kezeivel; nem emelgette lábait, mint egy bús daru; se' nem

Digitized by Google

hallatá azon bizonyos keserves magyar nótát, melly játékszíneinkben ollykor még eszünkbe juttatja a' mohácsi veszedelmet. Mi csak gondolatainak fonalát követtük, mellyekből nem a' legkellemesben rázta őt fel egy hatalmas koczogás.

Ez falusi kéz! gondolá magában... „Szabad!“ kiálta; az ajtó kinyilt, 's az ifjú Nándori Gejza lépett be.

„Isten hozott Gejza!“ mond vidámon eleibe lépve, 's kezet nyujtva Kovácsi: „Ismersz-e még?“

„Igen, kedves bátyám! méltóságos — — —“

„Ülj le ide mellém!“ mond Kovácsi: „'s hagyd a' méltóságos czimet a' patvarban! elég terhemre volt mindig, most kissé megszöktem előle az

Digitized by Google

egyszerű Kovácsi név alatt. 'S ezt, szivesen kérlek, barátom, ne feledd; nevezz, mint eddig, Arthurnak!.. Mikor érkeztél?"

Gejza, mint látjuk, nem kis tétovában volt; de a' Kovácsi' módjában bizonyos feszületlen könnyüség létezett, melly mást egyszerre kiemelt tétovájából 's kényelmes helyzetbe tuda tenni, 's ön bizodalmát vala képes visszaadni, ha ezt Kovácsi, tudniillik, akarta, mert nem volt kőibb feszességű ember nála azok' ellenében, kiket magától távul tartani, elvei parancsolák.

Gejza is kiengedett agályából, „Tegnap estve érkeztem," mond; „'s ha tudtam volna, hogy a' Kovácsi név alatt magad lappangasz, még tegnap láttuk volna egymást."

Digitized by Google

„Megbocsátasz-e, barátom, hogy ide zaklattalak Péteriből? Ott akartalak meglepni; de egészségem megkívánta az ide utazást; most egészen jól vagyok már! kevés ideig mulathatok itt, gondolom eddig is késtem már. Első kérdésem ez hozzád: vetted-e utolsó levelemet?"

„Igen;" felelt Gejza.

„No 's?"

„Minden tudakolódás hasztalan; magam valék öreg biztosánál; de az hallgat, mint a' nyelvét vesztett, semmit sem tudhaték meg egyebet tőle, csak azt, hogy él és egészséges."

Kovácsi sohajtott. „Nem tagadhatom," mond: „vannak óráim, mellyekben szorongva törődöm sorsán!"

„Kilencz év óta, most!"

Digitized by Google

„Tíz év óta már barátom! még is, hidd nekem, lelkiismeretem furdal, 's most kétszeresen. Akkor fiatal voltam, kedélyem zúzott, szívem kiégve! akkor futni magamtól 's a' világtól, ez volt mind az, a' mit gondolni és tenni tudtam. A' mit akkor nem hittem vagy magamtól erővel elvitattam, azon most aligha kétkednem lehet; eltűnte a' világból mindent megfejtett; ő szeretett, 's őt eltávozásom mélyen sebzette."

„Hát némi részvét az, mi tégedet késztet, őt megtalálni, talán szerelem? Ez furcsa volna, de az egekre, nem rosz!"

„Vannak érzések az emberi szívben, Gejza! mellyeknek nem tudunk nevet adni. Van egy benső szózat keblemben, melly ösztönöz 's űz, őt felke-

Digitized by Google

resni. Mit cselekszem, ha feltalálom, azt nem tudom; de annyit bizonyosan tudok, hogy nyugodtabb leszek. Szeretni őt? — ah, ha azt tudhatnám! De hagyjuk ezt most. Örömest jöttél-e?"

„Minő kérdés! kétszeres örömmel; mert köztünk maradt szó legyen, épen ürügyen törtem fejem' az idejövetelre."

„Ugy-e!" mond mosolyogva Arthur; lám ennek örülök! hadd halljuk, vagy talán titok?"

„Fájdalom, nem titok; bár az volna, vagy bár lenne mit titkolni, minő örömest tenném azt!"

„Szép hölgy, úgy-e?"

„Ollyas valami, még pedig falunkbeli, ki nem régiben vette ott meg az öreg Thóti' részét, melly annak halála

Digitized by Google

után Izraelnek 12 nemzetségire oszlott volna."

„'S itt van ő most?" kérdé Kovácsi

„Itt, 's közel."

„Nem tudakozódom tovább, barátom. Egy kis fürdői kaland a' te szép éveidben; kedves az illy viszony, ha nem is jól állnak a' részvények; a' remény is ér valamit, néha többet a' valónál."

„Nevess ki, ha akarsz," mond Gejza kissé komolyan; „de a' baj nagyobb, mint gondolod, 's kétszeres, mert atyám nagyon ellenzi; 's ez még talán elhárítható, te ismered az én legjobb öregemet, neki megvannak különösségei, de engemet szeret — — —"

„A' másik fél talán az akaratos?"

Digitized by Google

jegyzé meg Arthur: „ez már nagyobb baj.“

„Ugy látszik pedig, barátom! 's én aligha mélyebben nem szövődtem a' dologba, mint hogy őt valaha feledhetném.“

„És ő?“ mond Kovácsi komolyan.

„Nem idegen hozzám!“

„Nem idegen? — Mióta ismered őt?“

„Egy év óta.“

„Egész napokat.“

„Egész napokat? 's ő csak nem idegen? . . . Kovácsi elhallgatott, kis szünet után folytatá: „Ha indulatod, barátom, köznapi volna, ha nem gyanítnám abban typusát egy mély, talán életre ható szenvedélynek, csalódásaid-

Digitized by Google

ban meghagynálak; édesek, szükségesek azok a' fiatal szívnek! De te szeretsz, vagy a' mennyire szivedet ismerem, képes vagy nagyon, igazán szeretni: azért kérdelek barátom, meggondoltad-e azon esetet, ha ő nem szeretne?"

Gejza elnémult, maga eleibe tekintett. „Hm!" mond kissé kedvetlenül; „arra nem gondoltam még, 's nem is akarok gondolni; az illyes tudomás mindig igen is jókor érkezik."

„Ah!" mond Arthur: „ne hidd azt! néha igen is későn, 's azért, Gejzám— ha még is úgy volna?"

„Kinek nézesz engemet, Arthur?" — mond Gejza élénken 's kissé sértve. „Ha ő nem szeret, akkor hátra lépek. Rabjává tenni egy szenvedélynek azt, ki abban nem osztozik; vagy talán helyze-

Digitized by Google

tem' kényelmeit használni mint eszközt arra, hogy kezet nyerjek szív nélkül? pih! ez az önségnek legaljasb neme volna!"

„Emberséges ember!" kiált fel Arthur, szívesen megrázva kezét: „nyugalom, fontolás, ifjú barátom, ne higyj engem egynek azon nyomorultak közül, kiknek semmi sem szent, 's kik mély örök szerelemben kétkednek; boldogságomra, én hiszek abban, 's épen azért, mivel szívem kínos rázkodtatásokon ment keresztül, jó Gejzám, mondom neked: ha szeret, maradj, ha nem szeret, 's te őt naponként inkább, úgy távozz', repülj, barátom, míg időd van, 's ne tréfálj a' szerelemmel!"

„Nézd!" kiált fel Gejza, megfogván kezét Kovácsinak: „ott áll! nézd, minő angyal ő! 's taníts mehetni, én

Digitized by Google

nem tudok! Ő mosolyog, talán már megismert; így angyalok mosolyognak. Én megyek, ma még látlak többször. Isten veled!"

Gejza sietve távozott.

„Mi volt ez?" kiált fel Kovácsi: „ő Várhelyiné? ő az, kiről Gejza szólott? — 's ez ifjú szeret, szeret, mint olly ifjan szoktunk szeretni. — Én itt akaratlan valamit rontani készültem! hálá az égnek, hogy szemeim jókor felnyiltak!.. Hm! itt hirtelen keresztül kell nyúlni a' dolgon; egy rövid elhatározás, ez illő a' férfiúhoz!.... én őt nem látom többé! vagy legalább azon határokban maradok, mellyeket rövid fürdői ismeretség 's együttlét természetesekké tesznek; én úgy sem szólottam, — 's ez jó volt."

Digitized by Google

III.

Gejza gyors léptekkel sietett a' Várhelyiné' szállására, melly épen átellenben volt a' Kovácsiéval.

A' csínos nő pamlagán ült, az ajtó felé fordulva; karjai közt egy gyönyörű gyermek aranyló fürtökkel, 's csintalan mosolylyal szorítá fejecskéjét keblére; a' pamlag mellett kerek széken térdelt egy 5—6 évű fiúcska, ki amazt pávatollal csiklandá, mi néha hangos nevetésre fakasztá.

Az ajtó nyilt, 's a' mi szerelmes hősünk belépett, sugárzó arczczal 's dobogó kebellel.

„Ah!“ mond Várhelyiné: „Nándori! ön itt? Ez igen kedves meglepetés! mikor érkezett?“

Digitized by Google

„Tegnap későn," felelt a' kérdett.

„Miért nem jött el a' tánczterembe? igen sokan voltunk, és vigan." Kezével intett, 's Gejza helyet foglalt.

„Fáradt valék, 's kissé igen úti módon. Nagyságod alkalmasint egészen ide szokott már; vannak-e sok ismerői?"

„Egy legio!" felelt Várhelyiné, vidáman folytatva enyelgését a' kisdedekkel, „a' mint gondolhatja; Taródiék itt vagynak, Vilmámnak gyermekei többnyire nálam; én olly boldog vagyok közelökben... Ön mulat itt?... Nem szabad távoznia! mert én ezennel önt nyilatkozott udvarlómnak nevezem ki."

Gejza hevűlni kezdett.

„Érti?"

„Oh!" felel Gejza: „ez régi hivatalom már, tehát csak tisztemet folyta-

Digitized by Google

tom; bár kissé több sikerrel tehetném azt mint eddig!"

„Hahaha! hogyan? ön egész Turandotnak néz!"

„Aligha csalatkozom, a' fővételeket kirekesztve; de örülök, hogy önt olly jó kedvűnek látom."

„Nyugalom' és egészség' jele; a' lég itt tiszta, oszlopai nem nyomék, 's a' kilátás vidító."

„A' kilátás?" mond Gejza az ablakra tekintve: „az mind öszve néhány fából áll."

„Nem elég ez? Hát a' séta, a' hullámzó embertömeg, a' mindig változó csoportozatok, a' hangászkar?... De ön egyszerre komollyá vált; úgy látom, valami fekszik szivén."

Gejzán valóban látható volt bizo-

Digitized by Google

nyos neme a' küzdésnek, melly főleg nő' figyelmét ritkán kerüli ki.

„Azt hiszem,“ — mond Gejza, kissé feszengve ülésében: „hogy a' mi szívemen fekszik, azt senki sem képesebb kitalálni, mint nagyságod, mint ön, ki előtt azt legkevesbbé titkolom.“

„Én“ mond Várhelyiné „egyátaljában nem tudok találgatni; velem szólani kell. Vagy szabad-e ez úttal kivételt tennem? Jó, tehát én találgatok: önnek baja van?“ folytatá csintalan mosolylyal.

„Igen;“ felelt Gejza kis hangúan.

„Hol barátom? a' főben tolongnak-e a' tervek? a' szív dobog-e gyorsabban? vagy az erszényt érte aszály?“ ezek a' szokott fájrészek fiatal uraknál.

Digitized by Google

„A' baj," mond Gejza, helybenhagyólag intve fejével: „minden esetre egy a' három közül,"

„Lám! hogy eltaláltam; 's ha e' rezgő hangról, e' magasztalt bánatos arczkifejezésről szabad itélnem," mond Várhelyiné nevetve: „a' baj itt van!" ekkor szivére mutatott.

„Ha ön nem nevetne, ah Marie! mennyit tudnék akkor mondani! 's lelkemre, mind igazat! — de soha sem vagyok bátortalanabb, mint a' mikor önnek illy jó, illy könnyed kedvét látom."

„Hát nem örül-e jó kedvemnek, egyik legjobb embereim közül?" mond hirtelen közbe szólva Várhelyiné.

„Ah!" kiált fel Gejza: „ki örülhetne annak inkább mint én? kinek minden gondolata — — —"

Digitized by Google

Várhelyiné' kedves vonásait könynyű pir futá el. Gejzának jó indulata iránta, nem volt titok előtte, de ő abban semmit sem látott egyebet udvariságnál, sőt némellykori nyilatkozásait is illy szellemben itélé 's tréfásan fogadá, miként hitte, hogy azok tréfásan vannak adva; de Gejzának egész tartása, szemeinek lángoló tüze 's hangjának reszketegsége meggyőzék őt arról, hogy jelenben valóságos szerelmi nyilatkozásnak árját kell félben szakasztania. „Édes jó Gejzám!" szakasztá félbe, ellentállhatlan kedves hangjával: „soha sem kétkedtem önnek részvétén 's jó indulatán; higyje nekem, senki sem inda ünkább becsülni 's méltánylani azon tiszta, testvéri indulatot, mellyet ön ismeretségünk' első pillanata óta bi-

Digitized by Google

zonyit egy idegen iránt, kinek természetesen semmi sem eshetik jobban, mint azoknak szivessége, kiket becsül. Szerfelett megnyugtató, 's szívemnek mondhatlan örömet okoz illy nemes viszony, melly ment minden szenvedélytől: szintolly jóltevő ez, annyiszor fájdalmasan illetett kedélyemre, mint minden rám nézve rémítő lenne, a' mi a' testvéri 's barátsági indulatokon túl csapong!"

Gejza újra elnémult, egész bátortalansága visszatért; ő neki futamodott, úgy szólván, egy szerelmi nyilatkozásnak, melly olly régen feküdt szívén, 's nem lehete alkalmasb felelet, őt egészen elnémítani, mint a' Várhelyinéé. Azonban tudjuk, hogy a' fiatal szív nehezen válik el álomképeitől, 's ritkán hiszi el

Digitized by Google

azt, a' mi hiuságát sérti; sőt néha épen ennek sértődése kettőzi szenvedélyét 's edzi állhatatosságát. Várhelyinének felelete elfogulatlan elme előtt igen is tiszta 's érthető volt; Gejza azonban nem magyarázta azt olly kegyetlen értelemben maga iránt. Ő hitte jelenben is, hogy Várhelyiné nem hideg iránta, visszavonulásait, kitéréseit női szeméremnek 's gyöngédségnek nézte: kezdé a' hibát magában ugyan, de nem ott keresni, a' hol volt.— „Igy megrohanni valakit!" gondolá magában, — „ezt nem jól tevém, ezt nyilvánosan elszeleztem; várjunk időtől, ő nem idegen tőlem, becsül, testvéri indulattal van irántam; barátságtól szerelemig csak egy lépés van, még semmi sincs elveszve!"

Várhelyiné el akarta a' beszélge-

Digitized by Google

tést vonni előbbi tárgyáról: „Volt-e már valakinél Nándori!“ kérdé.

„Igen;“ — felelt kissé vontatva Gejza: „egy ismerőmtől jövök, Kovácsitól.“

„Kovácsitól, hát ön ismeri?“

„Igen, — nem; azaz, tudnillik —“

„Minő furcsa feleletek ezek:“ mond Várhelyiné nevetve, 's ez által egészen alakosítva nyugtalanságát, melly őt önkénytelen lepte meg: „igen — nem — hogyan értsem ezt?“

Gejza sohajtott. „Nagyságodnak,“ mond, „sok béketűrésre lesz velem szüksége; én eszelős vagyok, kit kötni kellene! ah, ha illy kedves kéz fűzné a' lánczokat!... ön ismeri Kovácsit?“

„Igen.“

,'S hogy tetszik?‘

Digitized by Google

;„A' menyire illy rövid idő alatt itélhetek, én őt igen érdekes, mivelt férfiúnak tartom.“

„Oh, boldog!“ kiált fel Gejza; „kiről Várhelyiné ezt mondhatja.“

„Ne vétkezzék!“ mond Várhelyiné fenyegetőzve ujjával. „Ön hálátlan! nem emlékezik-e már, hogy csak az előbb neveztem senechallomnak ki!“ Várhelyiné ellentállhatlan mosolyra vona ajkait.

Gejza elmerűlt tekintetében. E' pillanatban Taródiné lépett a' szobába; a' két nő szívesen megölelé egymást.

„Jól viselték kisdedeim magokat?“

„Igen, igen jól,“ felelt Várhelyiné, megcsókolván a' hozzá hajló nagyobbiknak homlokát. „Ma el nem bocsátom őket magamtól.“

Digitized by Google

Nem sokára a' beszélgetés köznapi tárgyakra fordult.

„Ön feljő ma a' tánczmulatságra?“ kérdé Vilma.

„Természetesen!“ felelt a' kérdett helyett Várhelyiné; „hogyan maradhatna el?“

„Bizonyosan,“ mond Gejza, „már hivatalomnál fogva is, ott“ mond némi czélzással, „a' félben hagyott tárgyat folytatandom. Nekem úgy is kötelességem, szivemről, 's érzéseimről szólani.“

Várhelyiné nevetett. „Az illendőség azt hozná magával, hogy Nándorit, kit én többször látok mint te, jó Vilmám, neked engedjem által; de mit mondana férjed, ki, mint tudom, kissé féltékeny, ha nejét egy udvarlónak kiséretében látná. Azért őt ez úttal megtartom

Digitized by Google

magamnak; mindazonáltal kötelezésein a' lehetőségig könnyítek, 's azon ágát, melly szívömledezésekben áll, nem fogjuk gyakorlatba hozni! — lám, minő jó vagyok! — kivévén, ha biztosává tesz, — ha valamellyik itteni szépeink közül sebesebb mozgásba hozza szivét... szép lengyelnék vannak itt!.. Oh, én hasonlíthatlan biztos és titoknok tudok lenni, e' fölött a' legszerényebb, legbéketűrőbb elefánt."

IV.

Olly vidám fürdőben, mint a' bártfai, egy nap hamar eltelik; míg az ember észreveszi, Luna asszonyság, halvány arczával foglalja el a' kormányt csillag-serege közt. Illyenkor a' társaságnak egy része alszik, más része a'

Digitized by Google

játékszínbe 's később a' tánczterembe siet. Az alvóknak csendes jó éjszakát kivánván, kövessük a' vidámabb, új élvezetre készülő sereget. — A' kerekded tánczterem, mint látjuk, tömve van. Tánczra édesgető keringő hangzik, a' párok szövetkeznek, nem sokára a' nagyobb rész zajong, kereng, vágtat. Légi sylphidek gyermek - lábakkal, mellyek a' padlatot körülrepkedik, forogva tánczosaik 's a' terem körül, mind annyi csillagok; araszszal átfoghatók derekaik, arczaik bájolók 's örömvillogók, minők az angyalokéi, egy-egy 40 felé ballagó bajader is vágtat itt ott, meredt szemekkel, röpülő hajfodrokkal, nem feledhetve fiatal éveit, a' gond lepte 's kissé használt pedálék' daczára.

Gejza a' tánczosok közt van, a' mi

Digitized by Google

drága Bögreinkkel együtt. Végre a' hangszerek elnémulnak; mindenki lég után kapkodva, nyug- 's pihenő helyet keres, ezek közt Gejza is Bögreivel letelepednek.

„Ma foi, akármi legyek!“ mond Bögrei, szelezve kendőjével: „Várhelyiné a' legjobb tánczos nő a' teremben!... hiszen röpültetek.“

„Jeles! de ma szokatlan rosz kedve van, nem tudom, mi lelhette; mikor nála valék, igen jó kedvű volt.“

„Tudnám én annak okát kitalálni,“ mond Bögrei.

„No 's?“

„Nincs jelen, a' kivel legtöbbet szokott beszélgetni. Nézd csak, hogy tekintget szokása ellen mindenfelé, mintha valakit keresne.“

Digitized by Google

Gejzának arczát láng borította el. „'S ki az a' szerencsés?“ mond, alig rejthetve el bosszuságát.

„Az egy veszedelmes ember! Kovácsi, a' te ismerőd! hiszen ez már nem titok, az egész társaság tudja.“

„Kovácsi?“ szól Gejza könnyebbülve: „azon idegen, oh attól nem féltem; ő jó barátom, 's esze egészen másfelé jár, de nem is mulat itt sokáig.“

„Hm! én a' te bőrödben nem tudnék olly nyugodt lenni.“

„Én az vagyok,“ mond Gejza nevetve. „De, Bögrei barátom, te velem nagy jót tehetnél.“

„Hadd halljam! — örömest. Főbenjáró dolog-e?“

„Csekélység. Te tudod legnagyobb bajomat.“

Digitized by Google

„Ki nem tudná azt?“ jegyzé meg Bögrei. „Te bizonyosan nőszülni készülsz; mert ha nem, csak ugyan jobban kellene és illenék titkodra ügyelni.“

Gejza minden látszható komolysága mellett elmosolyodott. „Ügyelni?“ mond: „'s ezt te javallod? Hiszen ki kürtöli ki, minden dolgait inkább nálad! Én legalább tizenkettőnek nevét tudom már, kiknél, mint állítod, szerencsés valál.“

„Az, barátom!“ mond Bögrei hegykén, „nem attól van; ők magokat árulják el: hiszen mindnyájan őrjöngnek utánam; szinte magamnak kell őket vigyázatra intenem, nehogy a' mennyi férj, epouseur és aspirans van, mind reám zúdítsák, 's mind annyian pisztolyra hívjanak ki.“

Digitized by Google

„Mind elhiszem, barátom! de térjünk tárgyunkhoz vissza. Várhelyinével szóval 's beszéddel semmire sem megyek! van neki bizonyos módja, mindig ott félbenszakasztani a' beszédet, hol nem kell. A' minap, még akkor Péteriben voltunk, arra kértem, hogy egy negyedóráig hallgasson ki, a' nélkül hogy félbenszakaszszon.. mit gondolsz, mit tett?"

„Félbenszakasztott."

„Igen, de hogyan! előbb megigérte, aztán szép csendesen hallgatott; egyszerre, midőn épen javában volnék 's a' dolog' meritumába fognék, csak felkiált: vége a' negyedórának!.. aztán vitatkozz' vele!"

„Hehehe! hát írj neki, Gejza barátom! azt talán csak elolvassa."

Digitized by Google

„Épen ez az, a'mire régen készülök már; de hidd el nekem barátom, egyátaljában nem tudok szerelmes leveleket irni; pedig magad olvastad allegatióimat, 's azok csak nem utolsók: úgy-e?“

„Hej! egészen más az! No még ez nem nagy baj, ezen segíthetünk; majd írok én helyetted. De még egyszerűbbet gondoltam. Van nekem vagy ötven szerelmes levelem, átadom neked; majd azokból szemelhetünk ki egyet; mondhatom! szépek.—Van egy, csupa tűz mint egy rakéta, ezt egy zászlótartó irta volt maga magának. Van egy más, melly a' kőből levet facsarna, egy szinésznétől kaptam;... tudod az a' kövérke, kit magad is bámultál Kassán!“

Digitized by Google

Én?.. vagy meglehet; tudom, tudom!" felelt Gejza: „látta a' tatár a' kövérkéjét," tevé halkan hozzá.

„Ez a' levél, barátom, egy chef d'oeuvre! mestermiv! én felét sem értem, 's ez valami!"

„Ugy látom, te szokásod szerént tréfára veszed a' dolgot; pedig hidd el nekem, hogy életemben először szeretek, bár minő hihetlennek is látszassék ez előtted. Én Várhelyinének egyszerűen, minden túlság nélkül szeretnék írni, már össze is szerkeztem egy levelet; de a' hányszor elolvasom, mindig több hibát találok benne."

„Mond meg nekem," kérdé Bögrei, „van-e sok nak és nek benne, vagy volna és annakutána, minekutána, sok hogy, és mi szerint?"

Digitized by Google

„Az — mond Gejza nevetve — nincs olly felesen, de az ah-k és oh-k mehetnének kis tizedelés alá.“

„Ah! és oh!?.. látom barátom, nem értesz a' dologhoz. Soha se sápitozz, áhitozz és ohétozz! nem ér az semmit.— Patvarkodj 's fenyegetődz!— meglátd, többre mégy. Tudod-e, mikor nekem azon uri viszonyom volt: a' gróf — — hogyan is hívták csak? a' nyelvemen a' neve — —“

„Mind egy az, barátom!“

„Igen, a' komornyikjának kisebbik leányával, azz..l a' szöszkével——“

„Tudom!“ mond Gejza békétlen hangon: azzal a' barnával vagy szőkével, akarom mondani. De ez mindig tovább visz a' dologtól. Jer, kérlek, velem pár pillanatra a' billiárd-terembe!“

Digitized by Google

Bögrei követé Gejzát, ki a' billiárd-terembe érvén, tárczájából csinosan összehajtott papirost vett ki. „Itt van, barátom,“ mond: „a' levél! az egész világ előtt elolvashatom; semmi titkot sem rejt; olvasd el 's közöld velem észrevételidet holnap.“

„Hiszen ez,“ mond Bögrei belé tekintve, „hallatlan szarka-vakarás, 's fele ki van húzva.“

„Írásom olvasható,“ felelt Gejza: „elmehetsz rajta. Isten veled!“ Gejza távozni készült.

„Egy szóra!“ kiált Bögrei: „hány órakor mégy haza?“

„Éjfél tájban.“

„Csak igy egy frakban? Itt hüs az esti lég, vigyázz magadra.“

„Hahaha!“ mond Gejza: „ma min-

Digitized by Google

denki egészségemen aggódik. Csak képzeld, atyám is reám parancsolt, hogy éjfél előtt haza menjek!"

„Tréfa mi tréfa! barátom, én köpönyeged után küldök!"

„Ne fáraszd magad'; amott virít a' veres gallérja, nem látod? ott a' szegen."

„Igen okosan, barátom! itt mindig felfér estvénként."

A' zene hangzott újra, 's ifjaink visszatértek a' terembe.

Néhány percz mulva Gejza újra megszólitotta Bögreit: „Valljon merre van Várhelyiné? nem látom sehol, pedig már az egész teremet körüljártam."

„Épen most hallám," felel Bögrei, „hogy roszacskán lett 's haza ment."

Digitized by Google

V.

Míg Gejza Bögreivel tanácskozott a' billiárd-teremben, addig Várhelyiné valóban eltávozott. Egész délután, de főleg estve, a' tánczteremben igen kedvetlen 's elszórt volt; visszás feleleteket adott, 's társalkodásán némi elfogultság vala észrevehető. Mikor lelkünk nyugtalan, semmi sem lehet fárasztóbb, mint azon tárgytól, melly azt egészen betölti 's elfoglalja, érdek nélküli beszélgetések által elvonatni. Várhelyiné igen is jól tudta okát belső tusakodásának, de ő azt meggyőződésétől el akarta vitatni. Vilmának az ő kedvetlensége feltünt; de Várhelyiné a' kérdezőnek azt felelé, hogy roszul érzi magát.

Nem sokára szállására ért, 's könynyíttetvén öltözetén, a' pamlagra ült;

Digitized by Google

arczát kezébe nyugosztá, 's egy halk sohaj emelé keblét. „Mint 16 évű leány ka tünődöm," mond magában: „olly magas fokon állna-e már részvétem ezen idegen iránt, kit, alig négy hete, hogy ismerek? vagy hiúság, megsértett hiúság facsarja össze szívemet. Hiában tagadom, hiában vitatom el magamtól; én szeretem őt! megfoghatlan! illy rövid idő alatt. Hm! nem volt-e egykor egy pillanat elég arra, hogy szeressek! 's nem mintegy viszhangja, mintegy kiszínezése egykori, vagy talán örök szerelemnek az, mit jelenben érzek? Hát a' sziv nem öregszik-e soha? 's igaz-e, hogy vannak ollyan húrjai, mellyek soha sem tágulnak?...."

„Egész délután nem tekintett által; hm, nekem úgy tetszett, hogy e' tartóz-

Digitized by Google

kodásban valami szándékos van. Megsértettem volna-e? vagy csak hiúságom magyarázta részvétnek 's éledő szenvedélynek sokszori áttekintését?"

Egy öreg cselédé Várhelyinének lépett e' pillanatban a' szobába.

„Mi a' baj? öreg!" kérdé.

„Megtalálta-e nagyságod a' levelet, mellyet öltöző-asztalára tettem?"

„Minő levelet?"

„Kovácsi urnak vadásza adta kezembe kevéssel azután, hogy nagyságod elment hazul; én a' tánczteremben akartam vinni, de a' vadász mondá, hogy nem sietős."

„A' Kovácsi' vadásza?" mond Várhelyiné, 's arczát láng borítá el. „Jól tetted, hogy nem vitted utánam, majd meglelem."

Digitized by Google

Az inas eltávozott.

Várhelyiné sietve lépett az oldalszobába 's nem sokára nyitott levelkét tartva kezében, jött ki. Arczában elegye az ijedségnek, örömnek 's meglepetésnek mutatkozott.

„Ah!" kiált fel: „most értek mindent!" szemei meredten voltak a' levélre szegezve, 's keble nyugtalanul emelkedett föl és le.

Az ajtó e' közben hirtelen kinyilt, 's Vilma lépett be. „Kedves angyalom!" mond élénken: „te eltávoztál, a' nélkül hogy nekem szólanál; másoktól hallom, hogy roszul lettél, azonnal nem volt többé maradásom. Hogy vagy? mi bajod? úgy-e, igen melegen vetted a' fürdőt?"

Várhelyinének ajkai vonaglottak, úgy tetszék neki, mintha sírnia kellene,

Digitized by Google

mintha ez könnyítene rajta. Kezét nyujtá barátnéjának, végre felkölt, karjaiba szorítá azt, 's fejét vállára nyugosztá 's zokogott csendesen.

„Egek!“ mond Vilma: „te valóban roszul vagy. Minő hánykodásban van kedélyed! szinte hallom szívedet dobogni! én orvos után küldök.“

„Nem, nem!“ mond hirtelen 's fojtott hangon Várhelyiné: „nincsen semmi bajom! látd én nyugodt vagyok, én mosolygok.“

„Isten őrizz' illy mosolytól!“ mond Vilma valóban megijedve: „szólj, kérlek, mi bajod?“

„Oh Vilma!“ kiált föl egyszerre Várhelyiné: „igen, ez a' legjobb, ennyi fontolással bír még eszem; küld el az öreg Pétert, de mindjárt, lovakért,

Digitized by Google

Nékem mennem kell; el innen! el 's minél előbb!"

„Most éjtszaka, kedvesem, 's illy állapotban!"

Várhelyiné egybetevé kezeit. „Ne kérdezz," mond: „ha szeretsz! ha kérésem valamit ér előtted, ha nyugalmamat ohajtod, siess! küldj lovak után: úgy is hajnalodik, míg azok elérkeznek, 's míg itt összerakosgattatok holmit, lesz elég időm előtted mindent fölfedezni."

Vilma rázta fejét, de nem akarta barátnéjának nyugtalanságát szükségtelen, vagy inkább úgy is sikeretlen ellenvetések által nevelni 's kiment az ajtón.

* * *

„Ő tehát!" mond Várhelyiné magában: „ő maga, ezen irás, mellyet olly

Digitized by Google

jól ismerek, mellyet naponként láttam, ő! - De nem csalódás-e? ő volna? igen — ő az! nincsen kétség benne; ő rám ismert, 's azt tudatni akarta velem. Miért vonult volna olly hirtelen vissza! miért e' sorok, mellyeknek tartalmát első egybejövetelünkkor szóval is megmondhatá? Ő rám ismert, előbb mint én rá! Igen, igen! nekem sietve távoznom kell!.... Hát ha most, épen most legelteti elméjét nyugtalanságomon 's megszégyenülésemen! Ő talán nyájas közelítésemet könnyelműségnek magyarázta, vidámságomat tetszelkedésnek! talán szerelmemet észrevette 's a' szánandót neveti!"

„De hibátlan vagyok-e? én őt nem ismertem meg, 's mégis feláldoztam neki ifjú szerelmemet, fel! ön ma-

Digitized by Google

gát; hű és hűtlen! el tehát, el! minél előbb!"

VI.

Vilma visszatért. „Az öreg Pétert," mond: „elküldöttem lovak után. Kedves Mariem, szólj! jobban vagy-e? szabad-e leghívebb barátnédnak okát tudni e' hirtelen elhatározásnak?"

„Igen," mond Várhelyiné: „te vagy az egyetlen, ki előtt fölfedezem azon titkot, mellyet tíz év óta zártam el keblembe; hidd nekem, a' szentségtörés' nemének tartom, a' leplet felvonni 's szivemnek legmélyebb rejtekébe világítani! — de érzem, hogy neked magyarázattal tartozom. Titkomat őriztem, szívem' barátnéja, féltékeny gonddal a' kajánság', az irigység 's köznapiság' mérges lehelletétől mint legszentebb

Digitized by Google

ereklyémet; miként a' galamb pelyhetlen fijait födi szárnyaival, úgy óvtam azt vészen viharon keresztül! Megszöktem a' világtól, nevemtől, en magamtól! de halld! .... Nem Várhelyiné, nem az egyszerű Marie, de mindig 's minden körülményben leghívebb barátnéd áll előtted, Tomori Iduna."

„Hogyan? kiált fel Vilma meglepetve; „Iduna — gróf Nándoriné?"

„Ugyanaz," felelt Iduna körültekintve 's ajkaira illesztve úját, mintha félne, hogy valaki szavát meghallja: „az, barátném! az elhagyatott, elfeledt Iduna, ki a' világból eltünt 's álnév alatt röpült annak zajától 's ön szívétől, míg végre kilencz hosszú év után azt hitte, hogy az egyszerű Várhelyiné név elég lesz, őt attól oltalmazni, hogy benne a' fényes

Digitized by Google

Tomori-háznak utolsó ivadékát megismerjék. De, halld történetemet: "

„Atyám, a' gazdag Tomori gróf, engem a' legnagyobb függésben nevelt; én őt szeretve tiszteltem 's anyátlan árva mély érzettel csatlakoztam hozzá. Atyám, mondják, fiatal korában egy volt a' legvidámabb emberek közül, agg korában azonban otthon ülővé 's szótlanná vált. Nem mondhatom, hogy velem valaha szigorúan bánt, vagy illetlenül; sőt talán én valék azon egyetlen, ki őt ollykor mosolyogni 's nyájasnak láttam. Anyámnak kora elhúnyta, kit atyám imádott, 's a' sorsnak halmozott csapásai tevék őt illy mogorvává; házunk idővel szinte kerültté vált. Jó lélekkel mondhatom neked, hogy semmi akaratom nem volt, 's ez annyira ter-

Digitized by Google

mészetté vált nálam, hogy jobb sorsot nem kivántam, talán azért, mivel nem ismertem. A' függetlenség nem csak túl volt vágyaim' határán, hanem az rám nézve nem is létezett 's valami egészen képzeteimen túli volt. Lelkületem' lanyhasága okozta-e e' nemét az apathiának, vagy velünk hölgyekkel született az, hogy örömest függjünk 's engedelmesek legyünk, ha azt, kitől függenünk kell, szeretjük, reád bizom elitélni."

„Alig valék 16 évű, midőn egy reggel atyám, minden további előzmények nélkül, tudtomra adá, hogy az ifjú gróf Nándorit várja, legmeghittebb barátjának egyetlen fiját, 's hogy őt mint jövendő férjemet sekintsem."

„Őszintébb vagyok, kedves Vilmám! mint azt állítsam, hogy egy jö-

Digitized by Google

vendő férjnek képzete valami ijesztővel bírt előttem. Egyedül fölnevekedve, olly fiatal, mint én valék, nem csuda, ha szívem mind addig illetetlen maradott. Én mindjárt első pillanatban a' dolgot mint változhatatlant kezdém tekinteni; de nem tagadom, hogy neme az elfogódásnak karolta szívemet körül, mint a' ki előtt hosszu útazás áll, mellyet szükség megtennie, de melly távul 's ismeretlen égaljakba vezet. Ehhez járult bizonyos megszégyenülés is: sértőnek, illetlennek 's szinte természet elleninek tetszett előttem, így oda igértetni valakinek, ki engem soha sem látott, a' ki' várakozásainak talán nem leszek képes megfelelni, 's kit én sem láttam soha."

Digitized by Google

„De elhiheted nekem, hogy mind e' mellett a' nyilatkozásnak első pillanataiban egy gondolat volt, melly ólomsúllyal nyomta lelkemet, atyámtól elválni!.. Látd, Vilmám, illyen a' mi elménk! a' közvetetlen fájdalom lesújt bennünket, 's a' mi kissé távulabb esik, ha ezerszerte nagyobb fontosságú is, nem szorítja úgy össze kedélyünket!— Egy viszonyról volt szó, a' legszorosabbról, 's olly férfiúval, kit nem ismertem; minden esetre lelket rendítő pillanata az életnek 's átmenet egészen új kötelességek', örömök' és szenvedések' körébe; még is, atyámat évekig nem láthatni... ez fájt nekem leginkább 's talán egyedül! Női könnyelműség oka-e ennek, melly a' közvetetlen ötleteken túl nem ragad, vagy gyermeki szeretet,

Digitized by Google

melly semmi változásnak nincs alá vettetve, hol nemes szívben lángol 's jó szülők iránt lobog, nem akarom elhatározni."

„Atyám becsületének oldalán, mint minden egyébben, tiszta volt, mint az arany! lehettek balitéletei, ferde fogalmai némelly dolgokról; emberek vagyunk! de lelke, szíve nemes volt. Szavát soha sem szegte meg, — ah! hány pecsétes oklevélnél biztosabb volt egy „igen" az ő ajkain! Még akkor sem birta azt megszegni, ha vigyázatlanul, vagy a' pillanat' hatalmától elragadtatva adá azt; 's így az öreg Nándori grófnak adott szavát megszegni, olly nemlény volt, mellyre gondolni sem tudott volna. Ő azonban érzetemet gyanítá; tudta, mennyire szeretem őt, azért igyekezett,

Digitized by Google

változhatlan határozatát velem szokat lan nyájasság és szívesség által megkedveltetni. — Az ifjú Nándori, mondá atyám: egy a' legjobban készült ifjak közül, a' szívnek 's léleknek ezer szeretetre méltó tulajdonaival, mellyeknek nagy vagyon 's magas születés, ha nem is fényt, bizonyos nehezéket adnak. Nincsen ellenemre, kedves Idunám! hogy szívednek időt engedjél, azon képzettel kibékülni, hogy nektek leányoknak sorsotok az; előbb utóbb az atyai házat elhagyni 's férjeteket követni. Ki férjhez megy 's ezt nem tudja tenni, az e' szép, e' nemes viszonynak csak fejkötő részét tartotta szemei előtt, nem szellemét. Szoktasd elmédet, jó leánykám, arra, hogy a' dolgot mint változhatlant tekintsd, ez könnyít; mindig előbb hono-

Digitized by Google

súl a' lélek a' bizonyosban, ha kedvetlen is az, mint abban, a' min változtatni lehet."

„Feleletem atyámnak tanácsára 's észrevételeire azon sötét, néma hallgatás volt, melly mindent igér, vagy mindent megtagad, a' hogy veszi az ember. Atyám ismert engemet, ő tudta hanyadán van 's nyugodtan távozott tőlem."

„Oh te tudod, lelkem' választottja, azon kétes habozást, azon mondhatlan hullámzását lelkünknek remény, félelem, bánat, öröm, tünődés és felbátorítás között, midőn egy nagy, életre határozó jövendőnek küszöbén állunk. Ah, mennyit számit, kétkedik, mennyit választ 's vet el a' szív 's az ész illyenkor! Ez a' csatája az én és énnek 's birkozása a' léleknek ön magával!"

Digitized by Google

„Illyen helyzetben voltam én, midőn gondolataim az első közvetetlen illetődésen túl tudának hatni 's lelkemet a' jövendőnek örvényébe merítették."

„Nándori fiatal, atyám őt szépnek, szeretetre méltónak mondá. Hogy fog ő kinézni? mit fog nekem mondani? így tűnődém. Oh, gondolám, ő remegni fog, 's én is remegni fogok; — azután szólunk egymáshoz olly szép, olly kedves dolgokat! — de mit? nekem még senki sem szólott szerelemről—arczom lángolt, szívem dobogott. De ezen ismerkedés, e' kéznyujtás, egy ismeretlen viszonynyal, nem mondhatom, hogy fájdalmas lett volna. A' legkinosb, a' legismeretlenebb és szorongatóbb helyzetekben van egy hurja szívünknek, mellynek megnendítése nem kellemetlen."

Digitized by Google

„Mennyi férfiút valaha láttam, rendre előidéztem képzetemben. Melyikhez fog ő hasonlítani, vagy talán egyikhez sem? 's ezen utóbbi gondolat látszott szívemet leginkább megnyugtatni; mert mind azok közül, kiket valaha láttam, egyiknek külsője sem hozta ifjá szívemet gyorsabb mozgásba."

„Szívemnek rejtekébe vezettelek, Vilma! te vissza nem élsz, vissza nem tudnál élni bizodalmammal! Belső életét lelkemnek tártam fel előtted, te annak lehelletét hallottad 's üterét tapintottad! te értettél, úgy-e? Mert a' nő keblek' elfödöttebb 's mélyebb érzeteikben van bizonyos családi hasonlatosság, melly csak árnyéklatokban különbözik."

„Nándori Arthur megérkezett," folytatá Iduna; „mit éreztem látásakor,

Digitized by Google

elhallgatom; 16 évűnek kellene lennem, hogy azt leírhassam."

VII.

„Ha egy hölgy virágos álmaiban annak alakját festi, kit egykor szeretend, lelkében határozatlan kép alakul; mennyire különböző e' vázlat a' valóságtól! — képzete hölgyi tutajdonokat vegyit össze a' férfiúság' azon eszméjével, mellyet érintetlen keble bír felfogni. Az erő, a' férfiú-bátorság képezik a' fő vonalokat; hasztalan! velünk született, a' férfiút oszlopnak képzelni, mellyre nyugalmunk' ívei támaszkodnak. Minden hölgy, lényképét szépnek, fiatalnak képzi; szépsége, összesége vagy egybetétele a' legszebbnek mit valaha látott, 's fiatalsága nem azon gyermeki, leányszerű, hanem erőteljes és férfias.

Digitized by Google

Ah, de ha szavakat függeszt ajkaira, szerelem-vallomások' enyhe szavait, édesek 's nőileg gyöngédek azok. A' férfiú szól képzetünkben, de szellemünk 's női fogalmaink szövik azokat össze. Néha lép fel álmainkban a' férfiú ön teljességében, szilárd elhatározottsággal, de nem a' szerelem' édes jeleneteiben, nem! veszélyekkor, mellyeket képzelünk, mellyekben védelmet, menedéket keresünk aczél akaratában 's vas rettenhetlenségében. A' mit érzünk, Vilmám, vegyülete azon tiszta szellemi barátságnak, melly a' szerelmet pótolja ki ifjú szíveinkben, míg a' megismerés' fája előtt nem álltunk, 's azon kétes előérzetnek, melly egy ismeretlen boldogságot égi örömökkel 's csak sejdített bájjal szinez ki. De mélyen szivünk'

Digitized by Google

legbensőjében rezzen egy húr meg, 's hangzik egy jóslói szózat: neked az rendeltetésed, neked ezen út van kitűzve, te a' férfiúnak viharteljes életét fogod átszőni házi gyönyörök' üdvével."

„Az ifjú Nándori nagyon különbözött azon képzettől, mellyet róla festék ki magamnak. Szebb ifjat soha sem láttam, de arcza inkább gyermeki mint férfias; tekintetében 's átalján képében valami olly első pillanatra hódító volt, hogy lehetlen vala, első látásakor is egyszerre sokat nem gondolni róla. Ő halvány volt, még pedig beteges halvány, 's ajkai körül reszketeg, fájdalmas kifejezés. Őt szeretni és szánni kellett egyszerre; ő a' szívet ragadta meg, bár a' szem is kedvtelve mulatott napoleoni szabályosságú vonásain. —

Digitized by Google

Az első gondolat, melly látásakor fölmerült lelkemben, ez volt: ő szerencsétlen, ő nagy veszteségnek mérhetlen súlyát viseli keblében; 's a' második — ezt kitaláltad Vilmám! — őt boldogítani egy mindent áldozó szerelemmel; vele a' multat feledtetni 's tőle egykor azon vallomást hallani: Én boldog vagyok általad, Iduna!"

„Vedd ezen első találkozáshoz, melly életemre határozott, viszonyunknak érdekességét. A' legszebb, szeretetre legméltóbb ifjúban, kit valaha láttam, jövendő férjemet pillantám meg, kit nem csak szabad volt szeretnem, hanem... oh boldogság!... kötelesség is."

„Arthur a' legszívesebb volt irántam, lelke sokkal nemesebb 's gyöngé-

Digitized by Google

debb, mint hogy nyílt közelítésemet, mellybe, jó lélekkel mondhatom, semmi tetszelkedés nem vegyült, hidegen tudta volna visszataszítani. Lelke rokonság volt közöttünk ... igen, volt! e' hiedelmet senki sem veszi el tőlem; de a' mit én tapasztalatlan szívemmel szerelemnek gondoltam, az nem volt szerelem: ő nem vala képes szinleni, a' mit nem érzett; ő csendes volt, de nem feszes, azonban soha sem közelítőbb. Én ezt akkor nem értettem, hiszen magam is tarkózkodva 's szinte remegve élvezém társaságának üdvét."

„Végre Nándorinak távoznia kellett, mint atyám állítá, készületeit megtenni egybekelésünkre, melly három hold mulva határoztatott. Julius' 5-dike volt egy lankasztó dél után,.. soha sem

Digitized by Google

feledem e' napot!.. Arthur a' kertbe kisért le, egymás mellé ültünk; nyájasan nyujtá kezét nekem, 's ajkai körül fájdalmas rángás vonaglott. Kedves szép és jó Idunám, így szól: megbocsáthat-e nekem, ha előtte csak most fedezek föl egy titkot, mellyet eddig is vétkes volt elhallgatnom? De vannak dolgok, mellyeket olly nehéz, olly szívszorító kimondani. Őn érezni fogja ezt; ön olly jó, nemes szívű, olly angyal-szelíd, hogy nekem megbocsát!"

Iduna Vilmának kezét görcsösen szorítá meg, mintha azon órának emlékezete még most is szivét facsarná öszsze. — — „Egy életre határozó lépés áll előttünk, Iduna! nem tudom, mennyiben terhes vagy szenvedhető annak képzete ön előtt; kikerülni ezt talán

Digitized by Google

nem lehetlen, de erkölcsileg tekintve a' dolgot, én vétkesnek tartanám. Mert két szeretett 's tisztelt lénynek, a' sír felé hanyatlóknak, atyáinknak, nyugalma függ ettől, 's mi mindketten szabadok vagyunk!... Iduna! legyen szabad kimondanom, hogy önt szívem' teljességéből becsülöm! az ég tanúm, soha hölgyben annyi szeretetre, annyi tiszteletre méltót nem találtam! Megbocsáthat-e nekem a' hölgyek' legszerényebbike, ha azt mondom, egyen kivül, igen Iduna! egyen kivül; de ezen összehasonlítás, istenemre! egy királynénak is becsületére válnék.. Szánjon ön engemet, hogy e' kiégett szív, e' holtra keserített, nem adhatja önnek azon osztatlan érzeményt, mellyre nincs hölgy érdemesb nála. — Én özvegy vagyok;

Digitized by Google

egytnőt vesztettem el, kit szerettem! miként? ezt hagyjuk el! Első gondolatom ő volt's lelkemet vitte el magával. Egy erdélyi szász lelkésznek leánya volt, szép, talán olly szép, mint ön! egyszerű, de mélyen érző, magas lelkületű, 's tiszta mint az első harmat! Egy helységben nevekedtünk fel; elég gyakran láttak egymás arra, hogy szíveink összeolvadjanak... lelkeink? lélek csak egy volt kettőnkben;... 's elég ritkán 's később óvakodva is, hogy azon szerelem, melly sejdítlen 's akaratlan foglalá el szíveinket, a' mindenkori együttlét' vonadalma alatt soha táplálat nélkül nem hagyván vágyainkat, azoknak élénkségét megtompíthassa. Mint gyermekek szerettük egymást; szerelmünk egy volt azon örök, azon szenvedély-teljesek közül, mellyek

két életet szőnek össze, 's annak lehelletök. — A' gyermeki évek elröpültek! lelkeinkben világolni kezdett. Akkor tátongott a' polgári helyzet' 's viszonyok' örvénye fel közöttünk, akkor állott azon érzet alakmenten előttünk, mellyet gyermeknek festenek, mikor már egy óriással kelle küzdenünk. Thesi, így nevezték a' szélíd teremtést, első volt, ki visszavonult fájdalommal 's mindig küzdve szerelmével, de elhatározottan! — Ah, én vétkes vagyok, Iduna! Ha őt követtem 's ha lelkének erejét fel birtam volna fogni, ő most élne... Én őrült, eszelős valék; szenvedélyemet visszavonulása kettőzé, minden léptét követtem; kérés, fenyegetés, kétségbeesés, minden segédül vétetett általam az úgy is lángaló 's szerető

Digitized by Google

hölgynek megengesztelésére. Mert a' mit elvekből cselekedett, azt őrült szenvedélyem mindennek magyarázta, csak annak nem, a' mi volt! Mit mondjak tovább! Thesi feddhetetlen volt! de hölgy, gyenge 's szerető hölgy, 's én a' legsürgetőbb, a' legelszántabb, a' legmerészebb. Olly magas lelkületű hölgy mint ő, ha legyőzetik is, csak nemesen bukhatik: én őt tisztán, mint ég' angyalát, vezetém titkon az oltárhoz, ő nőm leve."

„Atyja, egy a' tiszteletre legméltóbb férfiak közül, kiket valaha ismertem, szelíd, szenvedélyektől ment 's mély tudományú volt. Hívei őt imádták; ő sokat tudott, de, mint számtalanszor történik, azt legkevésbbé, mi közelében történt."

Digitized by Google

„Atyám már akkor 70 évű öreg volt, nyolcz gyermeke halt el, én a' legfiatalabb 's talán leggyengébb maradtam életben. Én valék minden öröme, minden büszkesége. Hányszor akartam neki mindent megvallani! ő talán, oh! bizonyosan, ő megbocsátott volna, bár születésére sokat tartott 's a' polgári viszonyok' szükséges és természetes voltát helyes szempontból tudá áttekinteni. De a' kedves öreg beteges volt: hogy mertem volna neki akkor illy fontos titkot fölfedezni? 'mikor minden, a' mi kedélyét keseríté, kétszerezé roszul létét."

„Atyám egy reggel a' tisztes öreg lelkészt hivatá magához. Tiszteletemet iránta, mint egykori nevelőm iránt, ismerte 's tudta, mennyi bizodalommal vagyok hozzá, mi sokszor 's örömest

Digitized by Google

társaságában. Nem gondolt tehát alkalmasb embert találni, mint őt, arra hogy engem egy váratlan ajánlásra elkészítsen. Az ajánlás ez volt, hogy önnek, kedves szép Iduna, adjam kezemet.—A' szilárd öreg lelkész kapva kapott az alkalmon, engemet ez által kissé távoztatni a' háztól; mert sokszori ott létem 's talán leányának magaviselete is, ki szerelmét nem vala képes mindig eltitkolni, gyanakodóvá kezdék őt már tenni. Leányával közlötte a' dolgot legelőbb, 's ezzel kivánta talán vele azon hézagot, melly közte és köztem ásít, láttatni; ő a' női szívet 's a' szerelmet nem ismerte. Thesit, az egészen készületlent, e' nyilatkozás egyszerre leverte lábáról; ő akkor olly állapotban volt, mellyben minden lelki megrázkód-

Digitized by Google

tatások veszélyt hozók, egyébiránt gyöngéd 's mindenkori óvakodást kivánó testalkotású. Ő szeretett! ez megfejt mindent.... Reggel halva találták; semmi nyoma az erőszaknak nem látszott rajta. .... Ő szeretett! — Szíve repedt meg!"

„Itt elhallgatott Arthur. Arcza halványabb lett az őszi levélnél: az én szívem is elfogódott, 's én vágytársnémnak sorsán forró, igaz könyeket ejtettem."

Hosszú szünet után folytatá Nándori, arczán a' kétségbeesés' mogorva, elsüggedt kifejezésével: „Iduna! ezen irtózatos hírre a' lelkész' lakába rohantam; atyám, helyzetem, minden feledve volt; mint őrült kértem nőmet 's születetlen gyermekemet az egész világtól vissza; tulajdon atyját, az enyémet 's

Digitized by Google

az egész bámuló sokaságot gyilkosnak kiáltottam! — Mint dűhöst vonszoltak el nőm' holt testétől; titkom el volt árulva, de kedélyem olly borzasztólag összezúzva, lelkem annyira megrázkódtatva, hogy életemet 's eszemet félté mindenki."

„Atyám ön baját feledé az enyémért; szótlan bocsáta meg mindent, sőt megfeddett hallgatásomért, 's utazni küldött szoros felügyelet alatt. Mint kábult mentem helyről helyre, haszon, visszaemlékezés nélkül: holdak mulva kezdettem magamhoz térni, átkozva fiatal erőmet, melly nem engedett meghalni."

VIII.

„Egy hosszú év tölt el, így folytatá Arthur; atyám jobban lett, én lábbado-

Digitized by Google

zó testileg, lelkileg szenvedőbb 's levertebb mint valaha. Ekkor kezdé atyám újra kedvencz tervét emlegetni, kiméllve ugyan, de eléggé kitüntetve, hogy annak sikere legforróbb ohajtása 's egyedül az, mi őt a' sír' szélén megnyugtatni képes. Mondá, hogy kedélyem egy szeretetre méltó nőnek közelében, ha nem is mindjárt, idővel nyugodtabb 's vidámabb leend. Gyönge oldalamnál fogott: a' férfiút, szólt: a' sors meggörbesztheti, de meg nem törheti, a' sorssal vívni illő az erősnek! Neked élni 's munkálni kell hazádért; ha ezt teszed, a' világ bánatodat méltánylandja 's megbocsátja neked. A' here búslakodó, kit fájdalma legyúrt, előbb utóbb nevetség' tárgya lesz. Igen, Arthur, neked nő kell, kinek közelében lelked

Digitized by Google

fölviduljon 's rugósságát visszanyerje. Éreztem igazságát atyám' szavainak; de veszteségem nem köznapi volt; ő fájdalmam' tömérdekségét nem bírta felfogni, de tanácsa határozott. Igen, tenni 's munkálni, míg bírom: ezt tevém fel magamban; nem vigasztalásból, mert minden árnyéka egy boldog reménynek mélyebbre ásta mogorvaságomat. Illyen természetű volt lelkem' akkori állása 's a' mostani is!"

„Kevés habozás után kezemet nyujtám atyámnak 's mindenre késznek nyilatkozám. Atyám a' sír' szélén állott, 's olly agg mint ő, ha bár jelenben nem is beteg, csak órákra, napokra számíthatott. Szívem ki vala égve — én kész valék. Egy gazdag urnak kényén nevelt leánya lesz nőm, ezt gondolám, egy

Digitized by Google

szülők közt elintézett szövetség, mellyben a' szívnek érzetei számításon kivül esnek. Hol viszony, illy kereskedői számításokon alapul, ott a' kölcsönös követelések is nem azon szellemi 's gyöngéd neműek, mint hol a' szív szövi azt. Ez megnyugtatott valamennyire: nőm alkalmasint szerelem nélkül nyujtandja kezét nekem 's így tőlem sem követelhet egyebet becsülésnél."

„De a' mióta önt láttam, Iduna, ... önt, nemének diszét.. engedje ezt mondanom! ajkaimon ez nem hizelgés, ... azóta nehézzé vált e' kötelezés! mert ön osztatlan szerelemre érdemes 's önnek szép lelke a' nő 's férj közti viszonyt csak nemesb, mélyebb szempontjából tekinti. Hogyan kivánhatok illy seraphtól, olly áldozatot, melly élte' örömeit

Digitized by Google

ásandja alá? fájdalmamat kettőzni fogja azon keserű öntudat, hogy ön szerencsétlen lesz velem."

„Néma hallgatás követé Nándorinak utolsó szavait; ő aggódva emelé föl szemeit rám, 's én ezer ellenkező indulattal víva, ifjú 's tapasztalatlan mint valék, nem tudtam magamat hirtelen e' különös helyzetben feltalálni: lelkemnek mélyében hangzott egy szózat: itt el kell magad' valamire határozni."

„'S mit határozott Iduna? ezt kérdé Nándori. 'Atyáink áldozatot kivánnak, megtagadjuk-e ezt tőlök? szabad-e ezt tennünk? elbirandják-e lelkeink azon öldöklő belvádat, hogy utolsó éveket, talán óráikat, elkeserítettük?"

Digitized by Google

„Nem, nem! kiálték fel szorult szivvel, de nem csüggedt, nem levert tartással; női önérzetem thrónjára ült megint, 's én hirtelen eltaláltam azon hangot, mellyen illy helyzetben szólanom kellett és illett. Én érzem, igy folytatám: a' lépés' fontosságát, melly előttünk áll, gróf Nándori, de az áldozat szükségét is; kész vagyok azt megtenni, de számolok önnek gyöngédségére, hogy soha sem feledendi, hogy az — áldozat volt!"

„Ah! mond Nándori: mennyire értem becsét e' nyilatkozásnak; én csudálom az ön nagylelkűségét. Bizzék bennem, — 's ha az idő el találna jőni, . . halandók vagyunk! . . melly ezen áldozatnak szükséges voltát megszün-

Digitized by Google

tetné, akkor, Iduna! ön szabad, egészen szabad!"

„Erre számolok, gróf Nándori, feleltem elfogódva; az a' gondolat, hogy szabadságom' képzetét össze kell kapcsolnom egy imádott atya' halálának fogalmával, ki e' pillanatban inkább, mint valamikor, mindenem volt, összeszorítá szívemet; mert éreztem, Vilmám, hogy illy helyzetben szabadulás e' szorongató viszonyból nyereség! Van-e női szív, melly ezt nem úgy hinné? ... Ha ő valaha közelednék hozzám! ha szeretne ... ah! akkor más volna!"

„A' három hold végre eltőlt; Nándori férjem lőn a' világ előtt; zajos vigalmak közt, ősi szokás szerént egyesíttetének kezeink. Atyáink megifjadni

Digitized by Google

látszattak, 's ez könnyité némileg a' belső szorongató kínt, melly sziveinket elfoglalá. Nevét viseltem a' férfiak' legérdekesbikének; irígység' tárgya valék, oh Vilma, 's mégis nem övé, nem neje!"

„Kevés holddal egybekelésünk után az öreg Nándori grófot hirtelen betegség kiszólítá az élők közűl, 's atyám nem sokára követé őt. Ők nyugodtan holtak meg, 's mi áldásaikat vevők. Mélyen leverte kedélyünket e' kettős csapás, bár némileg el leheténk rá készűlve, ha gyermeknek szíve valaha készűlve lehet jó szűlőinek elvesztésére!?"

„Mit mondjak tovább? férjem szavát tartá, szabadságomat visszaadá, érzékeny búcsút vön tőlem 's eltávozott.

Digitized by Google

„'S azóta?“ szól Vilma, mélyen megilletődve.

„A' világ egyelőre azt hitte, hogy egészségének helyreállítására útazik. Később őt könnyelműséggel vádolták, 's én egy seregétől a' szánakodóknak vétettem körül. Ezer mesét koholt a' henye gyári kelméje a' többségnek, végre mindenbe beléfáradtak 's most elfeledtek!“

„'S nem tudod, hova ment? nem irt-e soha? ez megfoghatlan 's ellene látszik mondani rólai leirásodnak!“

„Ő Angolhonba ment, 's egyelőre vettem is levelét, azonban később, midőn én is eltávoztam 's hosszú bizonytalan útnak indultam, leveleink alkalmasint elvétettek bennünket, 's végre elnémultunk. Arthur, a' mint hallottam, bir-

Digitized by Google

tokait haszonbérbe adta, 's egy öreg megbízott tisztje atyjának, tudja csak hollétét; hogy nekem azt tőle kitudakolni nem lehetett, azt érted, Vilma! — — Én Romában 's Nápolyban laktam álnév alatt 's kevesektől ismerve. Végre az érzések' leghatalmasbika, honvágy 's honszeretet, vontak vissza ide, 's az egyszerű Várhelyiné név alatt éltem csendesen Péteriben."

„De mondd meg, kedves Idunám! minő összefüggése van mind ezeknek hirtelen készületeiddel?"

„Készületeimmel? Nem értettél-e? vagy talán nem is mondottam: én azt hiszem, hogy az egész világ homlokomról olvashatja. Ő itt van! Arthur, férjem van itt, értesz-e? — Tegnap a Moore' munkáit igérte nekem, 's most

Digitized by Google

estve találom itt levelét, mellyben írja, hogy egy barátja elvette azokat asztaláról, 's csak két nap mulva tarthatja meg igéretét."

„Nándori itt? te szólottál vele?"

„Igen, igen!" mond Iduna, „Kovácsival; hiszen te tudod ... ő a' férjem, ő Nándori Arthur. Látd Vilma, nekem sietve távoznom kell!.. Miért irt ő nekem?.. Ezen ismert vonások által akarta tudtomra adni, hogy ismer; ő visszavonta magát, ma egész délután nem láttam, a' tánczteremben sem volt; ő megismert, nekem futnom kell!"

„Ő volna?.. ő Kovácsi? Nándori Arthur? Az egekre, Iduna! én meg nem foghatlak; hogyan? — hiszen ez a' legszerencsésebb találkozás!"

Digitized by Google

IX.

Iduna fájdalmasan rázta fejét, 's ajkai körül keserű mosoly vonult.

„Ujra mondom, Iduna,“ ismétlé Vilma: „én nem értelek. Te nő vagy, ne vetted volna-e észre, mi Bártfán alig kerülte ki egynek figyelmét? Hiszen a' mi tapintásunk illy esetben közmondásos!“

„Mit?“ kérdé Iduna.

„Hogy Kovácsi vagy Nándori téged szeret; bár mit érzett vagy nem érzett egykor, most imád!“

„Szeret, imád? te csalatkozol; ő rám ismert, ebben nincs kétség; a' varázs elmult, ő visszavonta magát.“

„Ő imád, Iduna! mondom én: megbocsáss, de távozásod a' legnagyobb

Digitized by Google

eszelősség! most távozni, midőn tíz év mulva egy különös szerencse azon férfiúval vezet össze, ki fiatalságodnak bálványa volt 's kit most is szeretsz!"

„Én hűtlen valék hozzá!"

„Hűtlen? — hogyan értselek, mikor?"

„Most, Vilmám, most és itt . . . én őt nem ismertem meg; a' gyermekszerű beteges ifjúból virágzó, ép és erődús férfiú lett; ő nekem idegen volt, 's mégis! . . . . . Oh kérlek, ne gyötörj ellenvetéseiddel; nekem távoznom kell!"

„Te meg nem ismerted őt? 's mégis szeretted; hiszen ez hűség!"

„Te nem értesz, vagy nem akarsz érteni; nem foghatsz-e meg? nem érted-e a' női szivet, hölgy magad?"

„Ne hidd, jó angyalom, hogy nem

Digitized by Google

értelek; igen is értelek's bámulom gyöngédségedet, de higyj nekem, az itt nincsen a'maga helyén. Ő szeret, ezt újra meg újra mondom. A' vizsgáló, a' hiú férfiú egyedül nem tölt napokat vizsgaságban, mi úgy sem férfias: a' vizsgaságban's tetszelkedésben nincsen ez a' tartósság. Egy fiatal dandy, ki a' szabó és tűkör közt osztja meg életét, kinek hiúságát semmi sem elégítheti ki, tehetné azt, de nem Nándori! — Ha ismer-e tégedet vagy nem, azt nem tudom: a' levél még semmit sem bizonyít. Hát ha beteg?"

„Beteg?" kiált fel Iduna, hirtelen e' gondolatba fogódzva. „Nem hiszem, ő még tegnap úgy nézett ki, mint az örök élet. — Te azt állítod, Vilma! hogy szeret; de ő ezt nekem soha egy

Digitized by Google

szavával sem mondotta. Értesz-e Vilma? soha! szabad-e tehát nekem tudni vagy csak hinni is azt?"

„Sophistáné!" mond Vilma, bekétlen hangon: „szólj, de igazat; nézz ide rám egyenesen; — így, most szólj! Nem hiszed-e, nem hitted-e már darab idő óta, hogy Kovácsi ur, vagy méltóságos gróf Nándori Arthur beléd halálosan szerelmes?... te mosolyogsz? —"

„Bohóságaid, Vilmám, önkénytelen mosolyra késztetnek; de az egekre! az nem jön szívemből 's nekem fájdalmat okoz."

„Ne térjünk el e' tárgytól, barátném. O szeret, 's te is szereted; történetesen tíz év mulva egy fürdőben találkoztok, mind ketten szabadok vagytok, egymásra ismertek; mi szerencsét-

Digitized by Google

lenség van ebben? Hidd el, eszembe jut Jean qui pleure et Jean qui rit; hogyan lehet illy ternóhoz olly levert képet csinálni, mint a' tiéd?"

„Vilma!" mond Iduna komolyan: „lemondok arról, hogy mi megértsük egymást; én megyek, ez nem szenved változtatást!"

Vilma bosszúsan ült le egy szöglebe.

„Te neheztelsz rám?" mond Iduna angyali jósággal 's engesztelő hangon: „ah, ha szívembe láthatnál!"

„Látok abba, látom azon agyrémet, melly egy beszélgetés után férjeddel összeelvadna; látom 's boszankodom, hogy mi hölgyekül többnyire legjobb óráinkat elekoskodjuk, elvitatgatjuk ön magunktól! lásd mit cselekszel!"

Digitized by Google

„Ne kárhoztass, szívem' barátnéja, én nem tehetek másként. De tegyük fel, hogy ő szeret, 's álmaid valóságok, 's végre tíz év mulva szerencsés vagyok a' sokat útazott és látott Nándorinak megtetszeni!"

„E' keserűség!" kiált fel Vilma.

„Nem az, kedvesem! de hallgass ki végig: szólj! olly kevés-e nőkebelben az önérzet, hogy a' tíz évig hátra tett, elfeledt azonnal nyilt karokkal repűljön azon férfiúnak keblére, kit lelkének első érett gondolata szeretett 's ki szivéből egy pillanatig sem távozott! — Vilma! ismétlem, ő nem szólott! — Nem tudnád, nem ismernéd te azon titkos valamit az asszonyi szívben, mi őt bizonyos szenvedő, védelmi állapotba helyzi? Mig a' férfiú bátran

Digitized by Google

vallja meg szerelmét hölgyének, ennek a' gondolat reszket lelkében, 's édes kínos kétkedés, elegye az önérzetnek 's mély szeméremnek, hagyja szűzen ajkait minden vallomástól, melly szívének előleges hódolását árulná el; nem tudnád te azt? — A' szerető hölgynek ajka csak annak vall, csak annak hódol szíve, ki remegve várja tett vallomására az igent, melly őt üdvözitèndi, 's retteg nemjétől, melly őt semmivé teszi. Nem büszkeség ez, Vilma, ez önérzet 's annak leggyöngédebb neme! Szerénység alapja itt fönségünknek, 's ez az, mi a' lelkes férfiút hódítja meg."

„Minden mélyebb tekintet szép lelkedbe, Iduna! szorosabban csatolja szívemet hozzád; én értelek, egészen értelek. De mondottam-e, hogy karjai

Digitized by Google

közé repülj? E' véglet közt 's hirtelen távozás közt nincsen-e középút? Te azt mondod, hogy mindig hű valál hozzá, 's az előbb azt állítottad, hogy hűtlen vagy!"

„Igazad van, Vilma! elmém zavart, hív és hűtlen, maradni és menni akaró: magam sem ismerek magamra; de mind e' külön ingerek, 's indulatok' torladozásain keresztűl hangzik egy szózat: Távozz'!.. Én őszinte vagyok, Vilma, lehet, hogy újra elismersz 's hiúnak mondasz, de nekem titkom nincsen előtted. Megvallom pirúlva neked keblem legtitkosb gondolatát 's reményét, mellyre egy azon félelmek közül fog el, mellyeken villáma az örömnek czikázik keresztül. Ha Arthur szeret, ő fel fog keresni! — Látd, szívem' leg-

Digitized by Google

titkosb gondolata tárva áll előtted! — Én nő vagyok, nem ment minden gyöngeségtől, de igaz's szinlést nem ismerő. Itélj most! Kétkedhetel-e még azon, bogy nekem távoznom kell, akár szeret Arthur, akár nem?"

X.

A' történteket követő napon hajnalkor Gejza köpönyegébe burkolva, fördeni indult: a' kútnál egyszerre Bögreire bukkan, ki alkalmasint hasonló czélból kelt föl jobbkor a' szokottnál.

„Jó reggelt!" mond Gejza kissé álmosan: „Bögrei barátom! áttekintetted már levelemet?"

Bögrei rá bámult, 's szája nyitva maradt; szemeit mind inkább mereszté rá, mintha meg akarna annak valósá-

Digitized by Google

gáról győződni, hogy Gejzát látja. „-Hát te,“ mond végre, „honnan jősz illyen jókor?“

„Furcsa kérdés! szállásomról.“

„Hát nem mentél-e haza a' tánczteremből?“

„Nem,“ felelt Gejza gúnymosolylyal: „ott háltam.“

„Ne tréfálj, barátom!“ mond Bögrei fokonként hágó bámulattal; „mond meg igazán, honnan jősz?“

„Már mondottam,“ felelt Gejza békétlenül: „hogy szállásomról jövök.“

„Otthon háltál-e?“

„Hát hol a' manóban háltam volna? De, majd el is vesztem béketűrésemet.‘

„Még csak egy kérdést, — ebben a' köpönyegben mentél-e haza?“

„Ebben; de minek e' kérdések?“

Digitized by Google

„Ebben a' vörös gallérosban?“

„Ebben, teringettét! egész benevolumot tartasz itt velem! De szólj, mire való mind ez 's te honnan jősz?“

„Egy pillanatra az öreg urnál voltam:“ felel Bögrei, mondhatlan tétovában, „de nincs otthon, sőt inasa azt állítja, hogy nem is hált otthon.“

„Mit kerestél te ollyan jókor atyámnál? — Nem hált otthon? — Nem tudom, minő kalandja lehetett volna az öreg urnak! Tréfaság, barátom, akárhányszor lefekszik ő a' nélkül, hogy inasát felköltené, főleg ha az kissé többet öntött fel a' garatra, 's aztán reggel otthon is ő mindig az első a' háznál. Fogadok, hogy valahol a' fenyvesben sétál vagy fürdik.“

Digitized by Google

E' pillanatben csinos kocsi, útilag felkészülve, gördült el mellettök.

„Ez Várhelyiné!“ kiált fel Bögrei.

Gejza arra mereszté szemeit. „Várhelyiné?“ mond; „ő valóban! ismerem kocsiját.“ — Ezzel egy két perczig szótlan bámult a' haladó kocsira. Egyszerre olly hirtelen szaladt el, hogy a' mig Bögrei észrevette, eltünt szemei elől. Bögrei körültekintett, 's nem látván Gejzát sehol, egyenesen az öreg Nándori' szállása felé sietett.

Nem sok idő mulva látjuk őt kijőni a' kapuból, mélyen szemébe nyomott kalappal; már a' sétasorok népesedni kezdettek; Bögrei gyors léptekkel járt fel 's alá a' sétálók közt: senkire sem nézve, senkinek sem köszönve, keményen hadonázott pálczájával 's érthetlen

Digitized by Google

szavakat morgott magában, szóval, minden mozdulatából kitetszett, hogy Bögrei ur aligha ez úttal rosz fát nem tett a' tűzre.

XI.

Néhány óra telhetett el; gróf Nándori, kit már nevén nevezhetünk, szobájában volt; arczán szokatlan kifejezése ült a' komorságnak 's belső küzdésnek.

„Kilencz óra már!" ezt mondá magában: „az egész fördői társaság ébren van, 's Várhelyinének kárpitjai még leeresztvék. Mi lehet ennek oka? ha beteg volna!" — Arthur fájdalmasan rázta fejét. — „Távozni innen, ez a' legtanácsosabb minden esetre.... Szavamnak embere valék! tegnap dél óta nem láttatám magamat, a' tánczterem-

Digitized by Google

ben sem voltam; ennyi az, mit egyelőre bírtam megtenni. — De szemeim ablakára voltak és vannak szegezve: ő sokszor tekintgetett ki délután, nekem úgy tetszett, vagy talán csak hiúságom magyarázta azt úgy, hogy keresett szemeivel 's békétlenül vonult vissza ablakából. Ha ő szeretne? — hasztalan! helyzetem még kétes, és addig nem szabad másra gondolnom; 's ha nem volna is az, Gejza szereti őt. Ő talpig becsületes ember 's olly ritka lelkület minden miveletlensége mellett, melly tiszteletet idéz elő. Ő szeret 's talán szerettetik? 's ha nem még, talán szerettetni fog egykor, 's én legyek gát egy rokonom' boldogsága előtt, ki hozzám olly egyenes lélekkel csatlakozik! Nem, nem; ha tetszik is nekem néha

Digitized by Google

úgy, mintha azt tenni tudnám, nem!" ismétlé magában mély önérzettel: „én azt nem vagyok képes tenni. De szeretni Várhelyinét 's bámulni e' mivelt lelkű, nőileg gyöngéd teremtést, .. e' gyöngyét nemének ... ki tilthatja azt meg nekem?"— Arthur gondolkozni látszott. „Egyébiránt valld meg magadnak" — igy fűzte odább gondolatait: — „hogy ezen áldozatban minden keserűsége mellett van valami megnyugtató, 's ez azon öntudat, hogy helyesen cselekszel."

„Még mind lecresztve a' leplek! mintha az egész ház kihalt volna. — Ah végre emelkednek! — ki az? — egy ismeretlen fő, tisztes öreg matróna, hallatlan falusi főkötővel fején, .. 's mellette? .. ah! az sem ő. — Ez a' holdvilágkép, dús egészségű arczaival, iste-

Digitized by Google

nemre! ez komornája sem lehet! — talán látogatók...“

* * *

E' pillanatban csörömpölt be az ajtón Gejza, egy széket felbuktatva: „Bátyám, Arthur!“ — így kiálta fel, alig lélekzelve, 's magát egy székre veté le; „uff!!“ —

„Ugyan,“ kiált fel Arthur meglepetve: „minő új komoedia ez megint? Gejza barátom! hogy nézesz ki? — te, látom csak a' régi maradsz — mi lelt? valami roszul sikerült kaland űz-e, vagy mi bajod?“

„Kedves jó Arthurom!“ mond ez fölkelve gyorsan 's nyakába ugorva Nándorinak.

Arthur kissé élénken vonta hátra magát. „Kérlek,“ mond félnevetve

Digitized by Google

félkomolyan; „szoktasd le magad az illy ölelgetésekről és férfiút csókolásokról! egészen kijött már ez divatból; kezet szorít a' férfiú barátjának 's a' hölgyet öleli, ha szabad. De barátom, olly csatakos is vagy, hogy nem jó hozzád közelíteni.“

„Megbocsáss! — mindjárt szólok kedves barátom, te boldog ember, jó Arthur! csak hadd pihegjem ki magamat.“

„Szólj, kérlek, mi lelt. Pipád tört-e el, vagy a' makaónál tollaztak meg? ott az asztalon pipáim, válassz magadnak, 's ha pénz kell, mondd! —“

„Oh, jó Arthurom! „mindenedet megosztod velem; többet tettél 's teszesz érettem, mint atyám 's minden nemzetségem! .. 's én! ... már csak

Digitized by Google

kimondom, én oktondi! még szarvakat akartam neked rakni! .. csak képzeld, szarvakat! legjobb bátyámnak! .. nem szánnám magamat, folytatá mérgesen; galléron kapni 's lelökni e' hágcsókon. — De helyre hozok mindent! .. helyre ... 's azt tüstént."

„Édes Gejzám!" mond Arthur reá bámulva, kissé békétlen hangon: „te a' legjobb fiú vagy a' világon, de tréfáidra 's bohóságaidra a' legtöbbször roszul választod az időt. Nekem most egyátaljában nincs kedvem tréfálni."

„Ő megvan! ő itt van!" mond gyorsan Gejza.

„Ki? az egekre! ki van meg?"

„Ő, hát nem tudod? Várhelyiné van meg, vagy volt meg: magam sem tudom, mit beszélek örömemben!"

Digitized by Google

„Mit mondasz? itt van? hát elment volt?“

„Elment, megkábult, megszökött!“

Arthur békétlenül rázta fejét. „Kérlek,“ mond: „ha értetni akarod magadat, szólj rendében; én hallgatok, látd ide leülök, „most beszélj!“

„Mindeneknek előtte, hogyan hívják a' vadászodat?“

„François.“

„François!“ — kiáltott Gejza.

A' vadász belépett.

„A' gróf' engedelméből!“ mond, „fogjanak mindjárt.“

„Mi ez újra?“ kérdi Arthur.

„Hallgass ki csendesen,“ szól Gejza, „ne szakassz félben! Ma hajnalban a' kút előtt beszélgetek Bögreivel; egyszerre megpillantom a' Várhelyiné' ko-

Digitized by Google

csiját, oda bámultam, a' szám nyitva maradt. Hirtelen nem tudtam, mit tegyek; úgy jött nekem, mint ha utána kellene futnom. Végre szinte gondolat nélkül Örkei barátomhoz szaladok, ez még aludt; pár tallért nyomok lovászának kezébe, lovát megnyergeltetem 's szágutdok, mint kinek esze nincsen. Az éjszakai eső után az útak vizben úsznak, én nem gondolok semmivel, mintegy fél óra mulva megpillantom a' Várhelyiné' kocsiját; kettőzöm a' sarkantyúzást 's a' kocsi' ajtajához érek." — Itt nagy lélekzetet vett a' beszélő.

„Hát ön mit keres itt? kiálta fel Várhelyiné meglepetve."

„Önt: kiálték, Marie! hogyan kérdezhete? — így megszökni Bártfáról szó

Digitized by Google

nélkül! — hova illy sietve és miért? ah! szóljon, kérem."

„Várhelyiné igen rosz kedvűnek látszott, 's nekem úgy tetszett, hogy szemeit kisírta; végre megszólalt: Édes Nándori! mond, Péteriben meglátjuk újra egymást! Ha jó indulattal van irántam 's nyugalmamat ohajtja, térjen tüstént vissza; mit mond a' világ, ha önt kiséretemben látja? Igen, Gejza, térjen tüstént vissza. Megengedem Vilmának, hogy önnek hirtelen eltávozásomat megfejtse, de hallgatást kivánok! ön azt senkinek el ne árulja! érti? senkinek; mert ha igen, úgy vége a' barátságnak!"

„Én még szólani, még kérdezni akartam, de ő intett kezével, így," mond Gejza, furcsa komolysággal utánozva

Digitized by Google

Várhelyinének intését: „'s mikorő int, akkor menni kell, ezt csak ő tudja igy — — mit volt mit tenni, megfordítám a' ló' fejét 's nyargalva jöttem vissza. Bögrei a' kút mellett tátongott, leugrottam a' lóról, a' kantárt neki vetettem, talán most is tartja; azzal sietve Taródiékhoz nyargaltam." —

„Tovább, tovább!" mond Arthur, feszült figyelemmel.

„Onnan majd elkergettek; Taródiné még öltözetlen volt; hasztalan, most az egyszer betolakodtam."

„No 's?" kiált fel Arthur.

„Találd el, kicsoda Várhelyiné?" mond Gejza nagyot lélekzelve.

„Ki lenne? egy nő, ki megúnta Bártfát 's megy haza."

„Egy nő, igen, de kinek neje? hé!"

Digitized by Google

„Néhai Várhelyi urnak:“ mond bosszúsan Arthur, ki az egészet meg nem foghatá.

„Nem az övé biz' az!“ kiált fel Gejza kifakadva, diadali kifejezéssel arczában: „hanem a' tied! Iduna!“

„Iduna!“ mond Arthur, hirtelen örömre lobbanó arczczal 's legédesebb meglepetéssel.

„Ő! igen is, 's én ne szóljak, én hallgassak! furcsa kivánat Idunától; hát ha nyakamba kerülne, hallgatnék-e?“

„Mit mondasz Gejza? ő Iduna! ezen angyal! Egek, hogy rá nem ismertem! minő változás! minő méltóság egész alakján 's mégis ő! Igen, most értem sejdítéseimet! ah, miért nem volt ez első szavad? Jer siessünk utána!

Digitized by Google

... De megállj!" mond Arthur, hirtelen megragadva Gejzának kezét, hódító, jósággal teljes mosolyával: „mi vágytársak vagyunk! Te szereted őt!"

„Igen!" mond Gejza magasztalt arczczal: „istenemre! szeretem 's nem szégyenlem meg magamat vele. — 'S ha ő is szeretne, talán most búsnak látnál, mert hasztalan, tiéd az elsőség! — De ő nem szeret engemet, hiszen elég ideje lett volna azt cselekedni, ha akarta! — Boldog halandó, ő téged szeret! — szeret most is — de ne kérdezz többé! légy nyugodt, én szeretem őt, de van valami, mit még inkább szeretek!"

„Valami?"

„Igen, Arthur, valami! ... Minden körülményeiben az életnek azt tenni, mi emberséges emberhez illő! 's-e' szeretet

Digitized by Google

az, mellynek faragatlan, szeles, de nem legroszabb öcséd mindent képes föláldozni!"

„Ritka ember!" kiált fel Arthur, szenvedélylyel szorítá meg kezét Gejzának. „Oh barátom!" folytatá: „csak egy nemesség van, a' szív', a' lélek' nemessége! — most el! el! sietve."

„El!" mond Gejza: „a' kocsis kész, hallod az ostort pattogni?"

Néhány percz mulva kocsin ültek már, mellyet gyorsan ragadtak Arthur' gyönyörű lovai.

XII.

Épen a' sétasorok' végéhez értek, midőn Bögrei lelkendezve sietett a' haladó kocsi felé, távulról kiáltva a' kocsisnak, hogy álljon meg. Bögrein azon

Digitized by Google

kapkodó élénkség vala észrevehető, mellyel valaki egy lőtt bakot kiván helyrehozni vagy feledtetni. „Hova, hova, tekintetes urak!“ mond: „megálljunk egy kissé, szerencsétlenség történt.“

„Minő új baj megint!“ kiált boszszúsan a' két Nándori.

„Várhelyinét felborították, a' kocsinak kereke tört, csak az előbb érkeztek vissza, alig tudták a' kocsit alátett rúddal eddig vontatni; ide a' fogadóba szállt.“

„Van-e baja?“ kérdék a' bennülök élénken.

„A' komornával szólottam,“ mond Bögrei: „a' baj nem nagy, de kissé mégis megütötte magát. Igen kedvetlen, már Bártfára küldött kerék után, még ma akar indulni!“

Digitized by Google

„Abból semmi sem lesz!“ mond Gejza, keveset ügyelve a' kocsi körül gyűlt tátongókkal: „Jer Arthur! ez jó omen ránk nézve.“

A' kocsis a' vendégfogadó felé hajtott; néhány percz mulva hőseink a' hágcsókon siettek fel.

Várhelyinének ajtaja megnyilt, 's a' két Nándori belépett.

A' szép hölgy a' pamlagon ült, feje karjára volt nyugasztva, úgy látszott, hogy mély gondolatokba van merülve. Egyszerre föltekint, arczát hirtelen pir futja el, tagjaiban bizonyos reszketegség mutatkozik. A' helyzet' különössége őt szükségképen elnémította, 's tekintetében elegye a' kedves meglepetésnek 's az agálynak tűkrözé magát.

Arthur szótlan állott, Gejza mond-

Digitized by Google

hatlan tétovában mereszté szemeit váltva hol egyikre, hol másikra. Ő alkalmasint azt hitte, hogy a' házas pár egymást hatalmas öleléssel fogadandja igen egyszerűen, 's a' dolog a' maga rendiben lesz.

Végre megszólalt Arthur: „Legkedvesebb Idunám!" mond, elmerűlve a' szászszorszép nőnek tekintetében, kit e' regényes helyzet mondhatlan érdekessé teve: „Idunám! megbocsáthat-e egy eszelősnek, ki a' legbecsesb kincsnek birtokában elég kábult, elég őrült volt, más világrészben keresni azon üdvöt, mellyet az ég ön maga készített honában számára?"

Míg Arthur szólott, Idunának tekintetében annyi nemes, annyi önérzettel teljes mutatkozott, hogy lehet-

Digitized by Google

len volt őtet nem bámulni; de hírtelen nem talált szavakra. „Tiz év mulva" mond végre, egészen visszanyerve mind arczának kifejezésében, mind tartásában azon biztosságot, melly neki sajátja volt: „tíz év mulva látom önt újra, gróf Nándori! Hihetem-e, szabad-e hinnem, hogy a' ki ennyi ideig el tudott szándékosan nálam nélkül lenni, most egyszerre, illy hirtelen, föltalálja azt bennem, mit tíz év előtt olly közel 's olly gyöngéd viszonyban föl nem talált? Oh Arthur! mennyit változtathatott e' tíz év bennem 's talán önben is!"

„Igen, igen!" mond Arthur: „sokat; nem az érzelgő ifjú, a' férfiú áll előtted, Iduna! ah, ne fejtegessük helyzetünket, ne okoskodjuk el e' szerencsés pillanatnak gazdag boldogsá-

Digitized by Google

gát! mi megtaláltuk egymást! 's én itt állok előtted azon igaz vallomással, hogy szívemet épen hoztam haza, épen! a' sorsnak ezer csatái közűl, 's nincs nagyobb, forróbb ohajtásom, mint azon kedves lényt boldogítani, kit legfiatalabb koromban, összezúzott szivvel is becsültem, tiszteltem, 's kihez most a' férfiút a' legigazabb szerelem csatolja."

Idunalesüté szemeit, de arcza lángolt, 's szíve hallhatólag dobogott. „De ha én," mond, „megváltoztám volna? ha e' sziv nem olly ép lenne, mint egykor, 's ha én első szerelmemhez, mellyet nem tagadok, hűtlen lettem volna?"

Arthur megütközött 's kérdő, szinte ijedt tekintetet vetett Idunára.

„Ha" — folytatá a' kedves nő, 's ajkai körül kétes mosoly vonult: „ha Ar-

Digitized by Google

thurt másnak, idegennek, valóban Kovácsinak vélve, kész lettem volna érette ön magát feláldozni, az ifjút a' férfiuért, az annyira ismertet az ismeretlenért?"

„Oh boldogság!" kiált fel Arthur élénken: „lehetséges-e?" ... szivéhez vonta ekkor Idunát, ki kissé vonakodva végre engedett: „hihetem-e?"

Idunának, a' boldognak, forró első ölelése volt a' felelet.

„E' vallomás," mond Arthur öröm-ittason: „hasonlót idéz elő; mi egymásnak semmit sem vethetünk szemére. Egy bűnöst tart karjai közt Iduna! ki Várhelyinéért kész volt eleveneket és holtakat feledni."

„Ah;" mond Iduna: „ha ez volna!" 's szavai Arthurnak csókjaiba fuladtak.

Digitized by Google

* * *

E' pillanatban dübörgött az ajtón be az öreg Nándori Malachiás, a' legrendetlenebb öltözetben, hatalmas czukornáddal kezében, keserű haraggal egyenesen Gejzának tartva, ki czélszerűnek látta, az első rohanást egy karszék mellett kikerülni.

„Itt vagy?" kiált az öreg mérgesen: „jó madár! — — Csak beljebb, beljebb; drága Bögrei uram." — — Az öreg ur tudniillik Bögreit frakja' szárnyánál fogva húzta maga után. Bögrei a' legnevetségesebb tétovában volt, igyekezett magát minden módon az agg Milónak markából kiszabadítani; szemei kérőleg 's szánakodást követelve jártak személyről személyre a' szobában.

Digitized by Google

„Itt vagy tehát, derék fiú!“ mond az öreg Nándori ... „De mit látnak szemeim? Várhelyiné!“ ... ezzel egy felbőszült haragos tekintetet meresztett Idunára, ki nem kevéssé meglepetve, nem tudta magát hirtelen e' furcsa jelenetbe belé találni.

Arthur azonnal megfejté magának egy részét a' dolognak 's az öreg ur' haragjának okát: azért minden további kedvetlenséget ki akarván kerülni, a' szép Idunát eleibe vezeté.

„Kedves jó öreg bátyám,“ mond: „itt látja egy rokonát, kit talán nem feledett el egészen, Nándori Arthurt. itt a' boldognak nejét, Tomori Idunát Nándorinét.“

„Servus, öcsém! ha igaz — igen ez Arthur, de nejét!“ — kiált fel az

Digitized by Google

öreg ur, tetszhetőleg meglepetve: — „hiszen ez Várhelyiné! mi a' tatár! talán komoediát akartok velem játszani?“

„Higyjen szemeinek, kedves bátyám!“ mond Arthur: „valóban nőm a' kit lát, Tomori Iduna 's Várhelyiné egy személyben; az utóbbi név álnév volt!“

„Hm, hm!“ mond az öreg, különös tekintetet vetve fijára: „hm! tehát nőd, öcsém Arthur! gratulálok! — de a' fiam! — na, hiszen ez a' te dolgod, én ne legyek semminek oka!“ ... „'S hát az ur,“ mond hirtelen Bögreihez fordulva, ki épen az ajtón akart kisuhanni: „mit cselekedett? — így végeztünk-e, hé teringettét! mit, mit? — hát oda kellett engem, öreg legényt, hurczoltatni, mint valami Helenát? szóljon az ur! mit? — —“

Digitized by Google

„Veniam precor humillime! mille pardon! domine perillustris! tekintetes fő-fő táblabiró ur! semminek sem vagyok oka! méltóztassék megengedni egy kérdést: — millyen a' köpönyegének galléra?

„A' köpönyegem' galléra? micsoda bolond kérdés ez, mi köze annak a' dologgal? — Vörös, na! 's aztán?"

„Itt van la! mindjárt gondoltam," felelBögrei: „hogy az az ármányos vörös galléros köpönyeg oka az egész zavarnak! — fijának nézték a' tekintetes urat."

„Az igaz!" mond kissé enyhűlve az öreg ur: „hogy a' ficzkónak egészen az én termetem jutott; de engemet, öreg embert, hogy' nézhettek a' fiamnak?"

„A' korról elfeledtem fogdmegei-

Digitized by Google

met értesíteni, én csak a' termetről 's a' vörös gallérról szólottam," mond Bögrei hebegve: „aztán effective hasonlók a' termetek, ezt már a' képén a' tekintetes urnak remarquiroztam, mellyet Gejzánál láttam! Ő megmondhatja! — Szólj barátom," mond integetve szemével, „Tudja, domine spectabilis, az a' kép az, mellyen a' tekintetes ur mint Tityrus van levéve, 's a' tens nagy asszony mint Lalage, azzal a' hosszú görbe póznával."

„Hiában captálja ön a' benevolentiát! teringettét! így bolonddá tenni az embert!"

„Itt valami félreértésnek kell lenni," mond Arthur közbe szólva; „kérem, értesítsen bennünket, kedves bá-

Digitized by Google

tyám! mi történt? mi az egész dolgot nem értjük."

„Mi történt?!" kiált kifakadva az öreg. „Ez a' derék ember itt," mond Gejzára mutatva: „a' holdban szándékozott nőt keresni, én meg — le akartam őt ide a' földre szállítani. Illyen dolog' idejében 's épen mikor a' tisztújítás a' küszöb előtt van, őkelme fürdőkre kalandozik .. egy ... egy .. kalandorné' kedvéért, mit? ... bocsánatot kérek, most már látom, hogy a' dolog megváltozott. De tudhattam-e én azt, teringettét! aztán apa is volnék, ki tart valamit szabályra! erre a' nyúlszivű vitézre bíztam a' dolgot — —"

„Micsoda dolgot?" szól közbe Gejza, meresztett szemekkel.

„Azt a' dolgot, jó madár! hogy té-

Digitized by Google

gedet egy kocsiba szállítson, 's onnan szép csendesen Péteribe."

„Hogy hogy" kiált fel Gejza, indulatosan Bögreihez fordulva.

„Hallgass!" mond az öreg mérgesen: „denique a' kiszabott órára oda megyek szállásának közelébe, megtudni, ha megtörtént-e? Egyszerre négy zsivány nyakon kap, erővel bekötik a' számat, egy lélekrázó briczkába gyúrnak, 's mint a' lengyel szél, tova hajtatnak!"

„Én," mond Bögrei, „semmiről sem tehetek, domine spectabilis! ma foi! az éji sötétség, a' hasonlatosság, aztán a' vörös gallérú köpönyeg. De meg is mondottam jó előre, hogy az egyik fél meg fog neheztelni, 's ihol la! most mind ketten neheztelnek. Én

Digitized by Google

hivatkozom a' tekintetes fő-fő táblabiró urra!"

„Hivatkozzék ön a' manóra!"

„A' tekintetes ur igérte, hogy mindent magára vállal."

„Nem igértem biz' én, hogy magamat is magamra vállalom!"

Idunának 's Arthurnak önkénytelen mosolyra vonultak ajkaik.

„Kellemetlen qui pro quo!" mond Arthur, nehezen fékezhetve nevetni vágyát: „de a' kimenetel? kedves bátyám!"

„A' kimenetel? — végre megérkeztem az első postára 's egy ismerőmre találtam, a' dolgot nagy bajjal megmagyaráztam, 's így szabadultam meg!"

„Nem reménylem," mond Gejza komolyan, Bögreihez fordulva: „hogy ön

Digitized by Google

magának e' rosz tréfát atyámmal szándékosan engedte volna meg?"

„Nem szándékosan," mond Bögrei akadozva. „Eresszenek a' tekintetes urak! — A' fejem is zúg már! — Aztán épen neked, Gejza barátom! nincs okod belém kötelezködnöd; hiszen rád nézve jól ütött ki a' dolog! — — 's a' vörös gallér! — —"

„Pereat az a' vörös gallér!" kiált fel az öreg Nándori: „egyszer hagyám magamat rávétetni, hogy illy harkályhoz illő maskarát csináltassak magamnak. Két dolgot bántam meg életemben, hogy a' czoppomat levágattam, 's ezt a' mit mondok — vörös gallért! mindkettőnek te vagy oka!" mond, neki agyarkodva fijának.

Digitized by Google

„Bocsánat, kedves atyám!“ mond Gejza engesztelő hangon.

„Bocsánat!“ ismétlék Iduna 's Arthur.

Gejza Bögreihez lépett. „Az ur“ mond: „nagyon csalatkozott, ha azt hitte, hogy nekem valaha inyem szerénti lehessen illy illetlenség, melly az én kedves jó atyámon történik! Hála csillagomnak! ennyire még meg nem romlott szívem! köztünk vége a' barátságnak.“

„Na!“ mond az öreg, egészen kiengedve indulatosságából fijának nyilatkozására: „most az egyszer legyen feledve minden! — adj kezet Bögrei uramnak! az illy ficzkók is jók valamire.“

Digitized by Google

Gejza duzzadtan nézett maga eleibe: „semmire!“ mormoga magában.

„No!“ mond az öreg élénken: „meglesz-e? én akarom.“

Gejza meredten feszíté ki tenyerét 's úgy nyujtá oda Bögreinek, nehogy ez valamikép' arra a' gondolatra jőjön, hogy kezét megszorította: „Ha atyám parancsolja! — ám legyen!“

„Holnap,“ mond az öreg: „jösz velem Péteribe.“

„Még ma is! ha parancsolja atyám!“

„'S szolgabiró leszesz!“

„A' mit akar atyám!“ — — „Hallod-e Arthur! vannak-e sok medvék erdélyi havasaidban?“

„Talán,“ felel Arhur: „még ki nem vesztek, mióta oda jártam.“

„Ezt szeretem!“ kiált fel Gejza

Digitized by Google

daczosan. „Ha szolgabirónak tesznek, 's a' járásom sok gondot ad; vagy ha meg nem tesznek, 's a' tiszttartóm felborzolja fejemet, hozzátok megyek pár hétre, Arthur, 's egyikről medvéid közül kaczagányt fejtek le, mint atyáink cselekedtek."

„Szavadnál foglak, Gejza!" mond Iduna, kedves mosolylyal, először tegezvén közel rokonát férjének: „'s most az egyszer, hogy a' búcsu teljes legyen, én is megbocsátom csevegésedet, remek titoktartó!"

Digitized by Google

Digitized by Google

A'

SZUTTIN.

Digitized by Google

Digitized by Google

I.

A' Bálkh és Kánbuli út között, néhány napi járó földnyire az utóbbi várostól, egy festői karaván tűnik szemünkbe: a' csapat' elején néhány fegyveres léptet halkal; ezeket számtalan hinduk követik minden várnából, osztályokba szakadva; mellyek' mindegyikének főnöke van. Födetlen fővel, redős szövetekbe öltözve, mellyek könnyen ömlődnek vállaikra: 's a' férfiú' izmos karját, mint a' szelíd hölgynek harmat-szőtte keblét nyitva láttatják. Egy része az útasoknak, keletien nemes mé-

Digitized by Google

neken halad, míg mások után, czifrán felkészült tevék léptetnek; 's harangjaik' ezüst-csaholását a' rengeteg' viszhangja csengi vissza. Mert a' hindu, vallási szertartás közben sem mellőzheti egészen kereskedői szenvedélyét.

Mint az áradó folyam, ezerszinű hullámokban vonúl a' zarándok-sereg a' konyulatokon, 's tölti meg a' völgyeket; végét a' rengeteg' éje födi, míg az előcsapat' tevéi a' merész szirtekre kapaszkodnak. Élénk zaj 's beszéd zsibong: itt ott, övig érő szakállával a' bráma' fia, lesütött fővel halad, 's készíti a' szent mosakodásra elméjét, ünnepélyes gondolatokkal a' keleti mythosból, melly a' folyókban isteneket imád, 's a' Ganges' gyöngyhulláminak szentesítő erőt tulajdonít.

Digitized by Google

A' búcsúsok, legszebb szöveteikbe voltak öltözve: a' kosarak, mellyekben eleségeiket vitték vállaikon, a' szentelt pávának tollaival voltak felékesítve: 's az egyes szövetkezetek' közepében, félkörbe hajlott mennyezet alatt, haladtak az előkelőbbek, mint egy ragyogó szivárvány alatt, tollkoszorús tetővel.

A' gyönyörü völgyből kihaladott a' karaván, a' gyepet 's a' homok-torlatokat ugarrá tiporva. Egy negyedóra telhetett el, 's a' zajt azon néma siket csend követé, melly soha olly szívszorító, olly üres, olly hangtalan, mint mikor azt élénk zaj előzte meg.

A' völgyet, két oldalról, halkal emelkedő halmok keríték, menedékesen nyúlva alá. Jobbra sátoros Bánának ömleszték szélyel, függő lombjaikat,

Digitized by Google

mellyek, alant a' buja földbe ragadva, új ágakat képeztek, 's az egész rengetegnek olly tekintetet adának, mintha egy tündér csarnok terjedne, mérhetlen tágra, 's levéldús mennyezetét kevély élő oszlopok támogatnák. Balra, kékes szirtek hevertek egymáson; közűlök néhol gyönyörű pálma, 's kókusz-csoportozatok rúgtak ki, különös de bájos ellentételt képezve a' szirtek' kopár falaival.

Egynek ezen szirthegyek közűl, oldala mélyen be volt vágva, mint egy útcza; 's ennek fenekét, óriási szobra Szilszálnak foglalá el, majd 120 nyomnyi magasságu, 's egyik a' legmeglepőbb példányai közűl a' hajdani hindu régiségeknek. A' roppant arcznak ajkai el voltak már töredezve; 's lábait az idő

Digitized by Google

's az Izlám' követőinek vandalsága elpusztította. A' szobor alatt, a' szirtbe 3 mély sötét kapu nyilt be, mindannyi barlangokba, mellyekben Szilszált imádták hajdan. Távolabb ezen szobortól a' Shámánáé vala kivehető, hasonlóul a' bércz' szirtbordáiból kifaragva, ép de jóval alacsonyabb az elsőnél.

Még látszott a' karaván' nyoma, mint egy tágas út, melly a' menők alatt készült, 's borzas simítatlan szőnyegként vonúlt a' völgyön végig, a' karaván' terhétől leölt fű halkal emelé fejét, 's úgy tetszett, mintha az út eleven lenne, 's neme a' hullámzásnak reszketne végig rajta.

A' nap már lehaladott, 's az éj' szelíd asszonya emelé ki bájarczát az agg Bánának fölött: sugárai, mint a'

Digitized by Google

lengeteg fátyol, ömlöttek el a' levélsátorokon, 's a' bérczek' tornyait, festői árnyéklatokban fürösztve, az egész tájnak búskomoly szinezetet adtak.

Egy lábdobogás sem hallatszott, csak az erdők' szárnyasai visítottak, 's a' távolból a' karaván' zsinatját ömleszté ollykor szakadozva vissza a' szellőfolyam.

Két sötét alakot látunk éjszak felől, a' bércz' konyulatán lefelé léptetni: végre közelednek; 's egy magas, erőteljes bramint ismerünk meg az egyik alakban; a' másikban egy hölgyet. A' férfiu' arcza keletien szabályos, de tekintete bágyadt, 's vonásainak komor kifejezése egy aggra mutat, ki sokat szenvedett, és sokat élt: övig ért le szakálla, 's feje fődetlen volt; öltözete,

Digitized by Google

egyetlen darab, gazdag szövetből állott, melly, derekához övedzve a' szent braminkötéllel, testének felső részét öltözetlen hagyá. Görcsös bot volt kezében, 's léptei ingadoztak. A' hold, egy sudarnak árnyát ömleszté az öregre, míg a' hölgy' arczának rózsáit, egész súgárözöne, szerelmesen folyá körül: szép volt a' hölgy, tagjai finomak, arcza élénk és lelkes, lábai aprók, járása szellemi, öltözete a' legfinomabb keleti sawl, mellynek egyik szárnya, fejére volt hajtva, míg fénylő ezüstöv szorítá a' dús redőzetet karcsu derekához.

'S a' két alak haladott csendesen, magába zárkózva; 's úgy látszott, hogy nem szükség kényszeríté őket gyaloglásra; hanem talán szent fogadás, 's a' vallás' ihlete. Nem tekintettek sem

Digitized by Google

jobbra, sem balra; szemeik az útra voltak szegezve, 's lépteik mindig hasonló lassuak; a' mi nyilván bizonyítá, hogy nem a' karavánhoz tartoznak, 's nincs szándékuk azt utólérni.

Egyszerre az öreg, hirtelen megállapodik, 's karját ragadván meg a' hölgynek, azt visszarántja; öltözetének szárnya félig terült a' gyenge hölgyre; kinek arczán rémülés, és meglepés valának láthatók.

A' férfiú fegyvertelen volt, mert botját alig lehete annak nevezni, 's az ijjedelem' oka borzasztó: közel az úthoz, a' bokor mellett, roppant oroszlánt vett észre.

Derék vad volt az valóban, majd hét láb hosszú, 's magassága egy apró lóéval vetekedett. Az állat azon macs-

Digitized by Google

ka-guggolásban volt, mellyel hatalmas ugrásra szokott készülni. Két első lába, óriási körmeivel, előre feszítve, mellyek alatt a' gyep feltüremlett: zordon feje nyuladó nyelvvel, 's üszkökként szikrázó szemekkel, első lábain hevert, 's arany sörényének erdeje több arasznyira borítá a' földet körűlte; szája félig volt nyitva, 's éles hófehér fogain a' hold' sugárai töredeztek meg: derekának végrésze magasabb helyzetben volt, 's hatalmas bojttal végződő farka, görcsösen kanyargott fölötte: neme a' szuszogással vegyült dorombolásnak gomolygott ki torkából.

A' bramin, egy önkénytelen mozdulattal fordúlt az erdő felé, alkalmasint az első rémülés után, futásról gondolkozva. De a' hölgy, a' rémülés' és

Digitized by Google

kétségbeesés' kifejezésével arczán, ragaszkodott jobb karjába, 's mintegy eszmélet-vesztve rogyott öszve előtte. Borzasztó volt a' látvány, 's az éj' kétes derengése annak még rémitőbb szinezetet adott.

Az oroszlán kevés perczig vesztegelett; végre rövid bak-ugrással, néhány lábnyira előbb haladott, újra guggoló helyzetét ismételve. Menekedni lehetlen volt, mert a' hölgy, eszmélet nélkül, görcsösen látszott az öreg' karjához nőve, míg amaz, előre nyúlt lábbal, mint a' szaladni akaró, igyekezett őt előre vonszolni, maga után, siker nélkül: mindkettőjöket az ijedtség elnémitotta.

Irtózatos szünet lön: végre az állatkirály, rövid de rémitő bőgést hallata,

Digitized by Google

mellyre, mint varázs igére, a' rengeteg' szárnyasai elnémultak: ekkor emelé föl fejét, 's megrázván lombos sörényét, roppant ugrással martalékjára rohant.

II.

Azon borzasztó pillanatban, mellyben a' dühös állat' óriási teste ritka könnyüséggel emelkedett a' légbe föl, 's az önerő-okozta ugrási ívnek mintegy felén lebegett, dördült egy fegyver meg, jó közel; 's hatalmas ropogása a' sziklákon kerepelt végig. Az állat néhány lépésnyire a' bramintól, rogyott öszve, 's rémítő bőgése a' braminra olly meglepőleg hatott, hogy az, a' hölgy mellé zuhant.

Az oroszlán minden esetre nem csekély sebet kapott; de kis szünet

Digitized by Google

után, melly alatt farka a' gyepet korbácsolta maga körül, felemelkedettt, 's visszafordult azon táj felé, mellyről a' lövés hallatszott.

A' kétes éjjeli világban, kevés ölnyire az elébb leírt jelenettől, egy alak látszott; haja szélyel volt szórva, tagjait avult szinű szövet fődé: mellének egy része, 's ideges karjai szabadon látszottak: mennyire őt a' kétes szürkületben ki lehete venni, termete deli volt, tagjai karcsúk de erőteljesek, 's arcza keletien nemes, de naptól barnúlt. Kifejezése ezen arcznak, határtalan elszántságra mutatott, szilaj vadsággal vegyülve; 's így tekintve őt a' sebzett dühöngő oroszlán' közelében, egész alakja mondani látszott: ,Állat! — itt az ember! — hódolj!'

Digitized by Google

A' sebzett vad azonnal észrevette megtámadóját, ki nagy öblü, két csővü angol fegyverét rémületlen irányzá fejének. Az oroszlán hirtelen összeszedte magát, 's előre nyujtván két lábát, fejét újra lebocsátá, 's tekintetének dühével, áhítozva látszott az ifjút elnyelni akarni: emez nyugton állott, ellenének minden mozdulatát kémlelve: végre, midőn az oroszlán, szokása szerint, ugrását másodszor szándékozott tenni, újra ropogott a' fegyver, 's az állat hanyatt bukott. Vergődve igyekezett talpra állani, hatalmas tagjait meresztvén, míg torkából, vérrel vegyült tajték patakzott ki: az ifjú elveté lőszerét, széles handzsárt emelt ki övéből, 's azt markolatig merítette az oroszlán' torkába.

Digitized by Google

A' viadalnak vége volt; az állatkirály hangtalan hevert a' földön; 's a' győző, vértől csepegő handsárját, sárga sörényén vonta végig, 's tisztítá meg.

Míg az ifjú a' halálcsatát kivívta, a' bramin egy nemében volt a' kábultságnak: ő a' bizonyos halált várta, 's mintegy tündérileg látta önéletét 's azét megmentve, ki, a' mennyire gondosságából itélni lehetett szívéhez legközelebb volt. A' szép hölgy a' dús fűben hevert, 's a' bramin halkal fölemelé fejét; midőn az állatot a' porban pillantá meg, szivében kéjérzete áradozott el, 's őrült vidorság ömlött el minden idegein; a' hölgyre borúlt 's hangosan szólítá, 's ébreszté őt ájultából.

Az ifjú hős, handsárját övébe szúrta, 's gyorsan közeledett a' braminhoz,

Digitized by Google

a' ki annyira el volt leányával foglalva, hogy őt egyelőre észre nem vette. Már a' hölgy' közelében állott az ifjú, 's feléje hajlott édes szerelmes gonddal. A' leány felnyitá szemeit, mellyeknek sötét granátjai, mondhatlan kifejezéssel nyugodtak az ifjún. Megmentése, a' párátlan állatkirály, az ifjú, és minden, álomnak tetszett előtte. Végre az eszmélet tért vissza elméjébe, az emlékezet' színei olvadtak össze, — világult! A' hölgy eszén volt, 's az ifjúnak kevély tartásában, 's azon gyengéd szorgalomban, mellyel őt segítendő hajlott feléje, nem lehete szabadítóját meg nem ismernie.

A' hölgy' arcza az ifjú felé fordult, a' ki mintegy elragadtatva nézett szótlan a' leánykára.

Digitized by Google

Végre a' bramin' kedélyé nyugodttabbá lön, 's megmentőjét figyelmes, szinte kevély tekintettel mérte meg tetőtől talpig, 's felegyenesedett. Arczán az elébbi vidorságot a' kevélység' komolysága, 's az undorodás' visszataszító kifejezése váltá fel.

„Félre!" kiált fel, karját az ifjú felé nyujtva: „te szudra vagy! ne érintsék szeplős kezeid a' bramin leányt! ne, ha király volnál is! Borúlj a' porba, 's emeld elmédet, ha birod, fel Brámához, 's adj hálát, hogy megengedtetett neked a' keleť liliomát megmenteni!"

Ezzel néhány aranyat vont ki övéből, 's szudra' elébe vetette.

A' hölgy keresztbe tette kezeit mellére, 's ájtatos alázatossággal hallgatta atyjának szavait; de tekintete, mennyei

Digitized by Google

kifejezéssel futotta végig a' deli ifjúnak termetét, 's a' hős' izzó szemeinek sugár körében állapodott az meg; halk fohász emelkedett a' hölgy' kebléből, 's mintegy feddőleg fordult atyjához.

„Bráma, őrizz! — mond lágy hangon: — hogy egy életért aranyat nyujtson a' braminleány; a' mit cselekszem, nem undokítkat, nem tisztátalanít. Ember az, kinek életemet köszönhetem, ember, minő ezerek közt egy szokott születni, erős és hatalmas, mint a' rengeteg' elefántja, 's kibe bízni lehet veszélykor, 's kit várnák' különbsége nem nemesíthet, 's nem nemteleníthet! Ifjú! kiált fel a' bramin-leány, egy karpereczet oldván le karjáról: — itt ezen emlékeztető jel mondja neked minden

Digitized by Google

órában, minden pillanatban, hogy Korumdevi a' jó tettet soha sem képes feledni, 's a' férfiúban csak az erőst, a' lelkest becsüli, bár mellyik várna' fija legyen ő."

Az ifjú szótlan nyúlt a' karperecz után; térdei megtörtek, 's a' földre borúlt a' szép hölgy előtt, imádva őt mint istent; 's a' leányka olly jósággal nyugtatá szemeit rajta, hogy az ifjúnak vére lángba lobogott fel. Ő mindent feledett, a' kevély atya' szavait, az oroszlánt, életet, halált, önmagát 's a' világot, a' mi volt 's a mi lesz, mindent; előtte csak egy eszme, egy lény, egy valami élt, — 's ez Korumdevi volt.

„Fel! bramin-leány!" kiált az öreg, 's gyermekét karjánál ragadva, távozott el kevély léptekkel.

Digitized by Google

A' bramin ment, 's mellette haladott leánya, vissza-visszatekintve, hosszú szomjú-tekintettel, mint a' forrástól elűzött antilop; a' szudra félelszmélve bámult utána. Végre a' Bánánok' levélpalástja födé el a' távozókat. Éj volt! éj a' szudra körűl, 's éj lelke' mélyében.

Még állott darabig, mint egy álmodó, mint egy látó, kinek elméje magasb tájakra költözött, 's lelkében egy eszme merült fel; egy kérdés önmagához, — egy fejledezése a' homálynak. „Szent és nagy vagy Bráma!" — kiáltott a' szudra fel: „most vagyok, — most érzem létem' méltóságát! igen, igen, nem egyedüli, nem magányos az élet; szép az, mennyei, isteni! — Ő — mond halkal susogva:

Digitized by Google

Ő, amaz égi alak! — — Az, a' mi én: — — nekem társúl teremtve. — Oh, boldogító érzet! Ő hölgy, én férfiú! Egy világ' czélja nincs elvétve, ha ő él, és én mellette! Ő az enyim! — Oh, Visnu! az enyém ő! — Az ő szépsége előtt minden homályba borul, mint a' nap előtt a' hold, 's tiszta az ő tekintete, mint az örök tűz' őrnéjé! — Ki, innen árva, atyátlan szudra, a' rengetegből! le az öldöklő fegyverrel! nekem a' Visnu' mennye nyiladozik! — — Én vagyok e' hölgy' férfia, és én kivívom őt!"

III.

A' szent bucsújárás elmult; a' nap a' rák' jegyébe lépett által: a' fényes pagódok kiürültek, 's az isteni folyam',

Digitized by Google

az ezüst hullámú Ganges' tündérpartjai néptelenekké lettek; minden várna' fija, honába tért vissza, nyúgodt, higgadt lélekkel; a' Ganges' gyöngyei a' vétek' szennyét lesöprötték lelkéről.

Kevélyen tért a' bramin is vissza leányával: de a' leány halvány volt; az ifjúság' koránya lehervadt arczáról; selyempilláin a' kín' gyöngyei csillogtak, 's tagjain lázas reszketegség vonúlt végig. Az esti csendben látta őt atyja a' pálmák' árnyában szédelegni, mint egy szellemet: öltözete nem olly választékos, nem izléssel teljes volt, mint egykor; vonásaiban néma kín 's elhagyottság tükrözé magát, 's élete tengéssé hanyatlott.

Néhány hét telhetett el: egyszerre a' hölgyön szembetűnő változás mutat-

Digitized by Google

kozott: egszelőre úgy tetszett, mintha magába mélyedett ábrándozás fogná őt körűl; a' kert' rejtekeit kereste; keveset szólott; neme az elszórtságnak jelentkozett minden tettiben: a' néző azt hitte, hogy komoly! de a' ki őt figyelmesebben vizsgálá, láthatta, hogy arcza sugárzik, 's szemeiből egy titkos, rejtett, óvott boldogság ragyog ki: eleinte öltözetével, mint láttuk, keveset gondolt, mint a' ki előtt minden elvesztette érdekét; a' bajadérek' könnyű táncza, a' jongleurök' csodával határos ügyessége, ének 's hanga nem emelék lelkét, nem vidíták kedélyét. De később gondosabb redőkbe szedte fő leplét; öltözete csínos és választékos lőn újra: 's a' ki őt látta, nem kétkedett, hogy van a' világnak érdeke előtte;

Digitized by Google

arcza ihletett 's magasztalt lön, 's az első édes, üdvezűlt szív-mozdulatok sugároztak vonásairól: az éj' sátra csillag-ezredeivel a' hanga' varázsa újra visszanyerék hatalmakat: a' világ újra népes lön, 's a' mosoly visszaköltözött az ajkak' bíborára, — a' bramin-leány szép volt, és vidám mint egy szerető.

Az agg bramin' figyelmét, ezen hirtelen változás ki nem kerülé. Valamint leánya' előbbi komolyságának nyomára 's okára akadott: úgy mostani jó kedve, 's azon gyönyör 's boldogságérzet, melly minden szavában, minden tekintetében viszhangzott, megfejthetővé lön előtte. ‚A' leány szeret!' mond a' bramin magában; 's ez elég volt. —

Kettőzött figyelemmel kisérte a' kedves hölgy' lépteit; minden szavára

Digitized by Google

ügyelt; nem egyszer lepte meg az egyedül-levőt; — hasztalan! Egy cselekedete sem árulta el az édes titkot, — egy sem! De a' szerelem, arczának élteteljes kifejezésében ragyogott. A' kelet' azurját az esős hónapok' villámteljes fellegei kezdék borítani: a' pokol' szellemei dühöngtek, a' hindu' kitétele szerint, a' fellegek' hadiserege ellen, 's közben a' Visnu' tüzes buzogánya csattogott fejök fölött: omló záporok özönlöttek le az égből, 's a' Judra-isten' elefántjai a' fellegekhez siettek, szomjukat oltani; csak néha vonná pompás fátyolát, a' Rána' íve, a' gyöngy-szőtte szivárvány, az ég' sátorán végig: de a' kopár kiaszott földeken, az ég' nedveitől hirtelen, néhány napok alatt, a' legbujább, legvirítóbb

füszőnyeg vonúlt el; a' rekkenő meleget, lágy hűs levegő váltá fel; a' dühös szelek elnémultak, és a' bramin' laka körül, 's mindenütt, egy éden térült, mellyről Europa' lakóinak képzetök nincsen.

'S a' kedves hölgy' arczán is virultak a' rózsák; léptei könnyűk voltak, mint a' fürge gazellé, 's ő dalolva lejtett a' kert' virágbokrai közt, 's dalolva végzé munkáját. — Igy követe näp napot; de midőn a' csendes hold az éjféli égbolton szélyel-önté világ-derületét; mikor a' csillagok, az ég' kupját hímezve csillámlottak, 's a' tejes út, mint széles ezüstfátyol, borult egy merész ívvel a' láthatáron keresztül: Korumdevi felkölt ágyából, hirtelen vetè lepleit gyöngéd tagjaira, 's a'

Digitized by Google

közel-rengeteg' lugosai felé haladott. Minden néma volt körüle, csak szíve dobogott, léptei mint gyenge szellő, suhogtak el: 's midőn a' pálmák' ingadozó koronáit pillantá meg, 's azoknak sudarai alól a' szikla-ékezetek bontakoztak ki, arczán mennyei öröm sugárzott.

Egy légtiszta forrás' közelében, ezredes bánának árnya alatt, sötét szikláktól körözve, várta őt egy ifjú; nem bozontos fővel többé, nem avult szövetbe öltözve, nem öldöklő fegyverrel kezében: arcza szép volt 's jelentő; vonásai keletien szabályosak, fejét gyönyörű shawl keríté, 's tagjairól festői redőkben folyt le gazdag öltözete. Egymás mellett ültek; az ifjú a' hölgynek kisded kezecskéjét tartá, 's karját

Digitized by Google

derekán ölté keresztül. Szent és ártatlan volt az ölelés; tiszták de lángolók a' szavak, mellyeket váltának; 's az idő szárnyas, melly órákat perczekké varázsolott. Itt találkoztak ők; — az ifjú mindennap megjelent, a' hölgy valahányszor tehette: 's ha az ifjú egyedül volt, várva a' nem jövőt, tekintete nyugotra sovárgott, hol kevély pálmák' roppant levelei kanyarodtak a' braminnak egyszerű laka felett, mellyet a' nagyítni szerető hindu, a' Visnu' mennyének nevezett. Az ifjú tudta, hogy szerettetik, 's az egyedüllét' néma vágyait azon édes tudat enyhíté, hogy szíve' imádottja rá gondol. — 'S ha lépteit hallá, ha az éj' öléből, angyali alakja kibontakozott, ha karjai nyíl-

Digitized by Google

tak: ő akkor égben volt, 's mindent elfeledett maga körűl.

Így ültek egy lanyha éjjelen, terveket hímezve ki reményekkel, melylyekkel olly gazdag az ifjú kebel, 's mellyek' teljesítését a' remény' édje közben olly elhagyottsággal feledi, mint az élő a' halált, mig boldog.

Kedves álmaikból gyors léptek ébreszték fel a' szeretőket: — az ifjú fölemelkedett, rémületlenűl fordítva arczát a' közeledő felé, mig hölgye egy sikoltással rogyott össze lábai előtt.

A' kevély bramin volt az, ki leányának nappalait gyanútlan 's hibátlan látván elfolyni, éjjeleire kezde figyelmes lenni: hajlékát üresen találta, 's midőn annak ablakából kitekintett, látta gyermekét, a' kelet' csillagát, ön-

Digitized by Google

vüszkeségét, mint egy éji lelket, a' pálmák közt a' rengeteg felé haladni. A' gyanú, saskörmökkel ásta magát keblébe, 's ő fegyverhez nyúlt, egy hosszú tőrhez, 's sietve lépett a' szellős pitvarból a' szabadba. Távol előtte lebegett leányának árnya; kevés ideig üdvezült ez, a' boldog ifju' szomju-ölelésében, midőn a' bramin előttük állott. „Nyomorultak!" kiálta fel, 's tőrével az ifjúra rohant, ki önmagát feledve, hajolt kedveltjére; mélyen merítette tőrét a' felbőszült atya, a' szentségtörő ifju kebelbe; a' vér sötét ívet képezve szökelt a' halálos sebből ki; 's a' bramin undorodva veté el tőrét, mellyet egy szudra' vére szeplősített meg; áldozatja összerogyott előtte, 's ő a' halottat egy szikla-üregbe vonczolá.

Digitized by Google

A' hölgy őrülten emelkedett fel; esze eltávozott; semmit sem tudott magáról; 's midőn atyja, borzasztó munkáját végezve, dühösen rántotta fel őt a' földről: úgy követé, mint egy álomjáró; az egész világ, bús zavarként kóválygott körűle.

IV.

Az örök idő' folyama, négy hosszú évet sodrott le magával, visszahozhatlant méz- és ürőm-kelyhével, gazdag reményeivel, 's szegény valóságával.

Olvasóim a' Szilszál' és Sáhmána' óriási szobraitól távol, igen távol találják magokat, Rajemahl' vidékén. A' szent, a' liliomhabú isteni Ganges' partjain, hajdan roppant város volt ez, mellynek tágas, meszsze elszórt romjai,

Digitized by Google

egykori fényének tanúi; de jelenben alig árnya annak, a' mi volt: a' vidék kiès, bár nem olly nagy idomú, mint sok részében Indiának. A' város alatt hosszú láncza vonúl el virító halmoknak, a' folyó' déli partján huzodva el.

Egy tágas tér, kevély, enyésztökben is fölséges és nagyszerű romokkal van elszórva; egy haldokló város, leszakadt tagokkal öleli az élőt körűl, 's gerinczein 's bordáin roppant fák emelkednek fel, hol egyenként, hol festői csoportozatokban; gyökereik a' falak 's boltozatok közé fúródtak; 's nem egy helyt lehet az agg kő-ívek' tetején, a' sok év alatt összegyűlt, kéreggé avult porban, fákat 's bokrokat látni, mellyeknek gazdag levél-sátora 's fénylő zöldje, buja virításra mutat: a' keleti ég'

Digitized by Google

fénylő szinezetét, a' királyi nap sugársátorával ömleszti körűl; 's a' város' környékén barna, sajátságosan öltözött, élénk nép van elhintve.

A' Ganges' partján, a' város' közelében emelkedik egy, azon szabálytalan nagyszerű szeszélylyel épült pagódok közűl, hol a' babonás hindu, a' mindenek' teremtője, a' nagy Bráma mellett, még egy seregét alsóbb rendű isteneknek imádja.

Földemeleten vonul el az épület: két végén, négyszögű, torony-alakú bástyák tünnek fel, magas boglya-födelekkel; ezek közt a' hézagot apróbb imádhelyek foglalják el, egyforma távolban, gömbölyű födelekkel. Közepe táján ezen épület-csoportozatnak egy csarnok rúg ki, magas karcsú oszlo-

Digitized by Google

poktól támogatva; 's a' négyszögű kövekkel kirakott előtért, néhány széleskoroméju kókuszfa foglalja el: hátrább az épület mögött, nyolcz-szögű csonka torony mutatkozik, felül csínosan dolgozott kőkarzattal; tetejének közepéből oszlop emelkedik, esernyő-alakú fődelet tartva.

Ezen hindu-szellemű keleti épület előtt, roppant szélességű lépcsőzet vonul alá, egészen a' szent folyam' virágzó partjáig: a' tért felül, 's a' lépcsőzet' több helyeit, 's az utóbb leírt csonka tornyot, számtalan sokaság lepte el; a' parton mindig sürűdő néptömeg ada a' jelenetnek zajos és változékony kinézést. Mint valami nagy ünnepélyre, számos bramin gyűlt össze, szokott egyetlen darab szövetből álló öltözetben, melly-

Digitized by Google

nek egyik szárnya, válkaikra vagy fejeikre volt vetve; derekaikon a' brahma-várna' megkülönböztető jele, a' szent kötél csüggött: másoknak feje födetlen volt, 's tetejéről egy hosszú hajfürt kigyózott le; míg végre a' legtöbbeknek, az agg szokás szerint, testök' felső része öltözetlen maradott. A' többi várnák' férfiai, a' szudra, kszatria, vaisyia, majdnem hasonló öltözetben voltak, de ez avultabb 's kevesbbé gazdag, vagy éppen durva szövetű volt, 's itt ott turbán-alakú kendőkontytyal fejeiken, álltak egymás mellett.

Festőileg vegyült a' barna férfiak' sötét csomói közé a' hölgyek' szelid koszoruja, lenge fátyol- 's hosszú fénylő hajtekercseikkel; a' nőket arany ékszer különböznete meg a' hajadonoktól,

Digitized by Google

az ugy nevezett tháy, melly szines zsinóron függött nyakaikon.

Széles koronáju kokusz alatt, jobbra a' pagód előtt, a' szem két yogiszt vehete észre: egyik, ezen sajátságos, egészen hindu szellemben magokat önkényt sanyargatók közűl, karjainak olly természet-elleni helyzetet adott, hogy nem lehete borzadás nélkül tekinteni: egyenesen nyúltak fel azok, feje mellett két felől; kezeit összefogta, 's ezekből harangként függött le egy, több fontnyi teher: karjai, ezen szakadatlan erőködés' következésében, elsoványodtak; körmei mint a' sasé meggörbültek, 's a' szilárd kevély hindu szentnek mogorva vonásai a' feszültség' rémítő kifejezését láttaták.

Ezen majdnem fekete férfiúnak kö-

Digitized by Google

zelében volt társa, hasonlóul szenvedő yogisz, ki testét gömbölylyé zsugorítva össze, a' pagód előtt hentergett elő 's hátra, a' bámuló nép között.

Balra, a' pagod előtti téren, 12 csinos bajadér képezett elragadó csoportozatot: derekaikról fénylő rózsaszín selyemszövet folyt le bokáig, ezüsttel áttörve, míg átlátszó lenge fátyol ömbengett fejeiken 's vállaikon le; arczaik a' kelet szabályteljes szellemét sugározák vissza; 's termetök, mellynek minden idomait alakítá a' gyönyörű öltözet, a' báj' 's könnyü negéd' képzetét letesítette.

Távolabb több lovasok vallnak észrevehetők; többnyire szudra-várnbóliak voltak, 's fejeiket turbán fedte; száraikon bő törökös öltözet folyt le, 's

Digitized by Google

többnyire hirtelen-görbült kardok lógg-tak oldalaikon; néhány palankin, vagy mennyezetes hordágy volt a' földre le-téve; 's a' körül a' vegyes várnák' fijai állottak, vivő szijokkal vállaikon.

Az élénk képben, két roppant, torony-alakú ülőhelyekkel terhelt ele-fánt adá meg végvonalát a' keleti szí-nezetnek; 's ezéknek izmos nyakán fiatal, majdnem szerecsenyien fekete gyerkőczék ültek, olly kényelemmel lógingezve elő-hátra, mintha a' jámbor földön ülnének; míg az állat-óriás, gör-cösen kanyargatá ide oda roppant or-mányát.

A' nép egy szuttinra, vagy özvegy bramin-nő' megégetésére gyült össze, annál élénkebb 's feszültebb várakozás-ban, mennél inkább ritkul azon özve-

Digitized by Google

gyek' száma, kik, az angolkormány' befolyása óta, magokat ezen borzasztó halálra szánják. Az özvegy, a' megégetés előtt, vallásos mosakodását vala végzendő a' Ganges' habjaiban.

Nem csak hinduk vettek, élénk vallási buzgalommal, ezen borzasztó előkészületeken részt; hanem lehete az angol keleti társaság' tagjait is látni, európai öltözetekben, a' tömeg közé vegyülve.

Közel a' pagód' kapujához, két idegen tűnik szemünkbe: mindkettőjök' öltözete vörös frakk, melly derekaikhoz sötét meggyszín hadiövvel van szorítva; kalapjaik hosszak, de annyira alacsonyak, hogy csolnak-alakuaknak látszanak; tetejöket szétváló toll-bokréta árnyékolja: derekaikról könnyü, sarló-

alaká arab kardok lóggnak le, mellyeknek zsinórkötőjéről oldalt fényes fekete bőrtárcza' vagy inkább tarsoly' neme csügg.

Az első e' két idegen közül, az élet' tele felé közelg, 's fürtjei annak havát láttatják; míg a' másik, kora' ifjúságát 's életerejét tükrözi vissza lelkes, egészen keleti vonásaiban. Fejér, egészséges, 's erőteljes kifejezésű az öregnek arcza, 's vaskos középnagyságú testén azon biztosság, csín és mozgékonyság tűnik fel, melly a' hadban őszült férfiút, sirjáig követi: az ifjunak arcza sötétebb, 's az Olasz- és déli Francziaország' lakóiéra emlékeztet, 's vonásaiba mély bú, 's szenvedés van vésve: úgy látszik, mintha lélekzete maradozna ki; szemeinek sötét sugári,

Digitized by Google

a' pagód' közelében terülő kertnek kapujára vannak szegezve.

Csendesen beszélgetnek egymással az idegenek; de az ifjabb az öregnek ismételt kérdéseire ád csak rövid, nagy szünetektől átmetszett feleleteket; míg annak őszinte, nemes kifejezésű arcza, mondhatlan részvéttel nyugszik az ifjun.

Nem távol ezektől, néhány szudra-, 's kszatria-férfiak állottak, 's élénk kézmozdulatokkal kisérték beszélgetésöket.

Egy idős szudra szólott: „Meg kell vallani, — mond, a' többiekhez fordulva: — hogy minden kegyetlensége mellett egy illyen ünnepélynek, van valami ezeknek a' mi braminainknak szokásaiban, mi a' lelket emeli. Egy fiatal özvegy, karcsú mint a' pálma, fürge mint

Digitized by Google

az antilop, és szép elragadó mint a' lotus' rózsája, melly ezüst fejjel merül fel a' viz' gyöngyei közül: egy illy alak, halálra szánja magát, vallási érzelemből, 's férje iránti hűségből. Hm! mutassanak illyesmit a' veres férfiak, kik kalmár-raktáraikkal tarkázták össze nemes országunkat, hol a' Tipozaib' elefántjai léptettek, hosszú sorral, 's seregeinek fénylő fegyverei csillogtak."

Egy fiatal kszatria szólalt meg: „Valóban, — mond — az ünnepély meglepő, 's nagy hatású; főleg ha az inger, melylyet bámulunk, tiszta forrásból eredne: én ismerem ezen kevély braminokat, — folytatá gúnynyal — 's mindent hiságukból 's vétkes kevélységökből magyarázok magamnak; mióta az angol kormány, az illy ünnepélyeket a' lehe-

Digitized by Google

tőségig gátolja, azóta valamennyire alantabb hangú kevélységök; ritka eset is, hogy egy fiatal özvegy, illy égetésre szánja magát; 's a' mint hallom, az Izvára' özvegye, férjét soha sem is szerette: őt egyéb viszi a' máglyára."

Egy száraz bramin állott a' beszélők' közelében, 's ez fogta fel a' vitatkozás' fonalát. „Te a' fiatalabb ivadéknak szellemében szólasz" — mond dorgáló hangon: „te az európaiak' veszélyes tanát szívtad lelkedbe; — téged a' folyam ragadott meg árjával, 's tovább sodrand a' romolás' örvényébe; nem az ingerekről van itt szó, — azt Visnu itéli meg, ki a' lelkekben honol, a' tett maga szól itt; 's bármi birta az özvegyet illy elhatározásra, megtörtént az; 's mint a' távol zengő hangából

Digitized by Google

gyanítom, nem fog késni, az agg hindu-hűséget, 's lelki erőt bebizonyítani.

„Ám tegye!“ — mond nevetve az elébb szóló ifjú — „nem kétkedem a' siceren; az adag, melly őt felmagaszalta, nem volt mostoha kézzel mérve: ni tudjuk azt! Egyébiránt én őt nem tudom sajnálni! — Ha hűségből tenné, becsülném hűségét, de nem tettét akkor is: nem hűk-e a' mi nejeink is? hűbbek sok bramin-hölgynél, a' nélkül, hogy tagjaik hamuvá omoljanak, sírjaink fölött.“

Az öreg, feddőleg rázta fejét.

„Hiában ellenkezel velem“ — mond az ifjú: — „lelkedben, mint én, úgy meg vagy arról győződve, hogy az özvegy, férjét soha sem szerette!“

„Én?! — kiált fel a' bramin — a'

Digitized by Google

Gangesre esküszöm, nem! A' braminhölgy ha férjhez megy, minden multat feled: én keveset tartok a' te mondádra; 's a' mit róla beszéltek, éppen ezen lelkes elhatározás czáfolja meg."

„'S a' mákony; — tevé, félsuttogva 's gúnynyal a' fiatal kszatria hozzá: — engemet meg nem győzsz! történetét tudom: atyja őt egy fiatal szudra' karjai között lepte még! Bár én lettem volna az! — kiált fel víg szeszélylyel az ifjú: — a' szudrát a' felbőszült atya megölte, 's úgy tudá elrejteni, hogy soha rá nem akadtak holt testére."

„Honnan lehet tehát bizonyosan állítani, hogy megölte, ha a' holtat senki sem találta meg?"

„Én akkortájban Baumián' vidékén

Digitized by Google

voltam tevéimmel, — szól közbe az ifjú kszatria: — 's bár miként titkolta a' bramin a' történetet, közönségesen gyanították azt: leányát az öreg, a' gyilkos tett után, félájultan vitte haza, 's nem sokára a' gazdag Izvárának adta nejűl, ki akkortájban ott kereskedett. A' leány, roppant vagyonnal bírt, Shámána mosolygott bölcsőjére. — Ez határozá el az öreg Izvárát, hogy a' thalyt akaszsza nyakába, 's hozza őt mint nejét, Rajemáhlba. A' hölgy, nőkort ért, 's a' szent könyvekben az illyet tisztátalannak olvassa a' hindu. Sokan a' a' leányt őrültnek is tartották; tehát öreg braminunkat csak a' leány' roppant vagyona bírhatta arra, hogy nejűl vegye."

„'S a' szudrának, kit atyja megölt,

Digitized by Google

nem voltak-e szüléi 's testvérei, kik megboszúlják halálát?" mond egyik a' körűlállók közűl.

„Árva volt az, mint a' vidékben mondák: — felel a' kszatria — 's a' rengeteg' fija, a' leghiresebb vadász, ki tigrisekkel vívott, 's a' bramint magát 's leányát egy oroszlán' körmei közűl menté ki; mert bár ritkán látni a' királyi vadat azon vidékben, nem példanélkűli odatévedése.

V.

A' pagód körűl hullámzó emberszőnyeg, darabokra szakadott, 's az imádhely melletti kertnek tágas rostélykapujáig egy útcza hasadott, mellynek falait szorongó nép képezé: a' kapu megnyilt, 's a' szem, egy ünnepélyes

Digitized by Google

menetellel találkozott; elől, hangászok lépettek csendesen, sípokkal 's dobokkal felkészülve; ezeket komoly tekintetü braminok követék, földre szegzett szemekkel; végre az özvegy jött. Az alak meglepő szépségű volt, arcza szabályos, 's majdnem olly világos szinü, mint a' déli Olaszország' lakóié; halvány volt az, a' fiatalság kerekségével; de a' rózsák elköltöztek róla. — Egy neme az ihlettségnek sugárzott komoly, elszánt vonásaiból, 's a' nyugalom, melly azoknak érett kifejezésén tükrözé magát, rendítő 's nagyszerü volt.

Az előbbi czikkelyben leirt angol tisztek, olly közel állottak a' kapuhoz, hogy az özvegy alig két lépésre haladott el tőlök. Tartása nemes volt, de

Digitized by Google

tagjain viharos reszketegség mutatkozott; fejét a' két idegen felé fordítá; — egy pillanatig nyugodt, vagy inkább elvonúlt tekintete a' fiatalabb tiszt' arczán, kinek szemeibe a' szánakozás, férfiúi könyet csalt, 's kin egy belső küzdés 's határozatlan törekedés vala észrevehető. Az özvegynek vonásai, perczenetig meglepetést mutatának, 's arcza' haván, mint a' kelő korány, gyenge pir ömlengett át; úgy tetszett, mintha valami kétes visszaemlékezés hatna elméjére: de ezen önkénytelen mozdulata kedélyének, csak kevés perczig tartott: arcza újra visszanyeré a' vallási buzgalom' 's elhagyottság' nemén ihletett kifejezését.

A' fiatal angol tiszt, az öregnek karjai közé rohant. „Atyám! jóltévőm! —

Digitized by Google

kiált fel: — végig nézzük-e ezen borzasztó ünnepélyt? Nem segíthetünk-e? Oh, szólj! Az ártatlan áldozat most halad le a' lépcsőzeten a' Ganges' partjához. Ah! jer! kövess! ha még segíthetnénk rajta!"

Az öreg, részvéttel rázta meg az ifjú' kezét; arczán nemes elhatározás' nyugalma ült: ő nem felelt; a' két idegen az özvegy' lépteit követé.

A' szent mosakodás elkezdődött, 's a' bramin-hölgy körűl nőismerői sereglettek öszve; mindezeknek arczaikon szívtelen részvétlenség vala olvasható; körűlök, a' braminok egy sűrű kört képeztek, olly sűrűt, hogy az özvegyhez senki sem közelíthetett.

A' babonás szertartás végre elvég-

Digitized by Google

ződött, 's az özvegy fölfelé kezde haladni a' lépcsőkön a' pagód felé.

Volt valami, majdnem nevetséges azon állati buta egykedvüségen, melylyel a' körűlállók, a' legborzasztóbb halál' ölébe sietőre tekintettek: 's a' szánakodás, melly a' szívben a' babona' áldozatja iránt fölmerűlt, megvetéssel 's undorodással vegyült a' nézők iránt.

Mivel az angol kormány mindazoknak pártját fogja, kiket ezen vad szokás' követésére erőltetnek, 's nem önkényt szánják el magukat a' halálra: a' braminok mákonynyal szokták az özvegyeket elkábítani, kogy így felmagasztalva első elhatározásukat meg ne másolják. A' gyönyörű nőnek, nemes, de feszült tekintetéből gyanítni lehe-

Digitized by Google

tett; hogy ezen mód nála is gyakorlat, ba hozatott: de a' zaj körűlötte, 's a Ganges' nedvének hűve, úgy látszott, az álomhozó mákony' nyomását enyhíteni kezdé: arcza fokonkénti eszméletre mutatott; 's miként ez vissza kezde térni, 's a' borzasztó halál mindig közelebb siete felé: vonásai olvadékonyakká változtak, ajkai reszkettek, szemei majdnem őrült kifejezést nyertek. De a' mennyire szembetűnő a' perczenként nevekedő rémülés egész alakján: szintolly bámulásra méltó volt a' lelki erő, mellyel azt magába igyekezék fojtani. A' Ganges' partjáról a' pagód felé emelkedő lépcsőkön felhaladván, megállott; az egész élénk, zúgó embertömegnek, melly sokszinű csoportozatokban állt körűle, szemei az

Digitized by Google

az özvegyre voltak szegezve. Hosszú, kínos szünet lön, melly alatt a' nép, mintegy varázstól ihletve, elnémult; csak a' Ganges' ismételt locscsanása zúgott, miként nedves sörényét a' szikla-ékekhez csapkodá.

Egyszerre az özvegynek tekintete egy fiatal szerető' párra esett, melly, közelében állott, inkább egymással, mint a' borzasztó jelenettel elfoglalva. A' szép hölgy öszverázkódott: az élet terjeszté karjait feléje; a' szerető pár' édes nyugalma, a' fiatalság' álmait rázta fel lelkében, — 's az élet' virághintett szőnyegét gördité le előtte; egy mély sikoltás gombolygott ki kebléből, olly szívigható, olly kínos, hogy a' nézők' szemeiből könyek' árjai rohantak ki.

Digitized by Google

Egy agg bramin közeledett feléje. „Bráma' leánya! — mond: — utáld az életet! zajos az, mint a' hullámkergető mánzun, 's torladozó, veszélyterhes, mint a' sziklákon szétrepedő forradás: vesd a' halál' karjai közé magadat, gyors lesz az, és fájdalmatlan; egy pillanat alatt elemészt a' láng, 's a' Visnu' mennyének arany kapui nyilnak meg előtted!"

A' nő bágyadtan ereszté le fejét. „Követlek, atyám!" — mond, visszanyerve valamennyire bátorságát, de reszketeg hangon: — „megyek! Az élet üres nekem; ólom a' lotus' rózsáinak ezüstje, 's bágyad a' napnak sugára; a' Bánánok' árnya rekkenő nekem; mert a' csillag letünt, melly életemet világítá."

Digitized by Google

„Áldassék Bráma! — mond az öreg: így siet a' bramin' özvegye a' halálra!“ 'S a' néptömegben, jóváhagyó zúgás hallatszott.

Az özvegy megindult újra; midőn egyszerre a' braminok' sürű karikáján keresztűl, az ifjú angol tiszt tört be, 's rogyott az özvegy' lábaihoz. „Korumdevi!“ — kiált fel: — „éltem' napja! rám ismersz-e?“

Az özvegy meg volt lepetve; egy kérdő, bámuló tekintetet vetett az angolra; míg a' nép közt fenyegető zúgás hallatszott; néhány bramin rohant a' tisztre, de őket egy csoport szipoi vette azonnal körűl, az idősb angoltól vezetve, ki e' jelenet előtt néhány pillanattal távozott volt el, 's most jött lelkendezve

Digitized by Google

vissza; utána két gyönyörű angol lovat vezettek.

„Ismersz-e?!“— kiált fel őrült szenvedélylyel a' szép ifju tiszt: — „oh! ismered-e azon szudra ifjút, ki az oroszlánt teríté lábaidhoz, kinek szerelme, útat talált szivedhez, 's kinek ölelő karjaid közt kelle a' halál-csapást elfogadnia?“

„Te? volnál?!“ — kiált fel az özvegy, 's arczát az öröm' 's szerelem' lángja lobogá körül: — „ah, te vagy?! Ezen idegen öltözet sem változtatott annyira el, hogy e' szerető, e' hű szív, rá ne ismerne a' rengeteg' kevély fijára, ki a' halálnak parancsolt védelmemre, a' halálnak engedelmes volt szerelemből!“

Digitized by Google

A' braminok dühös zajt ütöttek. De az idősb angol előlépett, 's néhányan benne a' tartomány' kormányozójára ismertek.

„Nyugalom, szent férfiak! — kiált fel az öreg: — tudva van előttetek, hogy az özvegy' áldozata csak úgy lehet, Bráma vagy Visnu előtt, kedves, ha önkényes; ezen özvegy itt, erővel jutott férje' karjai közé; — hív és példás életű volt; ő tartozását lefizette. Ezen ifjú szudrát itt, ki már kapitány az én hatalmas királyom' seregeiben, Bráma azért tartá meg, hogy a' kelet' gyöngyét vigye sátorába; azért engedé neki hölgyét az oroszlán' torkából kiszabadítni, hogy annak szerelme boldogítsa őt; én leltem meg a' sebesültet, utazásom közben egy barlang' nyilásánál;

Digitized by Google

én ápoltam, én neveltem őt; ő az én fiam, 's ezen hölgy itt, az én leányom ők egymáséik. De hogy erőszak ne történjék, szólj szép hölgy: a' halált választod-e vagy az életet a' szerelem' karjai közt?"

Egy öreg bramin tolakodott előre. „Korumdevi! — kiált fel: — a' hattyú legyen-e társa a' gólyának? egy bramin-hölgy, a' legtisztább vérű, neje egy majomfejű keresztelkedett szudrának? Szólj Korumdevi! a' Bráma' nevében mit választasz: életet, vagy halált?"

„A' halált! — kiált fel nyugalommal a' hindu hölgy! — ha ezen ifjút a' Visnu' tüzes buzogánya elébb éri nálamnál; mert örömmel hal meg a' hindu nő azért, a' kit szeret: de az életet, míg ő él! mert életem az övé; ő tartá meg

nekem; ezzel, míg ő él, szabad nem vagyok."

Az ifjú szudra a' hölgynek karjai közé omlott; lovára emelé őt; 's kevés perczek mulva a' két angol gyorsan vágtatott el. A' szép hindu nő, lágy karjait füzé a' veres forma-ruha körűl; fátyola, mint ezüst köd, lengé karcsú termetét körűl; Korumdevi, a' szeretett ifju' karjai közé olvadott, 's a' mén rohant. Nem sokára a' távozók, vihar' szárnyain tünedeztek el, 's a' boldogok' alakjai a' távol' kékjével folytak öszve.

Digitized by Google

Jegyzések.

Várna, kelet-indiai néposztály. Brama, Szilszál Visnu, Judra, istenek' nevei. Shámána, istennő. Bajader, hindu tánczosnő. Izlám, Mahomed' vallása. Bánán, fa' neme. Bramin, Szudra, Kszatria, Vaishia, a' különböző várnák' vagy kásztok' nevei. Hadzsár, török vágó fegyver. Rána' íve, szivárvány. Antilop, állat a' szarvas-nemből. Pagód, hindu egyház. Jongleur, hindu varázsló 's acrobát. Gazel, állat az öznemből. Thály, ékszer, melly nőt leánytól különböztet. Yogisz, hindu szentek, kik testök' sanyargatásával tesznek érdemet a' szent névre. Rajemahl, Bálk, Kanbul, tartományok' nevei. Turban, török konty. Palankin, hordszekér, vagy hordágy. Lotus, vízi liliom. Mánzun, koronként dühöngő szél. Szi-

Digitized by Google

Pori, hindu fegyveres, angol bérben. Korumdevi, Izvára, hindu nevek.

* * *

Bocsánat a' miveltebbektől, ezen többnyire ismeretes dolgok' magyarázatáért.

Ezen regények közül megjelentek: Decebal a' Rajzolatokban (1837: I felében) Bájvirág az 1837-diki —, Hűtlen hív az 1838-diki Emlényben; a' Szuttin és Mohilok' gyöngye az Athenaeumban (1837: II. félév.) — Egészen újak az: Isten és ördög, Merkur Vid, és a' — Beduin' leánya, melly a' Kisfaludy-társaság' közgyülésén (1840 Febr. 6.) ünnepileg felolvastatott.

A' kiadó.

Igazítás. A' 2-dik kötet' 66. lapján 11. sorban e' helyett: mindig tartva, olvasd: mindig szemmel tartva.

Digitized by Google

Digitized by Google

13
7

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google